TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ SÖZLÜĞÜ

1

Dr. Naci ÖNSAL

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi
331.03
END
2011
2904

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ SÖZLÜĞÜ

1

Bilgi saygıya işlenmiştir.

Dr. Naci ÖNSAL
TÜRK-İŞ Genel Sekreter Yardımcısı

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi
Tarih:.....
Demirbaş No: 2904
Tasnif No: 331.03 End 2011

Dr. Naci Önsal

1946 yılında Adapazarı'nda doğdu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede doktorasını yaptı. 1971-2004 yılları arasında Kamu İşveren Sendikaları'nda çalıştı. 2005 yılından itibaren de TÜRK-İŞ'te çalışmaya başladı.

Yayımlanmış Çalışmaları

- *TÜHİS'e Üye Kuruluşlarda Gelir-Ücret-Fiyat İlişkileri*, Mars Matbaası, Ankara, 1974. (Ortak Çalışma)
- *Türkiye'de Hükümetler Tarafından Tesbit Edilen Ücret Politikaları ve Bu Politikaların Sonuçları*, İstanbul, 1991.
- *Toplu Pazarlık Sisteminde Ücretlerin Oluşumu*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1992.
- *İstihdam*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993.
- *Sendikal Notlar*, Grup Matbaacılık A.Ş., Ankara, 2008.
- *Siyasi Parti ve Hükümet Programlarında Çalışma Yaşamı*, Yeniden Grup Matbaacılık, Ankara, 2008. (Ortak Çalışma)
- *Türkiye Cumhuriyetinin 60 Hükümeti ve Programları*, Türkiye KAMU-SEN Yayınları No. 33, Çağdaş Ofset, Ankara 2010. (Ortak Çalışma)
- *Türk Endüstri İlişkilerinde Üçlü Sosyal Diyalog Kurum-Kuruluşlar İlgili Mevzuat*, TÜRK-İŞ Yayını, Aydoğdu Ofset, Ankara 2010. (Ortak Çalışma)
- *Endüstri İlişkileri Notları*, TÜRK-İŞ Yayını, Yorum Basın Yayın San. Ltd. Şti., Ankara, 2010.

TÜRK-İŞ
Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No. 10
Yenişehir - Ankara
Tel : (0.312) 433 31 25 (4 hat)
Faks: (0.312) 433 68 09 - 433 85 80
http://www.turkis.org.tr
e-posta: turkis@turkis.org.tr

Aralık 2011

ISBN: 978-605-87587-4-2

Baskı:
Aydoğdu Ofset
Tel: (0.312) 395 81 44 (pbx)

Kadir Bartu'ya

SUNUŞ

"Endüstri İlişkileri Sözlüğü" çalışma yaşamında ihtiyaç duyulan bir talebin karşılanması doğrultusunda atılan önemli bir adımdır.

Gündelik yaşantıda sıklıkla kullanılan kimi sözcüklerin anlamı fazla irdelenmeden, düşünülmeden ve çoğu zaman alışılageldiği biçimiyle kullanılmaktadır. Ekonomik ve sosyal alandaki değişim ve gelişimin doğrudan etkilediği çalışma yaşamı, içinde barındırdığı kendine özgü söyleyiş biçimiyle dikkati çekmekte ve zaman içinde sosyal tarafların paylaştığı özel bir alan olarak kabul edilmektedir.

Bu çalışma, Konfederasyonumuza değerli çalışmalar kazandırmış Dr. Naci Önsal'ın uzun uğraşları sonucunda ortaya çıkmıştır. Bir ilk adımdır. Beklentimiz bu ve benzeri çalışmaların sürdürülmesidir.

Yayının, öncelikle "sendikal camia" olmak üzere araştırmacılara ve tüm kullanıcılara yararlı olmasını dileriz.

TÜRK-İŞ
Yönetim Kurulu

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Anayasa, 4857 sayılı İş Kanunu, 2821 sayılı Sendikalar Kanunu, 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu ve bu kanunlara dayanılarak çıkarılan tüzük ve yönetmeliklerdeki kavramlar belirlenmiş, üçlü sosyal diyalog kurum ve kuruluşları ile endüstri ilişkilerinin bir kısım kavramlarına ve Türk sendikal hareketi içinde önemli bazı örgüt ve olaylara yer verilmiştir.

Amacımız, endüstri ilişkilerinin "üretimin yapıldığı her yerde ve zamanda ekonomik ve sosyal koşullara göre değişmekle birlikte, işçi-işveren arasında odağında ücret pazarlığı olan kurumsallaşmış ilişkiler bütünüdür" şeklindeki dar tanımından; "çalışma hayatı" şeklindeki geniş tanımına giden bir çalışma yaparak en kapsamlı sözlüğe ulaşmaktır. Elinizdeki sözlük bu nedenle bir "ön çalışma ürünü" sayılmalıdır.

Dünya ve Türk sendikacılık tarihi, memur örgütlenmeleri ve kamu görevlileri sendikacılığı, günümüz dünyasında ve Türkiye'de sendikacılık, sosyal politika, uluslararası sosyal politika, sosyal ve siyasi düşünceler tarihi, iktisat, maliye, işletme, istatistik, sosyoloji, çalışma sosyolojisi, sosyal psikoloji, insan kaynakları yönetimi, sosyal sigortalar, sosyal güvenlik hukuku, ticaret hukuku, borçlar hukuku, deniz ve basın iş kanunları,

uluslararası sözleşmeler, kooperatifçilik, sendika tüzükleri ve toplu iş sözleşmeleri vb. sözlük için ayrıca taranması gereken alanlardır.

Sözlükte, maddelerin üzerindeki küçük yazılmış sayılar kelime ve kavramın kullanıldığı kaynağı göstermektedir. Maddeler, kaynaktan aynen alınmış olabileceği gibi, sözlük formuna uygunluk bakımından veya eskimiş kelimelerin yerine yenisinin konulması gibi değişiklikler veya maddenin daha kolay veya tam anlaşılması düşüncesiyle sözlüğe özgü düzenleme yapılmış olabilir.

Bildiğim kadarıyla bu çalışma, endüstri ilişkileri alanında yapılan ilk sözlük çalışmasıdır. Umarım faydalı olur.

Yararlandığım kaynakları hazırlamış olanlara, yazılarımı yazan ve kitap düzenine getiren Münir Güran'a, düzeltmeleri yapan Hasan Tahsin Benli'ye ve bana bu olanağı sağlayan TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu'na ayrı ayrı teşekkür ederim.

Dr. Naci Önsal

absolüte (absolute): Mutlak.

absürt (absürd): Anlamsız.

acenta[161]**:** Belirli sınırlar içinde bir başkasına vekalet ederek iş bulmaya, yürütmeye, kiralamaya yetkili kişi, aracı.

acil tedavi: Gerekli eğitimi almış kişiler tarafından gerekli donanımla yapılan hayat kurtarıcı müdahale.

açık sayım ve döküm ilkesi[53]**:** Oyların sayımının aleni yapılması.

açık toplum[58]**:** Toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda tam serbestliğin söz konusu olduğu, devletin denetim gücünün ve ideolojik baskıların tamamen kaldırıldığı veya en aza indirildiği toplum.

açık yakalılar[119]**:** Kravat takan yöneticiler yerine işe rahat gelen kişiler.

açlık grevi: Çalışanların barışçı çözüm yollarının tükendiğine inandıkları durumlarda kamuoyunun dikkatini çekmek amacıyla işyerinde veya seçilen başka bir yerde aç kalarak oturmaları. Açlık grevi süresiz olursa ölüm orucu olarak tanımlanmaktadır.

açlık sınırı: Bir kişinin yaşamını devam ettirebilmesi için satın alması gerekli temel gıda maddelerinden oluşan sepetin maliyeti.

aday çırak[32]**:** Çıraklığa başlama yaşını doldurmamış ve çıraklık döneminden önce kendisine işyeri ortamı tanıtılan, sanat ve mesleğin ön bilgileri verilen kişi.

adi ortaklık (adi şirket)[30]**:** İki veya daha çok kimsenin ortak bir amaca ulaşmak için emeklerini ve mallarını birleştirmeyi kabul ettikleri sözleşme.

Türk Ticaret Kanunu'nda (ticaret ortaklıklarının) tanımlanan ortaklıkların ayırd edici niteliklerini taşımayan tüzel kişiliği olmayan ortaklık.

ağır sanayi[58]**:** Ekonominin ihtiyaç duyduğu temel girdilerin diğer sanayilerin kurulup işlemesini sağlayan makine, teçhizat ve ara girdilerin üretildiği sanayi dalı.

ağır ve tehlikeli işler[44]: Ağır ve tehlikeli işler yönetmeliğinde yüz elliüç madde halinde sıralanmış; onsekiz yaşından küçük erkek işçiler ile kadın işçilerin çalıştırılamayacağı işler.

ağır ve tehlikeli işler yönetmeliği[44]: Hangi işlerin ağır ve tehlikeli işlerden sayılacağına, kadınlarla onaltı yaşını doldurmuş fakat onsekiz yaşını bitirmemiş genç işçilerin hangi çeşit ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabileceklerine ilişkin hükümleri düzenleyen yönetmelik.

ahlak[2]:

1. Huy, karakter, mizaç, tabiat.
2. İyi vasıflar, güzel huylar, faziletler.
3. Felsefenin ahlak ve terbiyeden bahseden kolu.

ajitatör: Tahrikçi, ortalığı karıştırıcı, kışkırtıcı.

akçalı hak: Parasal hak.

akord ücret: İşçinin bir kök ücretinin bulunduğu, verimliliğine bağlı olarak bu kök ücret üzerine ilave ücret aldığı ücret sistemi.

alan çalışması[58]: Bir olayın veya durumun, içinde yer aldığı bütünlükten koparılmadan ve doğallığını bozacak bir deneysel yaptırım uygulanmadan belirli, somut örnekler özelinde incelenmesi.

âli iktisat meclisi: 1927-1935 yılları arasında iktisadi gelişmeleri izlemek ve iktisadi yasal düzenlemeler yapmakla görevli yirmidört üyeli komisyon.

3008 sayılı İş Kanunu'nun tasarı ve gerekçesini hazırlamıştır.

alkol[2]**:**

1. Mayalanmış sıvıların damıtılmasıyla elde edilen sıvı madde.
2. Her türlü alkollü içki.

alt işveren[1]**:** Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu işler için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran işveren.

amele[129]**:** İşçi, emekçi.

amele-i osmani cemiyeti[125]**:** 1894-1895 yıllarında İstanbul'da Tophane Fabrikası'nda gizli olarak kurulmuş, 1908'den sonra Osmanlı Terakki-i Sanayi Ceniyeti ve daha sonra da Osmanlı Sanatkaran Cemiyeti adlarıyla legal olarak faaliyet gösterdiği sanılan işçi örgütü.

amele siyanet cemiyeti[125]: 1921 ilkbaharında İstanbul'da Tramvay Şirketi işçilerine, Türkiye Sosyalist Fırkası'nın işçi hareketi lideri Hüseyin Hilmi'nin işçiler üzerindeki etkinliğini kırmak üzere kurdurulan dernek.

amelperver cemiyeti[125]: 1866'da İstanbul'da kurulmuş Türkiye'nin ilk işçi örgütü olarak kabul edilmiş, daha sonra işçilerle alakası olmayan bir hayır derneği olduğu anlaşılan ve içinde Türkler olmakla birlikte çoğunluğunu azınlıkların oluşturduğu örgüt.

amme hizmeti[4]: Bir kamu kurum ve kuruluşu tarafından doğrudan doğruya veya böyle bir kurum veya kuruluşun kontrolü altında genel ihtiyaçları ve menfaatleri sağlamak maksadiyle girişilen teşebbüsler ve gösterilen faaliyetler.

ampirik: Deneme ve gözleme dayanan usul.

analık izni[1]: Kadın işçinin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam onaltı hafta çalıştırılmadığı süre.

Çoğul gebelik halinde doğumdan önce çalıştırılmayacak sekiz haftalık süreye iki hafta süre eklenir.

analitik: Tahlili, çözümsel.

anayasa[2]: Bir devletin idare şeklini belirleyen ve o devletin temel müesseselerini, fertlerin hak ve hürriyetlerini düzenleyen temel kanun; kanun-i esasi.

anayasa mahkemesi[62]: Kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetleyen ve bireysel başvuruları karara bağlayan Anayasa'da düzenlenmiş Yüksek Mahkeme.

anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar[56]:

a) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye yönelik filler,

b) Cumhurbaşkanına suikastta bulunmak,

c) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ortadan kaldırmaya veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görevlerini kısmen veya tamamen yapmasını engellemeye teşebbüs etmek,

ç) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni ortadan kaldırmaya

veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs etmek,

d) Halkı, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne karşı silahlı isyana tahrik etmek,

e) Silahlı örgüt kurmak,

f) (e) paragrafındaki örgütlerin faaliyetlerinde kullanılmak maksadıyla bunların amaçlarını bilerek, bu örgütlere üretmek, satın almak veya ülkeye sokmak suretiyle silah temin etmek, nakletmek veya depolamak.

apriori: Hiç denemeye dayanmayan, akıl yoluyla bulunan.

ara dinlenmesi[1]**:** Çalışma süresinden sayılmayan, günlük çalışma süresinin ortalama bir zamanında o yerin gelenekleri ve işin gereğine göre;

a) Dört saat veya daha kısa süreli işlerde onbeş dakika,

b) Dört saatten fazla ve yedibuçuk saate kadar (yedibuçuk saat dahil) süreli işlerde yarım saat,

c) Yedibuçuk saatten fazla süreli işlerde bir saat.

olarak verilen dinlenme süresi.

Bu düzenleme süresi bir işyerinde işçilere aynı veya değişik saatlerde kullandırılabileceği gibi; iklim, mevsim, o yerdeki gelenekler ve

işin niteliği göz önünde tutularak sözleşmeler ile aralıklı olarak kullandırılabilir.

arabulucu: Toplu iş uyuşmazlıklarında uyuşmazlığın çözümü için tarafların başvurdukları veya seçtikleri veya resmi listeden seçtikleri kişi.

arabuluculuk: Toplu iş uyuşmazlıklarında uyuşmazlığın çözümü için başvurulan barışçı çözüm yolu.

arabulucunun çalışma süresi[59]**:** Uyuşmazlığın tespitini takiben görevli makam veya görevli makamın başvurusu üzerine görevli mahkeme tarafından seçilen ve tarafları anlaştırmak için her türlü çabayı harcayacak arabulucunun onbeş günlük görev süresi.

Bu süre tarafların anlaşması ile en çok altı işgünü uzatılır.

aracı[74]**:** Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı görevini yürüten, Türkiye İş Kurumu tarafından bu işi yapması için kendisine belge verilen kişi.

araç[2]**:**

1. Alet, vasıta, taşıt.
2. Arada bulunan, araya giren, aracı.
3. Aracılık.
4. İki şey arasında bağlılık temin eden şey veya alet.

asbest[2]: Ateşe dayanıklı, oldukça yumuşak madeni bir madde.

asbestle çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında yönetmelik[81]: Asbest veya asbestli malzeme ile yapılan çalışmalarda asbest tozuna maruziyetin olabileceği tüm işlerde ve işyerlerinde doğacak sağlık risklerinin önlenmesi, işçilerin bu risklerden korunması, sınır değerleri ve diğer özel önlemleri düzenleyen yönetmelik.

asgari gelir düşüncesi[168]: Sosyal dışlanma ve uzun süreli işsizlik vb. kalıcı sosyal sorunlar karşısında sosyal güvenlik sistemlerinin yetersiz kalması sonucu devletin, toplumun tüm üyelerine bir gelir garanti etmesi gerektiği düşüncesi.

Bu düşünceyi açıklayan iki teori bulunmaktadır. Hak Kazanma Teorisi ve Karşılılık Teorisi. Birinci teori kaybedilmiş bir hakkın geri verilmesi esasına dayanırken; ikinci teori gelir verilen kişinin bu gelir karşılığını topluma vermesi esasını taşır.

asgari işçilik tespit komisyonu[108]: Sosyal Güvenlik Kurumu'na yeterli işçilik tutarının bildirilmiş olup olmadığının araştırılması, işin yürütümü için gerekli olan asgari işçilik tuta-

rının tespitinde dikkate alınacak asgari işçilik oranlarının saptanması ve asgari işçilik oranlarına vaki itirazların incelenerek karara bağlanması için işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşturulan komisyon.

asgari ücret: İş kanunlarının kapsamında olsun veya olmasın işçilerin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için en geç iki yılda bir Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca, Asgari Ücret Tespit Komisyonu aracılığıyla belirlenen, işçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücretlerin asgari sınırı.

asgari ücret tespit komisyonu[1]**:** Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın tespit edeceği üyelerden birinin başkanlığında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü veya yardımcısı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü veya yardımcısı, Türkiye İstatistik Kurumu Ekonomik İstatistikler Dairesi Başkanı veya yardımcısı, Hazine Müsteşarlığı temsilcisi, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'ndan konu ile ilgili dairenin başkanı veya yetki vereceği bir görevli ile bünyesinde en çok işçiyi

bulunduran en üst işçi kuruluşundan değişik işkolları için seçecekleri beş, bünyesinde en çok işvereni bulunduran işveren kuruluşundan değişik işkolları için seçeceği beş temsilciden kurulan, en az on üyesinin katılmasıyla toplanan, oy çoğunluğu ile karar veren, oyların eşitliği halinde, başkanın bulunduğu tarafın çoğunluğu sağlamış sayıldığı, asgari ücret, belirleyen komisyon.

asgari ücret yönetmeliği[78]: Asgari ücretin tespiti sırasında uygulanacak esaslar, komisyonun toplanma ve çalışma şekli ile komisyonun başkan, üye ve raportörlerine verilecek huzur hakkına ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

asıl iş[12]: Mal veya hizmet üretiminin esasını oluşturan iş.

asıl işveren[1]: Alt işverene iş veren işveren.

asıl işveren-alt işveren ilişkisi[1]: Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal ve hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişki.

rının tespitinde dikkate alınacak asgari işçilik oranlarının saptanması ve asgari işçilik oranlarına vaki itirazların incelenerek karara bağlanması için işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşturulan komisyon.

asgari ücret: İş kanunlarının kapsamında olsun veya olmasın işçilerin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için en geç iki yılda bir Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca, Asgari Ücret Tespit Komisyonu aracılığıyla belirlenen, işçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücretlerin asgari sınırı.

asgari ücret tespit komisyonu[1]: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın tespit edeceği üyelerden birinin başkanlığında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü veya yardımcısı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü veya yardımcısı, Türkiye İstatistik Kurumu Ekonomik İstatistikler Dairesi Başkanı veya yardımcısı, Hazine Müsteşarlığı temsilcisi, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'ndan konu ile ilgili dairenin başkanı veya yetki vereceği bir görevli ile bünyesinde en çok işçiyi

bulunduran en üst işçi kuruluşundan değişik işkolları için seçecekleri beş, bünyesinde en çok işvereni bulunduran işveren kuruluşundan değişik işkolları için seçeceği beş temsilciden kurulan, en az on üyesinin katılmasıyla toplanan, oy çoğunluğu ile karar veren, oyların eşitliği halinde, başkanın bulunduğu tarafın çoğunluğu sağlamış sayıldığı, asgari ücret, belirleyen komisyon.

asgari ücret yönetmeliği[78]: Asgari ücretin tespiti sırasında uygulanacak esaslar, komisyonun toplanma ve çalışma şekli ile komisyonun başkan, üye ve raportörlerine verilecek huzur hakkına ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

asıl iş[12]: Mal veya hizmet üretiminin esasını oluşturan iş.

asıl işveren[1]: Alt işverene iş veren işveren.

asıl işveren-alt işveren ilişkisi[1]: Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal ve hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişki.

asıl ücret: Çıplak ücret.

asıl-vekil teorisi[162]: Kamuda ve özel sektörde yöneticilerin, işletmenin veya işletme sahiplerinin faydasını maksimize etmek yerine kendi faydalarını maksimize etmeye çalıştıklarını savunan görüş.

askeri iş müfettişi[77]: Nitelikleri, işe giriş sınavları ve çalışma usul ve esasları Milli Savunma Bakanlığı tarafından belirlenen, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş müfettişleri ile aynı yetki ve sorumluluklara sahip olan askeri müfettiş.

askeri işyeri[77]: Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı (Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı) ve İçişleri Bakanlığı (Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı) tarafından doğrudan doğruya işletilen işyerleri.

İkili veya çok taraflı uluslararası anlaşmalar ile Türkiye'de kurulan askeri işyerleri de bu kapsamdadır.

askeri işyerleriyle yurt güvenliği için gerekli maddeler üretilen işyerlerinin denetim ve teftişi hakkında yönetmelik[77]: Askeri işyerleri ile yurt güvenliği için gerekli maddeler üretilen işyerlerinin çalışma hayatına ilişkin denetim ve

teftişi ile sonuçlarına dair usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

askerliği meslek edinmiş kişiler: Türk Silahlı Kuvvetleri'ne mensup subay ve astsubay rütbesindeki askerler.

aşırı istihdam:

1. Özel sektörde göstermelik olarak gerekenin üstünde yapılan istihdam.
2. Kamu kurum ve kuruluşlarında genellikle siyasi nedenlerle gerekenin üstünde yapılan istihdam.
3. Bir ekonomide geçici işsiz dahi kalmadığı hal.

atama[2]: Tayin etme.

atölye[2]: Terzi, marangoz gibi el işleriyle uğraşanların bir arada çalıştıkları yer.

avans[2]: İlerde alacağına sayılmak üzere önceden verilen para.

avlu[2]: Evin veya bir binanın ortasında veya önünde duvarlarla çevrili üstü açık yer.

avrupa birliği: Avrupa Ekonomik Topluluğu olarak 1957 yılında Roma Antlaşması ile Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda, Lüksem-

burg ve İtalya tarafından kurulan, 1973 yılında İngiltere, Danimarka ve İrlanda'nın, 1981 yılında Yunanistan'ın, 1986 yılında İspanya ve Portekiz'in, 2004 yılında Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Polonya, Latvia, Slovenya, Kıbrıs, Malta, Litvanya, Estonya'nın, daha sonra Bulgaristan ve Romanya'nın üye oldukları ekonomik ve siyasi birlik.

avrupa birliği dönem başkanlığı: Avrupa Birliği üyesi devletlerin altı ay süre ile dönüşümlü olarak üstlendiği görev.

ayı piyasası: Stratejilerin, fiyatların düşeceği beklentisine dayandırılarak belirlendiği piyasa.

ayni hak: Taşınır veya taşınmaz mallar üzerinde doğrudan doğruya egemenlik yetkisi veren ve herkese karşı ileri sürülebilen haklar.

ayni ücret: Genellikle az gelişmiş ekonomilerde ücretin para ile değil mal olarak ödenmesi.

Bizim ülkemizde de ücret geliri hesaplanırken, işveren tarafından ücretsiz olarak verilen yemek, işe getirip-götürme, sosyal yardım niteliğindeki giyim eşyası vb. dikkate alınması gereken ayni gelir kalemleri.

ayrımcılık[146]**:** Ayırma, dışlama, kısıtlama, veya ırk, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği,

dil, din, etnik, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet doğum, siyasi veya diğer görüşlere dayalı olarak gerçekleştirilen ve bütün hak ve hürriyetlerin herkes tarafından tanınmasını ve kullanılmasını engelleyecek veya sınırlandıracak haller.

b

bağımlı çalışan yabancı[104]: Gerçek veya tüzel kişiliği haiz veya birden fazla işveren emrinde ücret, aylık, komisyon ve benzeri karşılığı çalışan yabancı.

bağımsız çalışan yabancı[104]: Başka şahısları istihdam etsin veya etmesin kendi ad ve hesabına çalışan yabancı.

bağış[129]:

1. Bağışlamak işi veya biçimi.
2. Bağışlanan şey, hibe, teberru.

bağlı kuruluş[116]: Bakanlıkların hizmet ve görev alanına giren ana hizmetleri yürütmek üzere, bakanlığa bağlı olarak özel kanunla kurulan, genel bütçe içinde ayrı bütçeli veya katma bütçeli veya özel bütçeli kuruluşlar.

bağlı ortaklık[25]: Sermayesinin yüzde ellisinden fazlası iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu

iktisadi kuruluşuna ait olan işletme veya işletmeler topluluğundan oluşan anonim şirket.

barem[120]: Ücretli kamu personelinin kıdem ve çalışma koşullarına göre düzenlenmiş ücret tabloları.

barışçı yol: Toplu iş uyuşmazlıklarında grev-lokavt aşamasına gelinceye kadar uzlaşmak için tarafların bütün denedikleri yol ve usuller.

barth ücret sistemi[133]: Garanti saat ücreti olmayan, özellikle işe yeni başlayan ve işe adaptasyon sürecindeki çalışanların üretime yeterli düzeyde katkıları oluncaya kadar uygulanan zaman esaslı akort ücret sistemi.

baskı grubu[58]: Siyasal karar organlarını belirli amaçlar doğrultusunda etkileyip yönlendirmek için oluşan ya da oluşturulan örgütlü topluluk.

bedaux ücret sistemi[133]: Kesin iş ölçümü, analitik iş değerlendirmesi ve analitik verim kontrolu temellerine dayanan ve işin yapılması süresine bağlı verimler için geliştirilmiş zaman esaslı akort ücret sistemi.

bekleyen işsizler[152]: Ücretlerin yüksekliğinden etkilenerek sendikasız kesimdeki işini bıraka-

rak sendikalı kesimde iş bulmayı bekleyen işsizler.

belirli süreli iş sözleşmesi[1]: Belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işverenle işçi arasında yazılı olarak yapılan iş sözleşmesi türü.

Belirli süreli iş sözleşmesi, esaslı bir neden olmadıkça, birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamaz.

belirsiz süreli iş sözleşmesi[1]: İş ilişkisinin belirli bir süreye bağlanmadığı iş sözleşmesi türü.

beşeri sermaye[58]:

1. İnsanların üretim sürecine daha verimli bir şekilde katılmaları, daha üretken hale gelmeleri ve bunun sonucu olarak da daha üst düzeyde gelir sağlayabilmelerini mümkün kılan; eğitim ve öğretim süreciyle kazanılmış nitelik bilgi beceri ve yeteneklerin bütünü.
2. Bir toplumun sahip olduğu nitelikli işgücü toplamı.

beyaz yakalılar[119]: İdari pozisyonlarda, ofislerde çalışan işçiler.

rak sendikalı kesimde iş bulmayı bekleyen işsizler.

belirli süreli iş sözleşmesi[1]: Belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işverenle işçi arasında yazılı olarak yapılan iş sözleşmesi türü.

Belirli süreli iş sözleşmesi, esaslı bir neden olmadıkça, birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamaz.

belirsiz süreli iş sözleşmesi[1]: İş ilişkisinin belirli bir süreye bağlanmadığı iş sözleşmesi türü.

beşeri sermaye[38]:

1. İnsanların üretim sürecine daha verimli bir şekilde katılmaları, daha üretken hale gelmeleri ve bunun sonucu olarak da daha üst düzeyde gelir sağlayabilmelerini mümkün kılan; eğitim ve öğretim süreciyle kazanılmış nitelik bilgi beceri ve yeteneklerin bütünü.
2. Bir toplumun sahip olduğu nitelikli işgücü toplamı.

beyaz yakalılar[119]: İdari pozisyonlarda, ofislerde çalışan işçiler.

bilanço: Bir işletmenin belli bir tarihteki varlıklarını ve bunların sağlandığı kaynaklarını gösteren, aktif ve pasif bölümleri birbirine eşit kılınan mali tablo.

bilgi toplumu[119]: Bilgi üretim ve akışının, hem birey hem de kurumlar arası ilişkileri belirlediği, bilginin kitlesel düzeyde üretilip tüketildiği sanayi sonrası toplum.

bir yıldan az süreli toplu iş sözleşmesi[59]: Faaliyetleri bir yıldan az süren işlerde uygulanmak üzere, bir yıldan az süreli olarak yapılan; "bir yıldan az süreli toplu iş sözleşmesi yapılamaz" kuralını bozan istisnai sözleşme.

bireysel iş hukuku[138,139]: İşçi ile işveren arasındaki hukuki ilişkinin temeli olan iş sözleşmesinin yapılması, bu sözleşmeden doğan tarafların hak ve borçları, sona ermesi, hüküm ve sonuçları, işin düzenlenmesi konularını inceleyen hukuk dalı.

birleşme kararı[51]: Sendika veya konfederasyonun genel kurulunun üye veya delege tam sayısının salt çoğunluğu ile bir başka sendika veya konfederasyon ile birleşmek amacıyla aldığı karar.

Birleşen sendika veya konfederasyonların bütün hak, borç, yetki ve menfaatleri birleşme

sonucu meydana getirdikleri yeni tüzel kişiliğe kendiliğinden geçer.

birleştirici müzakere[48]: Tarafların azami çıkar sağlamak üzere bir anlaşma çerçevesinde işbirliği yaptıkları, aynı zamanda yaratılan değeri paylaşmak üzere yarıştıkları müzakere.

biyoloji[2]: Bitki ve hayvanların doğma, büyüme ve üremesi ile ilgili konularla uğraşan bilim dalı.

biyolojik[2]: Biyoloji ile ilgili.

biyolojik etkenler[98]: Herhangi bir enfeksiyona, alerjiye veya zehirlenmeye neden olabilen, genetik olarak değiştirilmiş olanlar da dahil mikroorganizmaları, hücre kültürlerini ve insan parazitleri.

biyolojik etkenlere maruziyet risklerinin önlenmesi hakkında yönetmelik[98]: İşçilerin biyolojik etkenlere maruziyetten kaynaklanan veya kaynaklanabilecek sağlık ve güvenlik risklerinin önlenmesi ve bu risklerden korunmasına dair esas ve usulleri düzenlemek amacıyla hazırlanan yönetmelik.

boğa piyasası: Stratejilerin, fiyatların yükseleceği beklentisine dayandırılarak belirlendiği piyasa.

bordro[26]: Ücret veya maaş karşılığı yapılacak ödemeyi ayrı ayrı ve detaylı olarak gösteren cetvel.

boş kadro[120]: Bütçeden maaş ve diğer özlük hakları ödemelerinde kullanılan kadrolardan atama yapılmamış olanlar.

boulwarism[160]: İşçi sendikalarına karşı uzlaşmaz bir tutum takınma şekli.

bölge müdürlüğü[5]: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun, Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve İl İdaresi Kanunu hükümlerine uygun olarak Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Samsun, Trabzon, Van, Zonguldak, Sivas illerinde kurulmuş, Bakanlıkça verilen görevleri yerine getiren taşra teşkilatı.

brics: Ekonomisi hızlı büyüyen ülkelerin (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) oluşturdukları grup.

buharın pamukla evliliği: Buharın tekstil endüstrisinde kullanılmasıyla başladığı düşünülen sanayi devrimini anlatmak için kullanılan deyim.

bumerang: Atıldığı yerden geri dönen ağaçtan yapılmış silah.

burjuvazi[58]**:** Kapitalist toplumlarda artık değerin bölüşülmesinde işçi sınıfı ile mücadele eden ve kapitalizmin korunmasından çıkar sağladığı varsayılan orta sınıf ya da yönetici kesim.

bürüt (brüt)[2]**:**

1. Kabı ve darası ile birlikte olan ağırlık.
2. Kesinti yapılmamış.

bütçe[120]**:** Devletin, gelecek bir yıldaki gelir, gider ve finansman tahminlerini içeren ve giderlerin yapılması ve gelirlerin toplanması için yetki veren kanun.

bütçe açığı: Bütçenin ait olduğu yılın giderlerinin gelirlerini aşması, aşan kısım.

bütçe fazlası: Bütçenin ait olduğu yılın gelirlerinin giderlerini aşması, aşan kısım.

bütün vücut titreşimi[90]**:** Vücudun tümüne aktarıldığında, işçilerin sağlık ve güvenliği için risk oluşturan, özellikle de, bel bölgesinde rahatsızlık ve omurgada travmaya yol açan mekanik titreşim.

casusluk[2]:

1. Yabancı bir ülkeye bildirmek üzere diğer bir ülkenin sırlarını elde etmek için yapılan faaliyet.
2. Casus gibi davranmak, casusluk etmek.

ceza[2]:

1. Kabahat ve suç işleyene doğru yola getirmek maksadıyla, suçun derecesine göre çektirilen her türlü acı hal, azap, karşılık, sıkıntı.
2. Suç işleyen kimseye kanunlara uygun olarak uygulanan sınırlama, ceza.

ceza paralarının kullanılacağı yerler[69]: İşçilerin;

a) Mesleki eğitimleri,

b) İş sağlığı ve güvenliği konularındaki eğitimleri,

c) Sosyal hzmetleri.

ceza parası[69]: İşverenin iş sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesinde gösterilen sebeplerle işçi ücretlerinden ceza olarak kestiği para.

cinsel taciz:

1. Ahlaksızca, ulu orta veya gizlice söz ve davranışlarla karşı cinse eziyet etme, tedirginlik ve sıkıntı verme.
2. Çalışma hayatında ekonomik güç, üst makam veya başka etkili bir göreve sahip olanların, genellikle karşı cinsi ahlak dışı birtakım tutum ve davranışlarla cinsel yönden sıkıntıya sokup rahatsız etmesi.

cinsel yönelim[147]: Bireyin farklı bir cinsiyet ya da aynı cinsiyet ya da birden fazla cinsiyete kurduğu ilişkiyi açıklayan hali.

çağrı üzerine çalışma[1]: İşçinin yapmayı üstlendiği işle ilgili olarak kendisine ihtiyaç duyulması ve işverence çağrılması halinde iş görme edimini yerine getirmesi esası ile kurulan yazılı ve kısmi süreli bir iş sözleşmesi türü.

çağrının işvereni bağlaması[59]: Toplu iş sözleşmesine taraf olan işveren sendikasının, toplu görüşmeye çağrı tarihinde üyesi bulunan işverenin o sendika ile ilgisinin daha sonra herhangi bir suretle kesilmesi halinde dahi, söz konusu işverenin, o çağrı ile bağlı kalması.

çalışan çocuklar ulusal yönlendirme komitesi[108]: Ülkemizde uygulanacak çocuk işçiliğini sona erdirme projelerinin çocuk işçiliği açısından ülke politikalarına ve şartlarına uygunluğuna karar vermek üzere oluşturulmuş üst kurul.

Çocuk işçiliği konusunda yapılan çalışmalarla ilgili olarak kurumlar arası bilgi alışverişinde bulunmak, çalışmaları ve deneyimleri paylaşmak, çocuk işçiliğini önlemeye yönelik çözüm önerilerinde bulunmak amacıyla oluşturulmuş bir danışma kuruluna sahiptir.

çalışan yoksullar: Yılın en az altı ayını iş arayarak veya düşük ücretle çalışarak geçiren, yoksul ailelenin bireyleri.

çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin usul ve esasları hakkında yönetmelik[82]**:** İşyerinde sağlıklı ve güvenli bir ortamı temin etmek, iş kazalarını ve meslek hastalıklarını azaltmak, çalışanları yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek, onların karşı karşıya bulundukları mesleki riskler ile bu risklere karşı alınması gerekli tedbirleri öğretmek ve iş sağlığı ve güvenliği bilinci oluşturarak uygun davranış kazandırmak amacıyla işyerlerinde çalışanlara verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin usul ve esaslarını düzenleyen yönetmelik.

çalışılmış sayılan günler[1]**:** Çalışılmadığı halde kanunen çalışma süresinden sayılan zamanlar ile günlük ücret ödenen veya ödenmeyen kanundan veya sözleşmeden doğan tatil günleri.

Evlenmelerde üç güne kadar, ana ve babanın, eşin, kardeş veya çocukların ölümünde üç güne kadar verilmesi gereken izin süreleri.

Bir haftalık süre içinde kalmak üzere işveren tarafından verilen izinlerle hekim raporuyla verilen hastalık ve dinlenme izinleri.

çalışma ahlakı[58]: Üretim sürecinde değişik konumlarda yer alan bireylerin, amaçlanan üretim düzeyine ulaşabilmek için yetenekleri çerçevesinde yerine getirmekle yükümlü hissettikleri sorumluluk ve yükümlülükler.

çalışma barışı: İşçi, işveren ve devlet arasındaki ilişkilerin çatışmalardan uzak, sosyal diyalog ve sosyal ortaklık anlayışı içinde sürdürülmesi.

çalışma belgesi[1]: İşverenin, işten ayrılan işçiye verdiği, işin çeşidinin ne olduğunu ve süresini gösteren belge.

çalışma ekonomisi: Ekonominin alt dallarından birisi. Emek piyasasının işleyişini arz cephesinden ele alıp; istihdam, gelir, ücret, toplu pazarlık düzeninde ücretlerin belirlenmesi konularını inceleyen, sosyal politikanın ekonomik özü.

çalışma genel müdürlüğü[113]:

a) Çalışma hayatı ile ilgili mevzuatı uygulamak,

b) İşçi, işveren ilişkilerini düzenlemek, çalışma barışını sağlayıcı tedbirleri almak,

c) Çalışma mevzuatı ve istihdam politikası ile ilgili tasarıları ve kalkınma planları ve yıllık programlarda yer alan genel politika içinde mahalli ve sektörel bazda istihdam programlarını hazırlamak,

ç) Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunlarında öngörülen işleri yapmak,

d) İstihdamdaki gelişmeleri izlemek ve istihdamı sağlayıcı tedbirleri almak, üretimde emek verimliliğini yükselten politikalar geliştirmek,

e) Yüksek Hakem Kurulu ile Bakanlık arasındaki ilişkileri yürütmek,

f) Resmi Arabuluculuk Teşkilatı ile ilgili işlemleri yapmak,

g) Bakanlıkça verilecek diğer görevleri yapmak üzere oluşturulmuş Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı merkez birimi.

çalışma hakkı[62]: Devletin, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barı-

şını sağlamak için aldığı tedbirler ile koruduğu hak.

çalışma hayatına ilişkin üçlü danışma kurulunun çalışma usul ve esasları hakkında yönetmelik[65]: Çalışma barışının ve endüstri ilişkilerinin geliştirilmesi, çalışma hayatıyla ilgili mevzuat çalışmalarının ve uygulamalarının izlenmesi, hükümet ile işveren, kamu görevlileri ve işçi sendikaları konfederasyonları arasında etkin bir danışmanın gerçekleştirilmesi amacıyla oluşturulan Üçlü Danışma Kurulu'nun teşekkülü, görev ve yetkileri, organları, toplanması, çalışma usul ve esaslarını düzenleyen yönetmelik.

çalışma izni[104]: Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelere uygun olarak, iş piyasasındaki durum, çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişiklikleri dikkate alınarak, yabancının ikamet izninin süresi ile iş sözleşmesinin veya işin süresine göre, belirli bir işyeri veya işletmede ve belirli bir meslekte çalışmak üzere en çok bir yıl geçerli olmak üzere verilen izin (süreli izin).

çalışma koşulları[1]: Bireysel veya kolektif iş sözleşmesi veya iş sözleşmesinin eki niteliğindeki

işyeri yönetmelikleri ve benzeri kaynaklar ya da işyeri uygulaması ile oluşmuş çalışma koşulları.

çalışma meclisi[108]: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca tespit edilen gün ve gündemle toplanıp, gündemdeki konular hakkında inceleme ve görüşmelerde bulunarak düşüncelerini bildiren Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın sürekli kurulu.

Çalışma Meclisi yılda en az bir kere toplanır. İşçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan bir sosyal diyalog kuruludur.

çalışma ortamı[14]:

1. İşletmelerin ürünlerini istedikleri kalitede üretebilmesi amacıyla çalışanları için gerekli olan üretim, kalite kontrol vb. alanlar ile dinlenme alanları, yemek alanları vb. uygun alanları yaratması.
2. ISO 9001 kalite yönetim sistemi standardının 6.4 nolu maddesi.

çalışma raporu (faaliyet raporu): Sendika, sendika şubesi ve konfederasyonların iki genel kurul arasındaki faaliyetlerini üyelerini bilgilendirmek ve etkilemek amacıyla düzenleyip, genel kurul öncesi sundukları rapor.

çalışma süresi[1]: Haftanın çalışılan günlerine eşit olarak bölünen en çok kırkbeş saatlik süre.

çalışma süresinden sayılan haller[1]:

a) Madenlerde, taşocaklarında yahut her ne şekilde olursa olsun yeraltında veya su altında çalışılacak işlerde işçilerin kuyulara, dehlizlere veya asıl çalışma yerlerine inmeleri veya girmeleri ve bu yerlerden çıkmaları için gereken süreler.

b) İşçilerin işveren tarafından işyerlerinden başka bir yerde çalıştırılmak üzere gönderilmeleri halinde yolda geçen süreler.

c) İşçinin işinde ve her an iş görmeye hazır bir halde bulunmakla beraber çalıştırılmaksızın ve çıkacak işi bekleyerek boş geçirdiği süreler.

ç) İşçinin işveren tarafından başka bir yere gönderilmesi veya işveren evinde veya bürosunda yahut işverenle ilgili herhangi bir yerde meşgul edilmesi suretiyle asıl işini yapmaksızın geçirdiği süreler.

d) Çocuk emziren kadın işçilerin çocuklarına süt vermeleri için belirtilecek süreler.

e) Demiryolları, karayolları ve köprülerin yapılması, korunması ya da onarım ve tadili gibi, işçilerin yerleşim yerlerinden uzak bir

mesafede bulunan işyerlerine hep birlikte getirilip götürülmeleri gereken her türlü işlerde bunların toplu ve düzenli bir şekilde götürülüp getirilmeleri esnasında geçen süreler.

çalışma şartları ve dinlenme hakkı[62]: Kimsenin, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılamaması.

Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar. Dinlenmek çalışanların hakkıdır.

çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığı[113]: Çalışma hayatını, işçi-işveren ilişkilerini, iş sağlığı ve güvenliğini düzenlemek, denetlemek ve sosyal güvenlik imkanını sağlamak, bu imkanı yaygınlaştırmak ve geliştirmek, yurt dışında çalışan işçilerimizin çalışma hayatından doğan hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için kurulmuş bakanlık.

çalışma ve sosyal güvenlik eğitim ve araştırma merkezi[108]: Çalışma hayatı ve sosyal güvenlik konularında ulusal ve uluslararası düzeyde eğitim, araştırma, inceleme, yayın, dokümantasyon ve danışmanlık faaliyetlerinde bulunmak amacıyla 7460 sayılı Kanun ile 29.02.1960 ta-

rihinde kurulmuş, 16.07.2003 tarihinde 4947 sayılı Kanun ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi adını almış, işçi ve işveren konfederasyonları ile işbirliği içinde olan kuruluş.

çalışma ve sözleşme hürriyeti[62]: Herkesin dilediği alanda çalışma ve sözleşme hakkına sahip olması.

çalışma yaşı[1]:

a) Onbeş yaşı doldurmuş olmak. Ancak, ondört yaşını doldurmuş ve ilköğretimi tamamlamış olan çocuklar, bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler.

b) Maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında çalışılacak işlerde onsekiz yaşını doldurmamış erkek ve her yaştaki kadınlar çalıştırılamaz.

c) Sanayie ait işlerde onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçiler çalıştırılamaz.

çıplak ücret: İşçilere, çalışılan ve çalışılmayan süreler için (365 gün) ödenen tutarı gösteren nakdi (nominal) ve brüt miktar.

çırak[32]: Çıraklık sözleşmesi esaslarına göre bir meslek alanında mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını iş içerisinde geliştiren kişi.

çocuk bakım yurdu: Kreş.

çocuk işçi[70]: Ondört yaşını bitirmiş, onbeş yaşını doldurmamış ve ilk öğretimini tamamlamış kişi.

çocuk ve genç işçilerin çalıştırılma usul ve esasları hakkında yönetmelik[70]: Çocuk ve genç işçilerin sağlık ve güvenliklerini, fiziksel, zihinsel, ahlaki ve sosyal gelişmelerini veya öğrenimlerini tehlikeye atmadan, çalışma şekillerinin esaslarını belirlemek ve ekonomik istismarlarını önlemek için düzenlenen yönetmelik.

çocuk yuvası[2]: Genellikle çalışan kadınların, küçük çocuklarını sabah bırakıp, akşam aldıkları bakım evi.

d

damga pulu[120]: Damga vergisi tahsilinde kullanılan ve saymanlıklarca alınan, saklanan ve satılan pullar.

damga vergisi: Kişiler veya kuruluşlar arası hukuki işlemlerin geçerliliğini belirleyen kağıtların imzalanması sırasında ödenen dolaylı vergi.

dayanışma aidatı: Toplu iş sözleşmesine taraf olan işçi sendikasına üye olmayan ancak toplu iş sözleşmesinden yararlanmak isteyen, kapsam işyerinde çalışan işçinin işçi sendikasına ödemek zorunda olduğu aidat.

dayanışma grevi: Bir işletmede greve çıkan işçileri desteklemek için başka işletmelerdeki işçilerinde başlattıkları grev.

de facto: Bilfiil, fiilen, hakikatte.

defteri kebir: Muhasebe kayıtlarının tutulduğu ana defter.

dekadans: Çürüme, ahlaki çöküntü.

delege[2]**:**

1. Bir devleti temsil etmek üzere yabancı bir ülkeye gönderilen kimse, murahhas.
2. Devlet, parti, sendika vb. kuruluşları toplantılarda temsil eden kimse.

deendüstrilizasyon[163]**:** Düşük ve orta düşük teknolojili endüstrilerin gelişmiş ülkelerden hızla gelişen ülkelere kayması ve bu ülkelerde toplanması; buna karşılık gelişmiş ülkelerin yüksek teknolojili ve katma değerli sektörlerde yoğunlaşması şeklindeki yapısal değişim.

deneme süreli iş sözleşmesi[1]**:** Tarafların bir deneme kaydı koydukları iş sözleşmesi türü.

Bu süre en çok iki ay olabilir. Toplu iş sözleşmeleri ile dört aya kadar uzatılabilir.

deneme süresi: İşe yeni başlatılan işçinin denendiği süre. Bu süre içinde taraflar iş sözleşmesini bildirime gerek olmaksızın sona erdirebilirler.

denetci raporu: Sendika, sendika şubesi veya konfederasyonların denetcisi veya denetleme kurulu tarafından hazırlanan ve genel kurul öncesi üyelere veya delegelere ulaştırılan; sendikanın yönetim ve işleyişlerinin, gelir ve gi-

derlerinin, bunlara ilişkin işlemlerin kanun, tüzük ve genel kurul kararlarına uygun olup olmadığını inceleyen rapor.

deniz iş kanunu[7]: Denizlerde, göllerde ve akarsularda Türk Bayrağı'nı taşıyan ve yüz ve daha yukarı grostonilatoluk gemilerde bir iş sözleşmesi ile çalışan gemi adamları ve bunların işverenleri hakkında uygulanan 854 sayılı kanun.

denk bütçe: Bütçenin ait olduğu yılın gelir ve giderlerinin eşit olması.

denkleştirme süresi[1]: Tarafların anlaşması ile haftalık normal çalışma süresinin haftanın çalışılan günlerine günde onbir saati aşmamak koşulu ile dağıtıldığı hallerde ortalama haftalık çalışma süresinin normal haftalık çalışma süresine eşitlendiği iki aylık süre.

deontoloji[2]:

1. İnsanın yerine getirmesi gereken vazifeleri konu edinen bilim dalı.
2. Doktorun hastalarına, meslektaşlarına ve topluma karşı mes'uliyetlerini inceleyen kuralların bütünü.

deregülasyon: Serbestleştirme.

derhal fesih[1]: İşverenin bildirim süresine ait ücreti peşin vermek suretiyle iş sözleşmesini feshetmesi.

Peşin ücretin hesabında işçinin ücreti dışında işçiye ek olarak sağlanmış para veya para ile ölçülmesi mümkün sözleşme ve kanundan doğan menfaatler de göz önünde tutulur.

derhal fesih hakkını kullanma süresi[1]: Taraflardan birisinin derhal fesihe hak kazandıran fiili öğrendiği günden başlayarak altı işgünü ve her halde fiilin gerçekleşmesinden itibaren bir yıl.

dernek kurma hürriyeti[62]: Herkesin, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çekilme hakkı.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

devir ve temlik: Her türlü hakkın ve alacağın üçüncü bir kişiye devredilmesi.

devlet[2]: Başka bir ülkeye bağlı olmadan kendi başına yönetilen hükümet ve ülkesi.

devlet personeli sendikaları kanunu (624 sayılı): 1965-1971 yılları arasında yürürlükte kalan, kamu personelinin örgütlenmesini özel olarak düzenleyen toplu iş sözleşmesi ve grev haklarını tanımayan kanun.

devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk[56]:

a) Devletin güvenliğine veya iç veya dış siyasal yararlarına ilişkin belge veya vesikaları kısmen veya tamamen yok etmek, tahrip etmek veya bunlar üzerinde sahtecilik yapmak veya geçici de olsa, bunları tahsis olundukları yerden başka bir yerde kullanmak, hileyle almak veya çalmak,

b) Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından, niteliği itibarıyla, gizli kalması gereken bilgileri, siyasal veya askeri casusluk maksadıyla temin etmek,

c) Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgileri açıklamak.

devlet planlama teşkilatı[114]: Kaynakların verimli kullanılması ve kalkınmanın hızlandırılması amacıyla ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel planlama hizmetlerinin bir bütünlük içerisinde etkin, düzenli ve süratli olarak görülmesi için kurulmuş; Yüksek Planlama Kurulu, Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'ndan meydana gelen teşkilat.

devlet planlama teşkilatı özel ihtisas komisyonları[108]: Devlet Planlama Teşkilatı, plan ha-

zırlıkları uygulamasında, belirli konu başlıkları altında, alanlarında uzman çeşitli kamu, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile akademik çevreleri bir araya getirdiği komisyonlar. Elde edilen sonuç ve değerlendirmeleri planın oluşumunda dikkate alınan komisyonlar.

Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planının hazırlanmasında ellibeş özel ihtisas komisyonu çalışmıştır.

devletin güvenliğine karşı suçlar[56]:

a) Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin egemenliği altına koymaya ve devletin bağımsızlığını zayıflatmaya veya birliğini bozmaya veya devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya yönelik fiiller,

b) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup; Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile savaş halinde olan devletin ordusunda hizmet kabul etmek, düşman devletin yanında Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı silahlı mücadeleye girmek,

c) Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı savaş açması veya hasmane hareketlerde bulunması için yabancı devlet yetkililerini tahrik

etmek veya bu amaca yönelik olarak yabancı devlet yetkilileri ile işbirliği yapmak,

ç) Temel milli yararlara karşı fiillerde bulunmak maksadıyla veya bu nedenle, yabancı kişi veya kuruluşlardan doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kendisi veya başkası için maddi yarar temin etmek,

d) Türkiye Devletini savaş tehlikesi ile karşı karşıya bırakacak şekilde, yetkisiz olarak, yabancı bir devlete karşı asker toplamak veya diğer hasmane hareketlerde bulunmak,

e) Devletin silahlı kuvvetlerine ait olan veya hizmetine verilmiş bulunan kara, deniz ve hava ulaşım araçlarını, yolları, müesseseleri, depoları ve diğer askeri tesisleri, bunlar henüz tamamlanmamış bulunsalar bile, kısmen veya tamamen tahrip eden veya geçici bir süre için olsa bile kullanılmayacak hale getirmek,

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin savaş halinde olduğu devlete, savaşta Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin aleyhine kullanılabilecek her türlü eşyayı karşılıklı veya karşılıksız, doğrudan veya dolaylı olarak vermek.

devreden-devralan: İş sözleşmesini devreden ve devir alan taraflar için kullanılan deyim.

Devir işlemiyle, devralan bütün hak ve borçları ile birlikte, hizmet sözleşmesinin işveren tarafı olur. Bu durumda, işçinin, hizmet süresine bağlı hakları bakımından, devreden işveren yanında işe başladığı tarih esas alınır.

diaspora:

1. Dağılma.
2. Bir kavim veya ulusun anavatanından çıkarak başka ülkelere dağılması.

dikkat[2]:

1. Düşünceyi bir şey üzerinde toplama, yoğunlaştırma, teksif etme.
2. Dakiklik, incelik; değer verme, üzerinde durma, titizlik gösterme, önem verme.
3. Alaka, ilgi, ihtimam, itina.
4. Uyanık ve hazır bulundurmak için "dikkat ediniz!" manasında kullanılır.

dikotomi:

1. İki farklı şey arasında karşıtlık kurmak.
2. Ekonomide parasal değişimlerin üretim, istihdam ve büyüme üzerinde etkili olmadığı görüşü.

dil[2]: İnsanların fikir ve duygularını anlatmak için konuştukları, yaşadıkları ses ve işaretler sistemi.

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

dilaver paşa nizamnamesi[112]: 1867-1921 yılları arasında yürürlükte olan, Zonguldak-Ereğli kömür havzasında madenlerde çalışanlarla ilgili düzenlemeler içeren yönetmelik.

din[2]:

1. İnanç, itaat, gidilecek yol, ibadet, şeriat gibi manalara gelir. Kısaca inanç sistemi.
2. Allah tarafından konulan, Allah'ın gönderdiği peygamberler vasıtasıyla akıl sahibi insanlara tebliğ edilen, onlara dünya ve ahiret saadetinin yollarını gösteren hükümler.

dispanser[2]: Ayakta tedavi edilecek hastalara, parasız veya çok az para ile bakılan ve ilaç verilen bakım evi, sağlık evi.

distopya: İstenmeyen bir sonuca varan, örneğin makinelerin birgün isyan edeceği, öleceği, çürüyeceği ve makine bağımlısı insanlığın sonunun geleceğini kurgulayan ütopya.

diyalog[2]:

1. Karşılıklı konuşma.
2. İki kişi arasında kurulan uyuşma ve anlaşma bağı.

doğal hak[118]: Doğal olarak insanlara ait olan ve pozitif hukuktan, bir başka deyişle devletin var

olmasından bağımsız olarak -onlardan önce de- varolan haklar.

Bütün insanlar bu haklara dil, din, cinsiyet, sosyal ve ekonomik statü durumları gözetilmeksizin sahiptirler.

doğal işsizlik oranı: Tam istihdam düzeyine ulaşmış bir ekonomide dahi iş arama aşamasında bulunan bireylerin yarattığı işsizlik.

doğrudan ayrımcılık[146]**:** Irksal ya da etnik köken ya da inançları, engellilik, cinsiyet, yaş ya da cinsel yönelim veya benzer nitelikteki herhangi bir diğer konumları nedeniyle bir kişi ya da grubun daha az lehinde ya da onlara zarar verici muamele ile ayrı tutulmaları.

dolandırıcılık[56]**:** Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak.

dolaylı ayrımcılık[146]**:** Bir koşul, bir ölçüt ya da bir uygulamanın görünüşte yansız olmasına karşın, yasal bir amaç tarafından nesnel olarak meşrulaştırılmaksızın, ırk ya da etnik köken ya da inanç, engellilik, cinsiyet, yaş ya da cinsel yönelime mensup kişiler için dezavantajlı ortam oluşturması.

dolaylı vergi: Kişinin veya tüzel kişinin gelir ve servet düzeyi dikkate alınmadan, gerçekleştirilen ekonomik faaliyetler esnasında alınan, bir tür harcama vergisi.

Gelir ve serveti dikkate almadığı için adil olmayan vergi.

dönüşümlü grev: Bir işletmenin önceden planlanmış bir şekilde bir işyerinde başlayan grevin, bir başka işyerinde grev başlarken sona erdirilmesi şeklinde sürdürülen grev.

dörtler raporu[125]**:** Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun 14.01.1971 tarihli Yönetim Kurulu toplantısında, kendilerini sosyal demokrat olarak tanımlayan bir grup sendikacı tarafından sunulan "1971 Türkiye'sinde İşçi Hareketi ve Sendikalarımız Ortak Reform Yolları Üzerine Eleştiriler ve Araştırmalar" isimli rapor.

duygusal emek[149]**:** Çalışanların müşterilerle yakından ilişkiler kurulmasını gerekli kılan işlerde işin gereklerini sunabilmek için sarf etmek zorunda kaldıkları emek biçimi.

dünya bankası: Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası.

düzgün iş: İnsan onuruna yakışır iş.

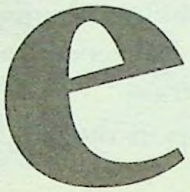

eda davası[15,59]: Davalının bir iş yapmaya, bir ifada (edada) bulunmaya veya bir iş yapmamaya, bir ifada bulunmamaya mahkum edilmesinin istendiği dava.

Toplu iş sözleşmesine dayanan eda davalarında ifaya mahkum edilen taraf, temerrüt tarihinden itibaren, bankalarca uygulanan en yüksek işletme kredisi faizi üzerinden temerrüt faizi ödemeye de mahkum edilir.

Ayni taahhüdünü yerine getirmeyen veya eksik yerine getiren taraf derhal ifaya mahkum edilir. Tarafların tazminat hakları saklıdır.

edimin ifasına fesat karıştırma[56]:

a) İhale kararında veya sözleşmede evsafı belirtilen maldan başka bir malın teslim veya kabul edilmesi.

b) İhale kararında veya sözleşmede belirtilen miktardan eksik malın teslim veya kabul edilmesi.

c) Edimin ihale kararında veya sözleşmede belirtilen sürede ifa edilmemesine rağmen, süresinde ifa edilmiş gibi kabul edilmesi.

ç) Yapım ihalelerinde eserin veya kullanılan malzemenin şartname veya sözleşmesinde belirlenen şartlara, miktar veya niteliklere uygun olmamasına rağmen kabul edilmesi.

d) Hizmet niteliğindeki edimin, ihale kararında veya sözleşmede belirtilen şartlara göre verilmemesine veya eksik verilmesine rağmen verilmiş gibi kabul edilmesi.

ek işçi hipotezi[58]: İşsizliğin yükseldiği dönemlerde, ailenin temel gelir sağlayan bireylerinin işlerini kaybetmeleri durumunda daha önce işgücüne katılmayı düşünmeyen öğrenci veya ev hanımı gibi aile bireylerinin de ailenin hayatını devam ettirebilmesi için çalışmak istemesi nedeniyle, nüfusun işgücüne katılma oranının arttığını ileri süren hipotez.

ekipman[2]: Bir işletme için gerekli eşya, alet-edevat ve bu çeşit eşyanın hepsi.

ekonomi hukuku[132]:

1. Ekonomik hayata devletin müdahalesi.
2. Mesleki organizasyonlar ve ekonomi disiplinleri arasındaki bağları inceleyen ticaret hukukunun bir dalı olan hukuk.

3. Özel ve kamu hukukunun işletmelere uygulanan kurallarını inceleyen disiplin.

ekonomik büyüme: Bir ekonomide bir yıldan diğer yıla nüfusun, işgücünün, üretim araçlarının, milli gelirin artması.

ekonomik büyüme oranı: Bir ekonominin bir yıla ait milli gelirinin bir sonraki yıl milli geliri ile karşılaştırılması ile bulunan oran.

Bu oran fiyat artışlarından arındırılırsa reel büyüme oranı bulunmuş olur.

ekonomik işbirliği ve kalkınma örgütü: Avrupa İktisadi İşbirliği Örgütü'nün 1961 yılında adını değiştirmesiyle oluşmuş; otuz üyeli, halkın yaşam standardının iyileştirilmesi, işsizliğin ortadan kaldırılması, sosyoekonomik eşgüdümlü gelişmenin desteklenmesi, dünya ticaretinin geliştirilmesine destek verilmesi için çalışan örgüt.

ekonomik kalkınma: Ekonominin bünye ve çatısının daha eğitimli işgücü, daha yüksek teknolojik üretim, daha bağımsız ekonomi, daha yüksek ve kaliteli yaşam koşulları yaratarak değişmesi.

ekonomik ve sosyal konsey[62]**:** Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında hükümete

istişari nitelikte görüş bildirmek amacıyla kurulan; kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenmiş konsey.

ekonominin ısınması: Ekonominin potansiyelinin üzerinde büyümesi.

ekonominin soğuması: Ekonominin potansiyelinin altında büyümesi.

ekopraksi: Taklit davranış.

eko-siyaset bildirgesi: 12.06.2011 Genel Seçimleri'nden önce Tema Vakfı tarafından hazırlanarak, sadece ekonomi odaklı projeler yapılması halinde, ortaya çıkacak büyük çevre tahribatını önlemek için tespitler ve öneriler sunan bildiri.

ekranlı araç[83]: Uygulanan işlemin içeriğine bakılmaksızın ekranında harf, rakam, şekil, grafik ve resim gösteren araç.

ekranlı araç çalışma merkezi[83]: Operatörün oturduğu sandalye, ekranlı aracın konulduğu masa, bilgi kayıt ünitesi, monitör, klavye, yazıcı, telefon, faks, modem ve benzeri aksesuar ve ekranlı araçla ilgili tüm donanımların tamamının veya bir kısmının bulunduğu çalışma yeri.

ekranlı araç operatörü[83]: Ekranlı araç kullanan kişi.

ekranlı araçlarla çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında yönetmelik[83]: Ekranlı araçlarla çalışmalarda alınacak asgari sağlık ve güvenlik önlemlerini belirleyen yönetmelik.

el-kol titreşimi[90]: İnsanda el-kol sistemine aktarıldığında, işçilerin sağlık ve güvenliği için risk oluşturan ve özellikle de, damar, kemik, eklem, sinir ve kas bozukluklarına yol açan mekanik titreşim.

elle taşıma işi[83]: Olumsuz ergonomik koşullar ve nitelikleri bakımından işçilerin bel ve sırt incinmelerine neden olabilecek yüklerin, bir veya daha fazla işçi tarafından elle veya beden gücü kullanılarak kaldırılması, indirilmesi, itilmesi, çekilmesi, başka bir yere götürülmesi veya hareket ettirilmesi gibi işlerin yapılması veya bu işlerin yapılması için fiziki olarak destek olunması.

elle taşıma işleri yönetmeliği[83]: Elle yapılan taşıma işlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden ortaya çıkabilecek risklerden, özellikle sırt ve bel incinmelerinden işçilerin korunmasını sağlamak için alınması gereken önlemleri belirleyen yönetmelik.

emek piyasası: Emek arz ve talebinin karşılaştığı, ücretlerin ve istihdamın belirlendiği piyasa.

emekli sendikası: Çalışma yaşamının dışına çıkmış yaşamlarını bağlı bulundukları sosyal güvenlik kurumu ve/veya bireysel emeklilik şirketlerinden aldıkları aylıklar ile sürdürenler tarafından kurulmuş ve üyeleri emeklilerden oluşan sendikalar.

emerson ücret sistemi[133]**:** İşçinin fiilen çalıştığı iş süresini, standart iş süresine oranlayan ve bu orana göre ücretlendiren zaman esaslı akort ücret sistemi.

emre muharrer senet (bono): Üzerinde adı yazılı kimseye veya onun göstereceği kişiye ödenmesi gereken miktarın da yazılı olduğu senet.

emredici işaret[86]**:** Uyulması zorunlu bir davranışı belirleyen işaret.

emzirme odası[50]**:** Bir yaşından küçük çocukların bırakılması, bakılması ve işçilerin çocuklarını emzirmeleri için işyerinde ayrılan odalar.

en yüksek ses basıncı[85]**:** "c"- frekans ağırlıklı anlık gürültü basıncının anlık değeri.

endüstri[48]**:** Sürekli veya belli zamanlarda makine ve benzeri araçlar kullanarak bir madde veya

entelektüel sermaye[131]: Bilgi çağında şirketlerin doğal kaynaklar, makineler ve finans dışında; bilgi, enformasyon, entelektüel mülkiyet ve deneyimden oluşan sermayesi.

envanter[2]:

1. Bir ticari kuruluşta borç ve alacak hesaplarının sayımı.
2. Bu sayım sonunda ortaya çıkan durum, döküm.
3. Demirbaş eşya listesi.

envanter defteri: Hesap dönemleri sonunda borç ve alacaklar ile demirbaşların kaydedildiği defter.

esas ücret: Çıplak ücret.

eski hükümlü[66]: Altı aydan daha uzun süreli hürriyeti bağlayıcı bir suçtan veya ceza süresine bakılmaksızın devlet memuru olmaya engel bir suçtan hüküm giymiş ve cezalarını infaz kurumlarında tamamlamış veya cezası tecil edilmiş yahut şartlı salıverme yoluyla tahliye edilmiş olanlar ile özel kanunlarında belirtilen şartlardan dolayı istihdam edilmeleri olanağı bulunmayanlar veya ömür boyu kamu hizmetinden yasaklı bulunan kişi.

esnek çalışma grupları[119]: Tek bir işte uzmanlaşma yerine, birden fazla işte uzmanlaşma ve değişik çalışmayı teşvik eden ve bu yolda eğitimi öne çıkaran, gerektiğinde üretim hatlarının değiştirilmesine olanak sağlayan gruplar.

esnek güvenlik[48]: İşçiyi işten çıkarmayı, bir işyerinin yaşamını sürdürmesi açısından son çare olarak değerlendirmek, iş sözleşmesini koruyarak, çalışma koşullarında esnekliğe dayalı alternatif çözümler üretmek. İşte korumayı, pasif tedbirler yerine iş yaratarak korumaya çalışmak.

esnek üretim[119]: Bir üründen başka bir ürünün üretimine geçişin mümkün olduğu üretim hatları.

eşel mobil: Oynak merdiven. Ücret zamlarının aylık, üç aylık gibi dönemler itibariyle bu dönemdeki fiyat artışları (enflasyon) oranında artırılması şeklindeki otomatik zamlandırma sistemi.

eşhas[127]: Şahıslar.

eşit davranma ilkesi[1]: İş ilişkilerinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayanarak ayırım yapılamaması.

eşit değerde iş: Aynı ücreti alan işçilerin aynı verimlilikle yapmaları beklenen iş.

Aynı işi yapanların eşit ücret alması ile, aynı verimlilikle aynı işi yapanların eşit ücret alması farklıdır. İş değerlendirmesi iki farklı işi yapan işçinin ücretleri arasındaki oranı ortaya koyar, onların ücret miktarını belirlemez. Ancak eşit ağırlıkta iş yapanların aynı ücreti alması gereğini gösterir.

etki analizi: Bir olayın olası etkilerini o olay olmadan kurumsal olarak önceden ölçmeye yarayan yöntem.

etkin ücret kuramı[58]**:** Yeni işgücü istihdam edip yetiştirmenin zaman ve parasal açıdan fırsat maliyetini dikkate alarak, mevcut yetişmiş nitelikli işgücüne etkinliği özendirecek şekilde yüksek ücret ödenmesini öngören kuram.

ev ekonomisi: Bir ev içerisinde, ev halkı tarafından yürütülen ekonomik faaliyetler.

evanjelist: Siyonist hıristiyan.

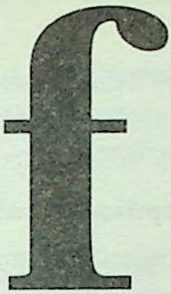

falarişt: Madalya ve nişan koleksiyoncusu.

fabrika[2]: İşlenmemiş veya yarı işlenmiş maddelerden makine vb. teknik araçlarla seri halde yeni veya değerli ürünler yapılan endüstri kuruluşu, üretim merkezi.

fazla çalışma[1]: Ülkenin genel yararları yahut işin niteliği veya üretimin artırılması gibi nedenlerle işçinin onayı alınarak yapılan, kırkbeş saatlik haftalık çalışma süresini aşan çalışma.

Denkleştirme esasının uygulandığı hallerde haftalık ortalama çalışma süresinin normal haftalık çalışma süresini aşan çalışma bölümü.

fazla çalışma sınırları[1]: Sağlık nedenlerine dayanan kısa veya sınırlı süreli işlerde, gece çalışmasında fazla çalışma yapılamaması, fazla çalışmanın süresi toplamının bir yılda ikiyüzyetmiş saatten fazla olamaması.

fazla çalışma ücreti[1]: Her bir saat fazla çalışma için, normal çalışma ücretinin yüzde elli fazlası olarak ödenen ücret.

fazla çalışma yapılamayacak işler[67]:

a) Sağlık kuralları bakımından günde ancak yedibuçuk saat ve daha az çalışılması gereken işler,

b) Gece sayılan gün döneminde yürütülen işler,

c) Maden ocakları, kablo döşemesi, kanalizasyon, tünel inşaatı gibi işlerin yer ve su altında yapıldığı işler.

fazla çalışma yaptırılamayacak işçiler[67]:

a) Onsekiz yaşını doldurmamış işçiler,

b) Sağlıklarının elvermediği işyeri hekiminin veya Sosyal Güvenlik Kurumu hekiminin, bunların bulunmadığı yerde herhangi bir hekimin raporu ile belgeleyen işçiler,

c) Gebe, yeni doğum yapmış ve çocuk emziren işçiler,

ç) Kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılan işçiler.

fazla sürelerle çalışma[1]: Haftalık çalışma süresinin kırkbeş saatin altında belirlendiği durumlarda ortalama haftalık çalışma süresini aşan ve kırkbeş saate kadar yapılan çalışmalar.

fazla sürelerle çalışma ücreti: Her bir saat fazla sürelerle çalışma için, normal çalışma ücretinin yüzde yirmibeş fazlası olarak ödenen ücret.

felsefe[2]**:**

1. Madde ve hayatı; bunların toplum, ruh, evren gibi belirtilerini, sebep, prensip ve gaye bakımından inceleyen zihni çalışma ve bu çalışmaların zihni ürünü; varlığın ve bilginin kaynağının bilimsel olarak araştırılması.
2. Pozitif bilimlerden sayılmayan, ilahiyat, mantık, edebiyat, ahlak gibi bilimler.
3. Bir bilimin veya bilgi alanının temelini meydana getiren prensiplerin tamamı.
4. Bir filozofun, bir felsefe okulunun, bir çağın doktrini.
5. Her insanın hayat ve yaşam tarzıyla ilgili düşüncesi, dünya görüşü.

fenomen: Varlığı bilinçle kabul edilen olay.

feshin bildirimine itiraz[1]**:** İş sözleşmesi feshedilen işçinin, fesih bildiriminde sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli bir sebep olmadığı iddiası ile fesih bildiriminin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde iş mahkemesinde dava açma hakkı.

feshin geçerli sebebe dayandırılması[1]: Belirsiz süreli iş sözleşmesini feshetmek isteyen işverenin işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebep göstermek zorunluluğu.

Geçerli sebep aranması için işyerinde en az otuz işçi çalışıyor olması ve işçininde kıdeminin en az altı ay olması gerekmektedir.

fesih[57]:

1. Bozma, yürürlükten kaldırma, hükümsüz bırakma, lağvetme, iptal.
2. Bir mahkemenin verdiği kararı, onun üstünde bulunan bir başka mahkemenin bozması, hükümsüz bırakması, çürütmesi.

fonksiyonel gelir dağılımı: Gelirin üretim faktörleri arasında fonksiyonlarına uygun şekilde bölüşülmesi.

frigofirik araç[161]: Isı değişimine duyarlı gıda maddeleri, ilaçlar ve bazı kimyasal maddelerin taşınması için tasarlanıp imal edilen duvar kalınlıkları ve izolasyon değeri taşınan maddenin ısı değişimine duyarlılık boyutlarına bağlı olarak değişen bir soğutucu ünitesi bulunan karayolu taşıtı.

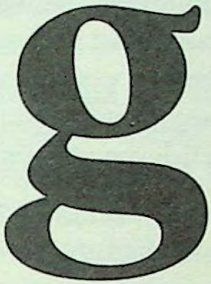

garanti ücret sistemi[133]: Garanti edilmiş bir saat ücretinin üzerine işçinin verim düzeyine göre ilave ücret ödeyen Taylor ücret sisteminin olumsuzluklarını gidermek üzere geliştirilmiş parça başı akort ücret sistemi.

gayr-i meşru[15]: Kanunsuz, töreye aykırı, yolsuz.

gayri safi yurtiçi hasıla: Bir ülkede belli bir dönem (genellikle bir yıl) ekonomik faaliyetlerinin sonucu olarak üretilen mal ve hizmetlerin toplamı.

gebe veya emziren kadınların çalıştırılma şartlarıyla emzirme odaları ve çocuk bakım yurtlarına dair yönetmelik[50]: İşyerlerindeki gebe, yeni doğum yapmış veya emziren işçilerin işteki güvenlik ve sağlığının sağlanması ve geliştirilmesini destekleyecek önlemler uygulamak

ve bu işçilerin hangi dönemlerde ne gibi işlerde çalıştırılmalarının yasak olduğunu, çalıştırılabileceği işlerde hangi şart ve usullere uyulacağını, emzirme odalarının veya çocuk bakım yurtlarının (kreş) nasıl kurulacağını ve hangi şartları taşıyacağını belirleyen yönetmelik.

gece[2]: Güneş battıktan sonra başlayıp, gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman.

gece çalışması:

1[1]. Gece süresi içinde en çok yedibuçuk saat sürebilen çalışma.

2[29]. Yarısından fazlası gece dönemine rastlayan çalışma.

gece çalıştırma yasağı[1]: Sanayie ait işlerde onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin çalıştırılamaması.

gece postası: Yedibuçuk saatlik çalışma süresinin yarıdan fazlası gece dönemine rastlayan posta.

gece süresi[1]: En geç saat yirmide başlayan, en erken sabah altıda sona eren ve herhalde en fazla onbir saat süren dönem.

geceyi gündüze katmak[2]: Büyük çaba göstermek, bir şeyle sürekli olarak meşgul olmak, uğraşmak.

geçici grev-lokavt yasakları[59]: Savaş halinde, genel veya kısmi seferberlik süresince grev ve lokavt yapılamaması.

Yangın, su baskını, toprak veya çığ kayması veya depremlerin sebebiyet verdiği ve genel hayatı felce uğratan felaket hallerinde Bakanlar Kurulu, bu hallerin vuku bulduğu yerlere inhisar etmek ve bu hallerin devamı süresince yürürlükte kalmak üzere, gerekli gördüğü işyerleri veya işkollarında grev ve lokavtın yasak edildiğine dair karar alabilir.

Başladığı yolculuğu yurt içindeki varış mahallerinde bitirmemiş deniz, hava ve kara ulaştırma araçlarında grev ve lokavt yapılamaz.

geçici iş[1]: Nitelikleri bakımından en çok otuz iş günü süren işler.

geçici iş göremezlik ödeneği alan işçilerin ulusal bayram, genel tatil ve hafta tatili ücretleri[1]: Bu işçilere geçici iş göremezlik ölçüsü üzerinden yapılan ulusal bayram, genel tatil ve hafta tatili ücretleri.

geçici iş ilişkisi[1]: Aralarındaki iş ilişkisi devam ederken işverenin işçisini başka bir işverene iş görme edimini yerine getirmek üzere devretmesi.

Bu halde iş sözleşmesi devam etmekle beraber, işçi bu sözleşmeye göre üstlendiği işin görülmesini, iş sözleşmesine geçici iş ilişkisi kurulan işverene karşı yerine getirmekle yükümlü olur.

Geçici iş ilişkisi altı ayı geçmemek üzere yazılı olarak yapılır, gerektiğinde en fazla iki defa yenilenebilir.

İşverenin ücret ödeme yükümlülüğü devam eder. İki işveren işçiye karşı ödenmeyen ücretinden, işçiyi gözetme borcundan ve sosyal sigorta primlerinden birlikte sorumludur.

geçici işçi[9]: 5620 sayılı kanun ile 657 sayılı kanunun dördüncü maddesinin (D) fıkrası yeniden düzenlenmiş şekli uyarınca 21.04.2007 tarihinden itibaren kamu kurum ve kuruluşlarında yalnızca mevsimlik işler ile kampanya işlerinde ve bir mali yılda beş ay yirmidokuz gün süreyle çalıştırılan işçiler.

geçici olarak işin durması[28]: En az dört en fazla üç ay süreyle işyerindeki faaliyetin tamamen veya kısmen durması.

geçici veya belirli süreli işlerde iş sağlığı ve güvenliği hakkında yönetmelik[84]: Geçici veya belirli süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılan işçilerin sağlık ve güvenlikleri bakımından işye-

rinde çalışan diğer işçilerle aynı düzeyde korunmalarını sağlamak amacıyla düzenlenmiş yönetmelik.

gelir dağılımı:

1. Bir yıl içinde yaratılan milli gelirin üretim faktörlerine dağılımı.
2. Bir yıl içinde kazanılan milli gelirin toplumun yüzde yirmi oranında eşit olarak beşe bölünmüş kesimlerine dağılımı.

gelir vergisi[22]: Bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarı üzerinden alınan vergi.

gemi[2,7]: Su üstünde, insan ve yük taşımaya yarayan büyük tekne.

Deniz İş Kanunu bakımından sandal, mavna, salapurya gibi olanlar da gemi sayılır.

gemi adamı[7]: Bir iş sözleşmesine dayanarak gemide çalışan kaptan, zabit ve tayfalarla diğer kimseler.

genç işçi[70]: Onbeş yaşını tamamlamış, ancak onsekiz yaşını doldurmamış kişi.

genç işsiz[137]: Onbeş-yirmidört yaş grubunda olup işsiz olan kişiler.

genç işsizlik oranı[137]: Onbeş-yirmidört yaş grubundaki işsiz sayısının aynı yaş grubundaki işgücü içindeki oranıdır.

genç nüfus[137]: Onbeş-yirmidört yaş grubundaki nüfus.

genel bütçeli idare: Kamusal mal ve hizmet üreten ve ürettikleri mal ve hizmetler vergi gelirleriyle karşılanan kuruluşlar.

TBMM, bakanlıklar, yüksek mahkemeler gibi.

genel ekonomik kriz[28]: Ulusal veya uluslararası ekonomide ortaya çıkan olayların, ülke ekonomisi ve dolayısıyla işyerini ciddi anlamda etkileyip sarstığı durum.

genel grev:

1. Bir ülkede tüm ekonomik ve sosyal hayatı durduracak şekilde tüm işkollarında yapılan grev.

2.[170] 1880 yıllarında Paris'teki işçi çevrelerinde ortaya çıkan Genel İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun benimsemesi ile en yüksek noktalara varan Georges Sorel'in "Şiddet Üzerine Düşünceler" isimli kitabında; "Sosyalizmin tamamen içinde

bulunduğu bir mit, başka bir deyişle sosyalizmin modern topluma karşı başlattığı savaşın farklı dışa vurumlarına karşılık gelen bütün duyguları içgüdüsel olarak harekete geçirme yeteneğine sahip görüntüler bütünü" olarak tanımlanan ve 1 Mayıs 1906'daki sekiz saatlik çalışma süresi için yapılan eylemin başarısızlığı ardından inişe geçen görüş.

genel kurul başkanlık divanı: Şirket, siyasi parti, dernek, sendika gibi genel kurulu olan kurum ve kuruluşların genel kurulunu yönetmek üzere genel kurul tarafından seçilen genelde bir başkan, iki üye ve iki yazmandan oluşan heyet.

genel kurul karar sayısı (genel kurul karar nisabı)[51]**:** Toplantıya katılan üye veya delege (veya temsilci) sayısının salt çoğunluğu.

Bu sayı üye veya delege sayısının dörtte birinden az olamaz.

genel kurulların toplantı zamanı[51]**:** Sendika veya konfederasyon tüzüğünde daha kısa bir süre belirlenmemişse dört yıl. Sendika veya konfederasyonun ilk genel kurulu, tüzel kişilik kazanmasından başlayarak altı ay içinde yapılır.

genel seferberlik[122]: Ülkenin tümüne yönelik bir tehdidin karşılanması, mevcut bütün güç ve kaynakların kullanılabilmesi için ülkenin bütününde uygulanan seferberlik.

genel tatil günleri[102]:

a) Ulusal Bayram Günü:

- 28 Ekim saat onüçten başlayarak 29 Ekim günü.

b) Genel Tatil Günleri:

ba) Resmi Bayramlar:

- 23 Nisan günü. Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı.
- 19 Mayıs günü. Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı.
- 30 Ağustos günü. Zafer Bayramı.

bb) Dini Bayramlar:

- Ramazan (Şeker) Bayramı. Arefe günü saat önüçten itibaren üçbuçuk gün.
- Kurban Bayramı. Arefe günü saat onüçten itibaren dörtbuçuk gün.

bc) 1 Ocak günü. 1 Mayıs günü.

genel tatil ücreti[1]: İşçinin kanunlarda ulusal bayram ve genel tatil günü olarak kabul edilen günlerde çalışmazsa bir iş karşılığı olmaksızın

o günler için tam çalışırsa, çalıştığı her gün için iki günlük olarak aldığı ücret.

gereç[2]: Lüzumlu olan nesneler, malzeme, materyal.

gini katsayısı: Gelir dağılımında eşitlik-eşitsizlik dağılımını gösteren katsayı.

Sıfırla bir arasında değişen gini katsayısı milli gelir tam bir eşitlik halinde dağıtıldığında sıfır, gelirin tamamı (düşünsel olarak) bir kişi tarafından kazanıldığında bir olmaktadır.

gizli ve yasa dışı anlaşma[160]: Tarafların temsil ettikleri grupların hedeflerini bozma konusunda anlaşmaları.

İşçi sendikası liderleri ile işverenler, diğer işletmeleri piyasadan çekilmeye zorlamak için anlaşabilirler veya maliyetleri tüketiciye aktarmak amacında birleşebilirler.

gomperizm: Sendikacı Samul Gompers'in seçimlerde emekçilerin kendi adaylarını çıkarmaları yerine emek taraftarı olanları destekleme politikası.

grotesk: Abartılmış, şekilsizleştirilmiş.

göçmen işçi: İşsizliğin yoğun olduğu ekonomilerden (ülkelerden) veya aşırı istihdama ulaşmış

ekonomilerden, işgücü talebine uygun olarak veya iş bulabileceğini düşünerek başka bir ekonomiye göç eden işçiler.

gölge fiyatlar[167]: Piyasa fiyatlarının gerçek maliyetleri yansıtmaması durumunda piyasa fiyatlarının taşıdığı sapmaları gidermek amacıyla ve fayda-maliyet analizi yaparken toplumsal fayda ve maliyetleri saptamakta kullanılan düzeltilmiş fiyatlara verilen ad.

gönüllü birliktelik: Hukuki bir yükümlülük veya sorumluluk gereği olmayan; aynı düşünce ve görüşler içinde olan bireylerin/tüzel kişilerin biraraya gelerek oluşturdukları sivil toplum yapılanması.

görevli mahkeme[59]: Sendikalar Kanunu bakımından,

a) İşyerinin bağlı olduğu bölge müdürlüğünün bulunduğu yerdeki iş davalarına bakmakla görevli mahkeme.

b) İşletme toplu iş sözleşmelerinde işletme merkezinin bulunduğu yerdeki iş mahkemesi.

c) Toplu iş sözleşmesi birden fazla bölge müdürlüğünün yetki alanına giren işyerlerini kapsadığı hallerde Ankara İş Mahkemesi.

görevli makam[59]: Sendikalar Kanunu bakımından görevli makam; işyeri toplu iş sözleşmesi için işyerinin bağlı olduğu işletme toplu iş sözleşmesi için işletme merkezinin bulunduğu bölge çalışma müdürlüğü, birden fazla bölge çalışma müdürlüğünün yetki alanı alanına giren işyerlerini kapsayacak toplu iş sözleşmesi için ise Çalışma Bakanlığı.

görülebilir eksik istihdam[137]: Son bir hafta içinde ekonomik nedenlerle kırk saatten daha az süre ile çalışıp, mevcut işinde ya da ikinci bir işte daha fazla süre çalışmaya hazır kişiler.

gösteri grevi: Bir hak veya menfaat sağlamak için değil de bir isteğe dikkat çekmek amacıyla yapılan grev.

götürü ücret sistemi[133]: Bir işin bitirilmesi koşuluyla ücret ödenmesini düzenleyen bir akort ücret şeklidir.

Birim tespitinin güç olduğu veya seri yapılması mümkün olmayan ve genellikle devamlılık göstermeyip bir süre sonra bitecek olan işlerde uygulanır.

götürü vergi: Vergi mükellefinin gelir düzeyi ve gerçek matrah dikkate alınmadan, karar vermeye yetkili kamu birimi tarafından takdir edilen vergi.

gözaltına alma[20]: Kanunun verdiği yetkiye göre, yakalanan kişinin hakkındaki işlemlerin tamamlanması amacıyla, yetkili hakim önüne çıkarılmasına veya serbest bırakılmasına kadar kanuni süre içinde sağlığına zarar vermeyecek şekilde özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanıp, alıkonulması.

gözdağı[2]: Cezalandırma ve tehdit, korkutma.

grev[59]: İşçilerin, topluca çalışmamak suretiyle işyerinde faaliyeti durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla aralarında anlaşarak veyahut bir kuruluşun aynı amaçla topluca çalışmamaları için verdiği karara uyarak işi bırakmaları.

grev esnasında doğan zararlar[59]: Grev esnasında greve katılan işçilerin ve sendikanın kasıtlı veya kusurlu hareketleri sonucu, grev uygulanan işyerinde sebep oldukları zararlar.

grev gözcüleri[59]: Kanuni bir grev kararına uyulmasını sağlamak için cebir ve şiddet kullanmaksızın ve tehditte bulunmaksızın kendi üyelerinin grev kararına uyup uymadıklarını denetlemek amacıyla, işyerinde grev ilan etmiş olan işçi sendikasının, işyerinin giriş ve çıkış yerlerine, kendi üyeleri arasından en çok dörder kişi olmak üzere görevlendirdiği üye işçiler.

grev hakkı ve lokavt[62]: Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçilerin işi durdurma hakkı.

İşverenler de grev kararı karşısında lokavt uygulayabilirler.

Grev hakkı ve lokavt iyi niyet kurallarına aykırı tarzda, toplum zararına ve milli serveti tahrip edecek şekilde kullanılamaz.

grev hakkı ve lokavtın teminatı[59]: İş sözleşmelerine, grev hakkı ve lokavttan vazgeçilmesine veya bunların kısıtlanmasına ilişkin hüküm konulamaması.

grev hakkının ve lokavtın kötüye kullanılması[59]: Grev hakkının ve lokavtın iyi niyet kurallarına aykırı tarzda toplum zararına ve milli serveti tahrip edecek şekilde kullanılamaması.

Bu kurala aykırı olarak uygulanan grev veya lokavt, bir tarafın veya Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'nın başvurusu üzerine yetkili iş mahkemesi kararı ile durdurulabilir.

Kanuni bir lokavtın işyerini temelli olarak kapalı tutmak amacıyla yapıldığı kesinleşmiş mahkeme kararıyla sabit olursa, mahkeme kararının lokavt yapmış işverene veya işveren sendikasına bildirilmesi ile birlikte lokavt durdurulur.

grev kararı: Arabulucu tutanağının tebliği tarihinden sonra, işçi sendikası tarafından işyerinde faaliyeti durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla alınan karar.

grev kararının tebliği[59]: Grev kararının, karşı tarafa tebliğ edilmek üzere notere tevdi edilmesi.

Kararın bir örneği de görevli makama verilir. Ayrıca karar işyerinde derhal ilan edilir.

grev kırıcılığı[125]: Yapılmasına karar verilen veya yapılmakta olan bir grevin etkisinin azaltılması veya engellenmesi için girişilen eylem.

grev oylaması[59]: Kanuni bir grevin bir işyerinde uygulanabilmesi için oylama yapılmasını, grev kararının ilan edildiği tarihte o işyerinde çalışan işçilerin en az dörtte biri, grev kararının işyerinde ilan edilmesinden başlayarak altı işgünü içinde yazılı olarak isterse, o işyerinde yapılan oylama.

grev ve lokavt halinde mülki amirin yetkileri[59]: Grev ve lokavtın uygulanması sırasında uygulamayı engellemek koşuluyla, mahallin en büyük mülki amirinin kamu düzenine ilişkin alacağı tedbirler.

grev ve lokavta katılmayacak işçi kadrosu[59]: Hiçbir surette üretim veya satışa yönelik ol-

mamak kaydı ile niteliği bakımından sürekli olmasında teknik zorunluluk bulunan işlerde faaliyetin devamlılığını; işyeri güvenliğinin, makine ve demirbaş eşyasının, gereçlerinin, hammadde, yarı mamul ve mamul maddelerin bozulmamasını; hayvan ve bitkilerin korunmasını sağlayacak sayıda işçinin kanuni grev ve lokavt sırasında çalışmaya, işveren de bunları çalıştırmaya devam etmesi.

grev ve lokavtın başlaması[59]: Grev ve lokavt kararının, arabulucu raporunun alınmasından itibaren altmış gün içinde ve karşı tarafa noter aracılığı ile altı işgünü önce bildirilecek tarihte uygulamaya konulması.

grev ve lokavtın ertelenmesi[59]: Karar verilmiş veya başlanmış olan kanuni bir grev veya lokavt genel sağlığı veya milli güvenliği bozucu nitelikte ise Bakanlar Kurulunun grev ve lokavtı bir kararname ile altmış gün süre ile erteleyebilmesi.

grev ve lokavtın iş sözleşmelerine etkisi[59]: Greve katılan işçiler ile greve katılmayan veya katılmaktan vazgeçip de grev nedeniyle çalıştırılmayan işçiler ile lokavta maruz kalan işçilerin iş sözleşmelerinin grev ve lokavt süresince askıda kalması.

grev ve lokavtın konut haklarına etkisi[59]: İşverenin, kanuni bir grev veya lokavt süresince greve katılan veya lokavta uğrayan işçilerin oturdukları ve işveren tarafından sağlanmış konutlardan çıkmalarını isteyememesi.

grev ve lokavtın uygulanmasında işyerinden ayrılma zorunluluğu[59]: Bir işyerinde grev ve lokavt başladığında işçilerin işyerinden ayrılma zorunluluğu.

grev ve lokavtta engel olunmayacak işler[59]: Çalışan işçilerin ürettiği ürünlerin satılması, işyeri için lüzumlu maddelerin, araç ve gereçlerin işyerine sokulması.

grev ve lokavtta işçi alma ve başka bir işe girme yasağı[59]: İşveren, kanuni bir grevin veya lokavtın süresi içinde iş sözleşmelerinden doğan hak ve borçları askıda kalmış işçilerin yerine, hiç bir surette daimi veya geçici olarak başka işçi alamaması veya başkalarını çalıştıramaması.

grev veya lokavtı sona erdirme kararı[59]: Kanuni bir grev veya lokavtı sona erdirmek için grev ve lokavta karar vermiş olanlar tarafından alınan, ertesi işgünü sonuna kadar yazı ile karşı tarafa ve görevli makama bildirilen ve işyerinde ilan edilen karar.

Kanuni grev ve lokavt ilanın yapılması ile sona erer.

Grevin uygulanmasına son verilmesi lokavtın, lokavtın uygulanmasına son verilmesi grevin kaldırılmasını gerektirmez.

grevin yasak olduğu işler ve yerler[59]: Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nda belirtilen, grev hakkını kısıtlayan, grevin yapılamayacağı işler ve yerler.

grup[2]: Aralarında herhangi bir bakımdan benzerlik bulunan şeylerin topluluğu, küme, öbek.

grup toplu iş sözleşmesi: Bir işçi sendikasının kurulu bulunduğu işkolundaki işveren sendikası üyesi olan veya olmayan birden çok işverenle bağıtladığı, bu işverenlerin işyerlerini kapsayan toplu iş sözleşmesi.

gümrük[2]:

1. Bir ülkeye giren veya çıkan mal ve eşya üzerinden alınan vergi, resim.
2. Bu vergiyi alan devlet kuruluşu.
3. Bir ülkenin giriş ve çıkışında gümrük işlemlerinin yapıldığı yer.

günde ancak yedibuçuk saat çalışılabilecek işler[79]**:**

a) Kurşun ve arsenik işleri,

b) Cam sanayii işleri,

c) Civa sanayii işleri,

ç) Çimento sanayii işleri,

d) Havagazı ve kok fabrikalarıyla termik santrallerdeki işler,

e) Çinko sanayii işleri,

f) Bakır sanayii işleri,

g) Aliminyum sanayii işleri,

ğ) Demir ve çelik sanayii işleri,

h) Döküm sanayii işleri,

ı) Kaplamacılık işleri,

i) Karpit sanayii işleri,

j) Asit sanayii işleri,

k) Kaynak işleri,

l) Madenlere su verme işleri,

m) Kauçuk işlenmesi işleri,

n) Yeraltı işleri,

o) Radyoaktif ve radyoiyonizan maddelerle yapılan işler,

ö) Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işler,

p) Tarım ilaçları kullanımı işleri.

günde yedibuçuk saatten daha az çalıştırılacak işler[79]:

a) Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerin bir kısmı,

b) Cıva işlerinin bir kısmı,

c) Kurşun işlerinin bir kısmı,

ç) Karbon sülfür işleri,

d) Ensektisitler.

gündüz[2]: Günün, sabahtan akşama kadar süren aydınlık kısmı.

gündüz postası: Yedibuçuk saatlik çalışma süresinin yarıdan fazlası gündüz dönemine rastlayan posta.

gündüzcü[2]: Yalnız gündüzleri çalışan veya çalışma sırası gündüze rastlayan kimse.

günlük gürültü maruziyeti düzeyi[85]: Bir işgünü boyunca anlık darbeli gürültünün de dahil olduğu bütün gürültü maruziyet düzeylerinin zaman ağırlıklı ortalaması.

gürültü yönetmeliği[85]: İşçilerin gürültüye maruz kalmaları sonucu sağlık ve güvenlik yönünden oluşabilecek risklerden, özellikle işitme ile ilgili risklerden korunmaları için alınması gerekli önlemleri belirleyen yönetmelik.

güveni kötüye kullanma[56]: Başkasına ait olup da, belirli bir şekilde kullanmak üzere kullanım hakkı kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, kullanım hakkı amacı dışında tasarrufta bulunmak veya bu devir olgusunu inkar etmek.

güvenlik ve sağlık işaretleri[86]: Özel bir amaç veya durumu işaret eden levha, renk, sesli ve/veya ışıklı sinyal, sözlü iletişim ya da el-kol işareti yoluyla iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi veren, tehlikelere karşı uyaran ya da talimat veren işaretler.

güvenlik ve sağlık işaretleri yönetmeliği[86]: İşyerlerinde kullanılacak güvenlik ve sağlık işaretlerinin uygulanması ile ilgili kuralları belirleyen yönetmelik.

h

habitus: Alışkanlık.

haciz:

1.[15] Ayıran, bölen. Haczeden.

2.[18] İcra takibi işlemlerinin bir aşaması olup, borçlunun mal ve haklarına icra müdürlüğü aracılığıyla el konulması.

hafif iş[70]: Yapısı ve niteliği itibariyle ve yerine getirilmesi sırasındaki özel koşullara göre;

a) Çocukların gelişmelerine veya sağlık ve güvenliklerine zararlı etki ihtimali olmayan,

b) Okula devamını, mesleki eğitimini veya yetkili merciler tarafından onaylanmış eğitim programına katılımını ve bu tür faaliyetlerden yararlanmasını engellemeyen işler.

hafta tatili[1]:

1.[1] Kırkbeş saatlik haftalık çalışma süresini taraflar arasında belirlenmiş günlerde

çalışarak tamamlayan işçiye, yedi günlük zaman dilimi içinde en az yirmidört saat olmak üzere verilen dinlenme izni.

2.[100,200] Hafta tatili Pazar günüdür. Bu tatil otuzbeş saatten az olmamak üzere Cumartesi günü en geç onüçten itibaren başlar.

hafta tatili ücreti[1]: İşçinin, dinlenerek geçirdiği hafta tatili günü için bir iş karşılığı olmaksızın işverence ödenen ücret.

İşçinin tatil günü ücreti çalıştığı günlere göre bir güne düşen ücretidir.

Parça başına, akort, götürü veya yüzde usulü ile çalışan işçilerin tatil günü ücreti, ödeme döneminde kazandığı ücretin aynı süre içinde çalıştığı günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

Saat ücreti ile çalışan işçilerin tatil günü ücreti saat ücretinin yedibuçuk katıdır.

haftalık işgünlerine bölünemeyen çalışma süreleri yönetmeliği[68]: Karayollarında, demiryollarında ve deniz, göl ve akarsularda hareket halindeki taşıtlarda yapılan ve 854 sayılı Deniz İş Kanunu'na tabi olmayan taşıma işlerinde olduğu gibi iş süresinin bir haftanın çalışma gün-

lerine bölünmesi suretiyle yürütülmesine nitelikleri bakımından olanak bulunmayan işlerde çalışma dönemine ve iş sürelerine uygulanacak usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

haiz[2]: Elinde bulunduran, malik olan, sahip olan, taşıyan.

hak grevi: Hak uyuşmazlığının, uzlaşma ile sonuçlanmadığı halde, işçi sendikasının grev kararı alması ve uygulaması.

hak uyuşmazlığı: Toplu iş sözleşmesinin taraflarından birisinin, kanun veya toplu iş sözleşmesinin kendisine veya üyesine vermiş olduğu bir hakkın uygulanmadığını düşünmesi veya karşı tarafın kanunu veya toplu iş sözleşmesini hakkı ortadan kaldıracak veya azaltacak yorumundan kaynaklanan uyuşmazlık.

hakdi ücret: İlkel ekonomiler dışında ücretin değeri üzerinde yazılı (nominal) para ile ödenmesi.

hakediş: Müteahhidin veya taşeronun tarafı olduğu sözleşme uyarınca inşaatta gerçekleştirdiği imalat veya belirli hazırlamalar karşılığı tahakkuk eden alacak.

hakem kurulu: Hakemlerin oluşturduğu kurul.

hakkı huzur[2]: Hazır bulunma hakkı, herhangi bir toplantıda hazır bulunma karşılığı olarak verilen para.

hakkın kötüye kullanılması[142]: Bir hakkın amacına aykırı olarak, içerdiği yetki aşılarak, dürüstlük kuralı ile bağdaşmayacak şekilde kullanılması.

Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.

haklı neden: İşçi veya işverene iş sözleşmesini derhal fesih hakkını kazandıran, İş Kanunu'nun yirmidört ve yirmibeşinci maddelerinde düzenlenmiş nedenler.

halsey ücret sistemi[133]: Belli bir işin yapılması için belirlenmiş standart zamandan tasarrufa prim veren zaman esaslı akort ücret sistemi.

hane halkı[137]: Aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı konutta veya aynı konutun bir bölümünde yaşayan, aynı kazandan yiyen, kazanç ve masraflarını ayırmayan, hane halkının hizmet ve yönetimine katılan bir ya da birden çok kişinin oluşturduğu topluluk.

hapis[2]:

1. Kaçırmamak veya cezalandırmak için bir yere kapama.

2. Suçu tespit edilen bir kimseyi ceza evine koyma cezası.
3. Hapishane, cezaevi.

harcırah[55]: Çalıştığı kurum tarafından çalışana ödenmesi gereken yol masrafı, gündelik, aile masrafı, yer değiştirme masraflarından bir veya birkaçı.

harç[17]: Sadece devlet tarafından (kamu kurum ve kuruluşlarınca) yapılan hukuki işlem veya sundukları hizmet karşılığında alınan para.

hazırlama, tamamlama ve temizleme işçileri[31]: Görevleri yalnız bu işleri yapmak olan işçiler.

Veya günde en çok iki saat fazla çalışarak bu işleri yapan işçiler.

hazırlama, tamamlama ve temizleme işleri[31]: Bir iş yerinde yürütülen asıl işin düzenli, sağlıklı ve güvenli bir şekilde sürdürülmesi için normal çalışma saatlerinden önce veya sonra yapılması gereken işler.

Hazırlama, tamamlama, temizleme işlerinin, asıl işe ilişkin günlük çalışma sürelerinden önce veya sonra yaptırılabilmesi, teknik bir zorunluluğun bulunmasına veya bu işlerin, asıl işin yürütümü sırasında yapılmasının sağlık ve güvenlik yönünden sakıncalı olmasına bağlıdır.

hazırlama, tamamlama ve temizleme işleri yönetmeliği[31]: Bir işyerinde yürütülen asıl işin düzenli, sağlıklı ve güvenli bir şekilde sürdürülebilmesi için yapılması zorunlu olan hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerindeki çalışma koşullarını düzenleyen yönetmelik.

hayat boyu öğrenme:

1. Çocukluktan emekliliğe kadar devam eden öğrenim.
2. Kişisel ve sosyal amaçlı öğrenimin yanı sıra çalışma amaçlı öğrenimi de kapsayan, insana ve bilgiye daha çok yatırım yapan dijital okuma yazma da dahil olmak üzere bilgi ve becerilerin kazanılmasını teşvik eden, esnek ve yenilikçi öğrenme fırsatlarını geliştiren eğitim sistemi.

hazine: Devletin gelir ve giderleri arasındaki uyumsuzlukları gideren; devletin tasarruflarını ve mali işlerini idare eden kurum.

hazine yardımı[120]: Devlet bütçesinden, katma bütçeli ya da özel bütçeli yönetimlere sağlanan, karşılıksız ek finansman.

henry ford[110]: Maliyetleri düşürmek, hammadde kaynaklarını kontrol altına almak, yeni bir imalat organizasyonunu kurmak, en geniş

müşteri kitlesine hitap edecek otomobil modelini bulmak ve ilk geniş bayi sistemini vucuda getirmek suretiyle otomobil sanayiinin baş döndürücü hızla büyümesine öncülük etmiş olan girişimci.

En düşük ücretin en avantajlı emek maliyetini sağlamadığını ispat etmiştir. Sürümü genişleterek, ücretleri artırarak ve verimliliği yükselterek maliyetlerin ne derece ucuzlatılabileceğini göstermiştir. Ancak 1941 yılına kadar fabrikalarına sendika sokmamıştır.

herhangi bir askeri ve kanuni ödev dolayısıyle işinden ayrılan işçilerin işverence istihdam zorunluluğu[1]: İşçinin askeri veya kanuni ödevinin sona ermesinden başlayarak iki ay içinde işe girmek istediğini işverene bildirmesi halinde; işverenin boş yer varsa derhal, yoksa boşalacak ilk işe başka isteklilere tercih ederek işçiyi o anda işe alma zorunluluğu.

İşveren bu yükümlülüğünü yerine getirmezse işçiye üç aylık ücreti tutarında tazminat öder.

hesap raporu: Sendika, sendika şubesi ve konfederasyonların iki genel kurul arasındaki faaliyetlerini üyelerini bilgilendirmek ve etkilemek amacıyla düzenledikleri çalışma raporunun gelir-giderler ile ilgili mali bölümü.

hırsızlık[56]: Malın sahibi veya kullananının rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimsenin eylemi.

hileli iflas[56]:

a) Alacaklıların alacaklarının teminatı mahiyetinde olan malların kaçırılması, gizlenmesi veya değerinin azalmasına neden olunması,

b) Malvarlığını kaçırmaya yönelik tasarruflarının ortaya çıkmasını önlemek için ticari defter, kayıt veya belgelerin gizlenmesi veya yok edilmesi,

c) Gerçekte bir alacak ve borç ilişkisi olmadığı halde, sanki böyle bir ilişki mevcutmuş gibi, borçların artmasına neden olacak şekilde belge düzenlenmesi,

ç) Gerçeğe aykırı muhasebe kayıtlarıyla veya sahte bilanço tanzimiyle aktifin olduğundan az gösterilmesi.

hizmet[2,120]:

1. Başkalarına ait temizlik, düzen vb. gibi günlük işleri görme.
2. Bir şey uğruna çalışma; yardım, destek, yardımcı olma.
3. Gereksinimleri karşılama ve üretildiği anda tüketilme özelliğine sahip her türlü etkinlik.

hizmet alımı sözleşmesi[10]: Hizmet alımı işlerinde, ayrıntılı özellikleri ve miktarı idarece belirlenen işin tamamı için isteklinin teklif ettiği toplam bedel üzerinden yapılan götürü bedel sözleşmesi.

hizmet sektörü: Üretildiği anda tüketilen, ticareti yapılamayan ekonomik çıktıların alındığı; giderek işgücünün en büyük kısmını istihdam eden sektör.

holistik: Bütüncül.

hukuki işlem: Hukuki sonuç doğuran irade (zihnimizdeki duygu ve düşünce) açıklaması.

hücre kültürü[98]: Çok hücreli organizmalardan türetilmiş hücrelerin in-vitro olarak geliştirilmesi.

hükümet komiseri[2]:

1. Devletin kamu kurumları ve kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlarını denetlemek üzere görevlendirdiği kişi.

2. Dernekler Kanunu'na göre kurulmuş dernek, kulüp vb. kuruluşların genel kurul toplantılarını yönetim (Hükümet) adına takip eden ve usule uygunluğunu tasdik eden memur.

I

ırk²: Aralarında kan bağı bulunan, aynı soydan gelen insan topluluğu, nesil, soy, zürriyet, sülale, nesep.

i

iaşe[2]: Yedirip içirme, besleme, yaşatma, geçindirme.

iaşe bedeli tespit kurulu[108]: İaşe servisi kurulması, mecburi olmayan veya iaşenin zaruri sebeplerle uygulanamadığı gemilerde çalışan gemi adamlarına işverenler tarafından iaşe karşılığı olarak verilecek günlük iaşe bedelini belirlemek üzere işçi işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan kurul.

icra takibi[18]: Alacaklının borçludan alacağını almak için icra müdürlüğünde başlattığı hukuki işlem.

içki veya uyuşturucu madde kullanma yasağı[1]: İşyerine sarhoş veya uyuşturucu madde almış olarak gelmeyi ve işyerinde alkollü içki veya uyuşturucu kullanmayı yasaklayan kural.

iflas[4]: Borçlarını ödemekten aciz olduğu mahkeme kararı ile tespit ve ilan olunan borçlunun hali.

ihale[161]: Yaptırılacak iş, temin edilecek mal veya hizmet alımını üstlenecek firmanın istekliler arasından seçilmesi işlemi.

ihaleye fesat karıştırma[56]:

a) Hileli davranışlarla;
   - İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek,
   - İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olmayan kişilerin ihaleye katılmasını sağlamak,
   - Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olduğu halde, sahip olmadığından bahisle değerlendirme dışı bırakmak,
   - Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olmadığı halde, sahip olduğundan bahisle değerlendirmeye almak.

b) Tekliflerle ilgili olup da ihale mevzuatına veya şartnamelere göre gizli tutulması gereken bilgilere başkalarının ulaşmasını sağlamak.

c) Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle ya da hukuka aykırı diğer davranışlarla, ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip

olan kişilerin ihaleye, ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek.

ç) İhaleye katılmak isteyen veya katılan kişilerin ihale şartlarını ve özellikle fiyatı etkilemek için aralarında açık veya gizli anlaşma yapmaları.

ihlal[2]: Sağlam bir şeyi bozma, sakatlama, halel getirme.

ihtiva[57]: İçine alma, içinde bulundurma, içerik.

iktisab: İktisap.

iktisadi devlet teşekkülü[25]: Sermayesinin tamamı devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan, kamu iktisadi teşebbüsü.

iktisap (iktisab)[57]: Kazanma, edinme, edinim.

il istihdam ve mesleki eğitim kurulları[108]: İlin işgücü, istihdam ve mesleki eğitim ihtiyacını tespit etmek veya ettirmek, mesleki ve teknik eğitim okul ve istihdam konularında etkinlik ve verimliliği artırmak amacıyla yerel düzeyde politikalar oluşturmak, plan yapmak ve kararlar almak, ilgili kurum ve kuruluşlara görüş ve önerilerde bulunmak üzere oluşturulan işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan kurul.

il özel idaresi[165]: İl halkının mahalli ve müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilen idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi.

ilan[2]:

1. Açığa vurma; meydana çıkarma, belli etme, açıklama.
2. Gazete, dergi veya diğer haberleşme vasıtalarının imkanlarından faydalanılarak bildirme, duyurma, yayma veya basılan bildiri.

iletişim[2]:

1. Duygu, düşünce ve benzerlerinin her çeşit haberleşme vasıtası ile başkalarına nakledilmesi işi, komünikasyon.
2. Radyo, televizyon vb. vasıtalarından faydalanarak haberleşme, bilgi alışverişinde bulunma.

ilgili kuruluşlar[116]: Özel kanun veya statü ile kurulan, iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları ile bunların müessese, ortaklık ve iştirakleri veya özel hukuki, mali ve idari statüye tabi, hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşları.

ilköğretim: Okuma ve yazmayı öğreten, temel bilgi ve alışkanlıkları kazandıran sekiz yıllık zorunlu eğitim süreci.

ilkyardım (acil yardım): İlk yardım eğitimi almış kimsenin olay yerinde bulabildiği malzemeleri kullanarak yaptığı hayat kurtarıcı müdahale.

imitasyon: Taklit.

infisah[57]**:**

1. Hükümsüz kalma, geçerliliğini yitirme, feshedilme, bozulma, yürürlükten çıkma.
2. Dağılma, perişan olma.
3. Kokuşma.

inovasyon (innovation)[48]**:** Yeni veya önemli ölçüde değiştirilmiş ürün veya sürecin; yeni pazarlama yönteminin; ya da iş uygulamalarında, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni bir organizasyonel yöntemin uygulanması.

insan hakkı[48]**:** İnsan olmanın vazgeçilmez değerleri çerçevesinde tanımlanan ve insanlar tarafından dayanışma içerisinde ortaklaşa kullanılan haklar.

insan hakları danışma kurulu[108]**:** İnsan haklarına ilişkin olarak ilgili devlet kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında iletişim sağlamak

ve insan haklarını kapsayan ulusal ve uluslararası konularda danışma organı olarak görev yapmak üzere, Başbakanın görevlendireceği bir Devlet Bakanına bağlı olarak oluşturulan işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin katıldığı kurul.

insan onuruna yakışır iş: Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Genel Direktörü Juan Somavia'nın 1999 yılında gündeme getirdiği üretken istihdamın sağlanması ve yoksulluğun azaltılmasını hedefleyen, işçilerin doğal haklarının teslim edilmesi anlayışı ile gelişen kavram.

irat (irad)[2]:

1. Bir mülkün getirdiği kazanç, mahsul, kira vb. alınan para, gelir.
2. Kira getiren veya mahsul elde edilen mülk.
3. Söyleme.

irtikap (irtikab):

1.[56] Kamu görevlisinin, görevinin sağladığı nüfuzu veya güveni kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna etmesi.

2.[57] Uygunsuz ve kötü iş yapma, kötülük etme.

3. Rüşvet alma, yolsuzluk yapma.
4. Yalan söyleme, hile yapma.

iskele[2]:

1. Gemi ve kayıkların yanaştığı çoğu denize uzanmış rıhtım veya kazıklar üzerine oturtulmuş sal biçiminde olan yer.
2. Gemilerin yanaşmasına elverişli ticaret yeri olan şehir veya kasaba.
3. Bir ülkenin ithalat ve ihracatı ile deniz ticaretinin yapıldığı, iç bölgelerin çıkış yeri durumundaki liman veya şehir.

israf[109]: Lüzumsuz yere, fazla olarak mal vesaireyi sarf ve telef etme.

istihdam: Üretim faktörlerinden emeğin üretim sürecine katılması, çalışmak isteyene iş verilmesi.

istihdam edilenler[137]: İşbaşında olan ve olmayanlar gruplarına dahil olan, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus.

istihdam oranı[137]: İstihdamın kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranı.

istihkak[15]:

1. Hakkı olma, hak kazanma.
2. Hak kazanılan şey.

istihlak[2]:

1. Boş yere harcayıp tüketme.
2. Kullanarak tüketme.

istimlak: Kamulaştırma.

istisna akdi: Asıl işverenle alt işveren (müteahhit) arasında asıl işverenin ödemeyi üstlendiği ücret karşılığında alt işverenin bir eser meydana getirmeyi borçlandığı sözleşme. Eser sözleşmesi.

istisna akdi işçisi: Müteahhidin, iş sahibinden eser sözleşmesi çerçevesinde aldığı işte çalıştırdığı kendi işçisi.

istişari[15,57]: Danışmanlık.

istişari mütalaa[60]: Danışma suretiyle elde edilen malumat.

iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar[137]: Çeşitli nedenlerle iş aramayıp, ancak iki hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olan kişiler.

iş bulma ümidi olmayanlar[137]:

a) Daha önce iş aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişiler.

b) Mevsimlik çalışma, ev kadını olma, öğrencilik, irad sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişiler.

iş değerlendirmesi: Bir işletmede yapılan işlerin, zorluk ve önem derecesine göre sıralanmasına olanak sağlayan teknik çalışma.

iş ekipmanı[87]**:** İşin yapılmasında kullanılan herhangi bir makine, alet veya tesis.

iş ekipmanlarının kullanımında sağlık ve güvenlik şartları yönetmeliği[87]**:** İşyerinde iş araç ve gereçlerinin kullanımı ile ilgili sağlık ve güvenlik yönünden uyulması gerekli asgari şartları belirleyen yönetmelik

iş geliştirme merkezi[143]**:**

1. Girişimciliği özendirmek suretiyle uygun çevre ve piyasa koşulları oluşturarak yeni kurulan girişimleri çeşitli hizmetlerle desteklemek ve böylece yerel istihdam ve ekonomik zenginlik yaratmak amacıyla kurulmuş merkezler.
2. Belli bir mekanda, girişimlere iş yardımları ve destekleri sağlama süreci.

3. Ortak hizmetler ve destekler vermek suretiyle yeni girişimcileri geçici bir süre için koruma altına almaya yönelik fiziksel kolaylıklar.
4. Küçük ve orta ölçekli girişimleri desteklemeye yönelik bir tür altyapı.

iş güvencesi[145]:

1. İşverenin, iş sözleşmesini herhangi bir geçerli veya haklı sebep olmaksızın, sebep göstermeksizin sona erdirmesinin engellenmesi.
2. İşverenin fesih hakkına kanun ve sözleşme ile yapılan bütün sınırlamalar ve feshin sonuçlarını hafifletici önlemler.

iş güvenliği[43]: İşyerlerinde; işin yapılması ile ilgili olarak oluşan tehlikelerden, sağlığa zarar verebilecek koşullardan korunmak ve daha iyi bir iç ortam yaratmak için yapılan çalışmalar.

iş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanların görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları hakkında yönetmelik[88]: İş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanların nitelikleri, sayısı, görev, yetki ve sorumlulukları, eğitimleri ve çalışma şartları ile ilgili usul ve esasları belirleyen yönetmelik.

iş güvenliği teknik elemanı[38]: Üniversitelerin fizik ve kimya bölümlerinden lisans düzeyinde mezun olanlar ile teknik öğretmenler ve iş sağlığı ve güvenliği bölümü mezunları.

iş güvenliği uzmanı[38,88]: İş sağlığı ve güvenliği konularında görev yapmak üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca yetkilendirilen mühendis veya teknik eleman.

iş güvenliği uzmanlığı eğitim komisyonu[108]: Mühendis ve teknik elemanların, işyerlerinde iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirilmesi için gerekli olan sertifika eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, sınav komisyonunun teşekkülü ve sınavın yapılış şekli usul ve esaslarını belirlemek üzere işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşturulan kurul.

iş hukuku:

a) İşçinin hukuku.

b) İşçi ile işveren arasındaki dengeyi sağlayan hukuk.

c) İşyerinin hukuku.

ç) İşçi, işveren ve devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk dalı.

iş ilişkisi[1]: İşçi ile işveren arasında kurulan ilişki.

iş kanununa ilişkin çalışma süreleri yönetmeliği[72]: Çalışma sürelerinin uygulanmasına ilişkin esasları düzenleyen yönetmelik.

iş kanununa ilişkin fazla çalışma ve fazla sürelerle çalışma yönetmeliği[67]: Ülkenin genel yararları yahut işin niteliği veya üretimin artırılması gibi nedenlerle İş Kanunu'nda belirtilen haftalık normal çalışma süresinin dışında yapılacak fazla çalışma ve fazla sürelerle çalışmaya ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

iş kaybı tazminatı[136]: Özelleştirme kapsamına alınan kuruluşların (iştirakler hariç) özelleştirmeye hazırlanması, özelleştirilmesi, küçültülmesi veya faaliyetlerinin kısmen ya da tamamen durdurulması, süreli ya da süresiz kapatılması veya tasfiye edilmesi nedeniyle; bu kuruluşlarda iş sözleşmesine dayalı olarak ücret karşılığı çalışanlardan iş sözleşmeleri tabi oldukları iş kanunları ve toplu iş sözleşmeleri gereğince tazminata hak kazanacak şekilde sona ermiş olanlara, kanunlardan ve yürürlükteki toplu iş sözleşmelerinden doğan tazminatları dışında ilave olarak ödenen tazminat.

İş kaybı tazminatı, günlük net asgari ücretin iki katıdır. Hizmet akdinin sona erdiği tarihte aynı işveren ile hizmet akdi kesintisiz en az; 550 günden beri devam edenlere 90 gün, 1100

günden beri devam edenlere 120 gün, 1650 günden beri devam edenlere 180 gün, 2200 günden beri devam edenlere 240 gün süre ile iş kaybı tazminatı verilir.

iş kazası[42]**:**

a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,

b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,

c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,

ç) Emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,

d) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaylar.

iş kuluçkası: İş geliştirme merkezi.

iş mahkemesi: İş uyuşmazlıklarını çözmek amacıyla 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu ile

kurulmuş, tek hakimli, asliye mahkemeleri niteliğinde mahkeme.

iş müfettişi: İş Kanunu'nun ve çalışma hayatı ile ilgili diğer kanunların uygulamasını denetlemekle görevli Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı personeli.

iş paylaşımı: İşin bölünmesinin mümkün olduğu veya işin devamlı olduğu hallerde tam iş gününü birden fazla işçinin paylaşarak bir günlük işi yapması.

iş piyasası: Emek piyasası.

iş sağlığı:

1.[43] Çalışanların sağlıklarını; sosyal, ruhsal bedensel olarak en üst düzeyde sürdürmek, çalışma koşullarını ve üretim araçlarını; sağlığa uygun hale getirmek, çalışanları zararlı etkilerden koruyarak, işin ve çalışanların birbirine uyumunu sağlamak üzere yapılan çalışmalar.

2.[48] Hangi işi yaparlarsa yapsınlar bütün çalışanların fiziksel, zihinsel ve sosyal refahlarının mümkün olan en yüksek düzeye çıkarılması ve burada tutulması, çalışma koşullarından kaynaklanan sağlık sorunlarının önlenmesi, işçilerin fiziksel ve biyo-

lojik kapasitelerine uygun mesleki ortamlarda çalıştırılmaları; özetle işini insana, insanın da işine uygun hale getirilmesi.

iş sağlığı hizmetleri[37]: Çalışanların sağlık gözetimi, öncelikle koruyucu hekimlik hizmetleri, sağlığın geliştirilmesi, ilkyardım, acil tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri.

iş sağlığı ve güvenliği genel müdürlüğü[113]:

a) İş sağlığı ve güvenliği konularında, mevzuatın uygulanmasını sağlamak ve mevzuat çalışması yapmak.

b) Ulusal politikalar belirlemek, bu politikalar çerçevesinde programlar hazırlamak.

c) Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.

ç) Etkin denetim sağlamak amacıyla gerekli önerilerde bulunmak, sonuçlarını izlemek.

d) Standart çalışmalar ıyapmak, normlar hazırlamak ve geliştirmek.

e) Üretilen ve ithal edilen kişisel koruyucu donanımların piyasa gözetimi ve denetimini yapmak, bu hususlarda usul ve esasları belirlemek.

f) İş sağlığı ve güvenliği ile iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi konularında

inceleme ve araştırma çalışmalarını planlamak, programlamak ve uygulanmasını sağlamak.

g) Faaliyet konuları ile ilgili yayın ve dokümantasyon çalışmaları yapmak ve istatistikleri düzenlemek.

ğ) Mesleki eğitim görenler, rehabilite edilenler, özel risk grupları ve kamu hizmetlerinde çalışanlar da dahil olmak üzere tüm çalışanların iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı korunmaları amacıyla gerekli çalışmaları yaparak tedbirlerin alınmasını sağlamak.

h) İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü ile İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü Bölge Laboratuvar Müdürlükleri'nin çalışmalarını düzenlemek, yönetmek ve denetlemek.

ı) İşyerindeki sağlık ve güvenlik risklerini önlemek ve koruyucu hizmetleri yürütmek üzere görevlendirilecek işyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları ve diğer görevlilerin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitim ve belgelendirme usul ve esaslarını belirlemek.

i) İş sağlığı ve güvenliği alanında ölçüm, analiz, teknik kontrol, risk analizi ve değerlendirmesi, eğitim, danışmanlık, uzmanlık hizmetlerini yapmak ve bu tür hizmetleri

verecek özel tüzel kişi ve kuruluşların niteliklerini belirlemek, yetki vermek, yetkilerini iptal etmek, kontrol ve denetimini sağlamak.

k) İşyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı, diğer teknik ve sağlık personel ile işçilere eğitim vermek için kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketler ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerini yetkilendirmek, gerektiğinde yetkilerini iptal etmek, hizmetin etkin ve verimli bir şekilde verilip verilmediğinin kontrol ve denetimini sağlamak, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının eğitimleri sonundaki sınavları yapmak veya yaptırmak, belgelerini vermek.

l) Bakanlıkça verilecek benzeri görevleri yapmak üzere oluşturulmuş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Merkez Birimi.

iş sağlığı ve güvenliği kuralları hakkında yönetmelik[29]: İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalarda bulunmak üzere iş sağlığı ve güvenliği kurullarının hangi işyerlerinde kurulacağı ve bu kurulların oluşumu, çalışma yöntemleri, görev, yetki ve yükümlülüklerini belirleyen yönetmelik.

iş sağlığı ve güvenliği kurulu[36]: Sanayiden sayılan, devamlı olarak en az elli işçi çalışan ve altı aydan fazla sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde; işveren veya vekili, iş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik eleman, işyeri hekimi, personel işlerini yürüten bir işyeri görevlisi, varsa sivil savunma uzmanı, işyerinde görevli formen, ustabaşı veya usta, sendika temsilcilerinin kendi aralarından seçecekleri temsilci (işyerinde sendika yoksa işçilerin yarısından fazlasının katılacağı toplantıda açık oyla seçilecek işçi), sağlık ve güvenlik işçi temsilcisinden oluşan kurul.

İşverene bağlı, fabrika, müessese, işletme veya işletmeler grubu gibi birden çok işyeri bulunduğu hallerde elliden fazla işçi çalıştıran her bir işyerinde ayrı ayrı birer iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurulur.

iş sağlığı ve güvenliği önlemleri: İş sağlığı ve güvenliğini sağlamak üzere yapılan çalışmalar sonunda belirlenen önlemler.

iş serası: İş geliştirme merkezi.

iş sözleşmesi[1]: İşçinin bağımlı olarak iş görmeyi, işverenin de ücret ödemeyi üstlendiği sözleşme türü.

iş sözleşmesinin askıda kalması: İfa ve ifayı kabul imkansızlığı, ifa etmemenin geçici olması, ifa zamanının esaslı olmaması ve ifa etmemenin kusursuz olduğu hallerde kendiliğinden oluşan hukuki kurum; iş sözleşmesinin taraflara getirdiği yükümlülüklerin uygulanmadığı süre.

İş sözleşmesinin askıda kalması İş Kanunu'nda düzenlenmemiş bir kurumdur. Konu Borçlar Kanunu'muzda işlenmiştir.

iş ve çalışma hurriyetinin ihlalinin müeyyidesi[56]:

1. Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlal eden kişiye.
2. Çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağlılığını sömürmek suretiyle kişi veya kişileri ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık bir şekilde orantısız düşük bir ücretle çalıştıran veya bu durumda bulunan kişiyi, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tabi kılan kimseye.
3. Yukarıdaki fıkrada belirtilen durumlara düşürmek üzere bir kimseyi tedarik veya sevk veya bir yerden diğer bir yere nakleden kişiye.

4. Cebir veya tehdit kullanarak, işçiyi veya işverenlerini ücretleri azaltıp çoğaltmaya veya evvelce kabul edilenlerden başka koşullar altında kabulüne zorlayan ya da bir işin durmasına, sona ermesine veya durmanın devamına neden olan kişiye Türk Ceza Kanunu uyarınca verilen cezalar.

işbaşında olanlar[137]: Yevmiyeli, ücretli, maaşlı, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak son bir hafta içinde en az bir saat ekonomik faaliyette bulunan kişiler.

işbaşında olmayanlar[137]: İşi ile bağlantısı devam ettiği halde, son bir hafta içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına veya işveren olarak çalışan kişiler.

işbirliği[2]: Aynı gaye ve menfaat uğruna iş görmede sağlanan birlik, çalışma ortaklığı, ortak bir işe katılma, ortaklık.

işçi aristokrasisi[125]: İşçi sınıfının nitelikli, yüksek ücretli, ayrıcalıklı, ideolojik ve siyasal açıdan burjuvazinin etkisine açık, bu etkiyi ve aynı zamanda küçük burjuva dünya görüşünü işçi sınıfına taşımaya eğilimli, ama duruma göre militanca davranmaya da yetenekli olan katmanı.

işçi federasyonu: Aynı işkolunda kurulu sendikaların birleşerek oluşturdukları üst örgüt.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu bu örgütlenme şeklini düzenlememiştir.

işçi özlük dosyası[1]**:** İşverenin, işçinin kimlik bilgilerinin yanında kanunların düzenlenmesini zorunlu kıldığı hertürlü belge ve kayıtları sakladığı ve istenildiği zaman yetkili memur ve mercilere gösterdiği dosya.

işçi postalarının düzenlenmesi[29]**:** Nitelikleri dolayısıyla sürekli çalıştıkları için durmaksızın birbiri ardına postalar halinde çalıştırılarak yürütülen işlerde posta sayısının yirmidört saatlik süre içinde en az üç işçi postası çalıştırılacak şekilde düzenlenmesi.

Farklı düzenlemelerde, işçi postasının çalışma süresinin İş Kanunu'nda belirtilen günlük çalışma süresini aşmaması gerekir.

işçi sendikası genel kurulu[51]**:** Üyelerden, üye delegelerden oluşan sendikanın en yetkili zorunlu organı.

işçi (veya işveren) sendikası delege sıfatı[51]**:** Müteakip olağan genel kurul için yapılacak delege seçimi tarihine kadar devam eden sıfat.

işçi sendikası ve konfederasyonu yöneticiliğinin teminatı: Sendika ve konfederasyonların yönetim kurullarında veya başkanlığında görev alan işçilerin kanunda sayılmış haller sonunda tekrar işyerine dönmesine ve kıdem tazminatı almasına olanak sağlayan düzenleme.

işçi sendikasına aidat kesilmesinin koşulları[51]: Sendikanın işyerinde uygulanan toplu iş sözleşmesinin tarafı olması veya yetki belgesini almış olması ve yazılı talepte bulunması ve aidat kesilecek sendika üyesi işçilerin listesini işverene vermesi.

işçi şirketleri[125]: Yurtdışında çalışan Türk işçilerin 1960'lı yılların ortalarından itibaren Türkiye'nin muhtelif bölgelerinde kurdukları şirketler.

işçi ücretlerinden ceza olarak kesilen paraları kullanmaya yetkili kurul[108]: İşçi ücretlerinden ceza olarak kesilen paraların nerelere ne kadar verileceğini belirlemek üzere işçi, işveren ve kanun temsilcilerinden oluşturulan kurul.

işçi ücretlerinden ceza olarak kesilen paraları kullanmaya yetkili kurulun teşekkülü ve çalışma esasları hakkında yönetmelik[69]: İşçi ücretlerinden ceza olarak kesilen paraları kullanmaya yetkili kurulun teşekkülü ve çalışma esaslarını belirleyen yönetmelik.

işçi[1]: Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişi.

işçi-memur ayrımı: Her ikisi de ücretli olan iki çalışan katmanını, birbirinden ayıran kural ve uygulamalar.

işçinin haklı nedenle derhal fesih hakkı[1]: İşçi, iş sözleşmesinin süresi belli olsun veya olmasın iş kanununda sayılmış sağlık sebeplerinin, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan hallerin veya zorlayıcı sebeplerin ortaya çıkması halinde iş sözleşmesini iş sözleşmesinin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin fesih etme hakkı.

işçiyi gözetme borcu[24]: İşverenin, işçinin sadakat borcuna karşılık yükümlü olduğu; işçinin gördüğü iş dolayısıyla maruz kalabileceği zararlara karşı gereken önlemleri almak, çıkarlarına zarar verebilecek davranışlardan kaçınmak şeklinde yükümlülüklerden oluşan borç.

işe alınan işçilerin bildirilme zorunluluğu[51]: İşverenin işe aldığı işçiyi, izleyen ayın onbeşine kadar aylık bildirimle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirme yükümlülüğü.

işgörme edimi: İş sözleşmesinin tarafı işçinin yapmayı üstlendiği işi yerine getirmesi.

işgücü piyasası bilgi danışma kurulu[108]: İşgücü piyasası ile ilgili bilgi ihtiyaçlarının tespit edilmesi, derlenmesi ve dağıtılması faaliyetlerinin izlenmesi ve geliştirilmesi. İşgücü piyasasına ilişkin ortak veri tabanının oluşturulması, çeşitli kurum ve kuruluşlarca oluşturulmuş ve oluşturulacak veri tabanlarının uyumlaştırılması ve geliştirilmesi, veri üretiminde norm ve standart birliğinin sağlanması için ilgili kurum ve kuruluşlar arasında sürekli diyalog ve işbirliği ortamı oluşturmak için tavsiyelerde bulunmak amacıyla işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşturulmuş kurul.

işgücüne katılım oranı[137]: İşgücünün kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranı.

işgünü:

1. Haftanın çalışılan günleri. Genel olarak Pazartesi başlayıp Pazar gününe kadar çalışılan günler.
2. Vardiyalı çalışma düzeninde haftanın istirahat günü dışında kalan günleri.

işin durdurulması ve işyerinin kapatılması[35]: Bir işyerinin tesis ve tertiplerinde, makine ve cihazlarında, çalışma metot ve şekillerinde, işçilerin yaşamı için tehlikeli olan bir hususun

tespit edilmesi halinde, tehlike giderilinceye kadar yetkili komisyonun kararıyla tehlikenin niteliğine göre, işin kısmen veya tamamen durdurulması veya işyerinin kapatılması.

işkolları[51]: İşlerin ve işyerlerinin hangi işkoluna gireceğini düzenlemek amacıyla sayısı kanunda belirlenmiş cetvel.

işkolu: İktisadi faaliyetlerin sınıflandırılmasına ilişkin uluslararası normlar da göz önünde bulundurulacak işlerin tasnif edilip birbirine benzeyen veya aynı nitelikte olan işlerin gruplandırılmasını sağlayan ve sayısı sendikalar kanununda belirlenen sendika faaliyet alanı.

işkolu istatistiği[59]: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca her yıl Ocak ve Temmuz aylarında yayımlanan işkolundaki bütün işçi sayısı ile bu işkolundaki sendikalara mensup üye sayılarını gösteren istatistik.

işletme[2]: Çeşitli iş sahalarında kâr gayesi ile sermaye yatırılarak kurulan müessese.

işletme[25]: Müesseselerin ve bağlı ortaklıkların mal ve hizmet üreten fabrika ve diğer birimler.

işletme belgesi[33]: Sanayiden sayılan işlerin yapıldığı, elli ve daha fazla işçi istihdam eden işyer-

lerinin işverenleri veya işveren vekilinin başvurusu üzerine verilen izin belgesi.

işletme belgesinin hükmü[1]: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca işletme belgesi verilmemiş işyerlerine belediyeler veya diğer ilgili makamlarca açılma izni verilemez.

işletme toplu iş sözleşmesi[59]: Bir gerçek kişiye veya tüzel kişiye veya bir kamu kurum ve kuruluşuna ait aynı işkolunda birden çok işyerine sahip bir işletmede bu işyerlerinin tümünü kapsayan toplu iş sözleşmesi.

Ancak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait müessese ve işyerleri ayrı tüzel kişiliğe sahip olsalar dahi, bu kurum ve kuruluşlar için tek bir işletme toplu iş sözleşmesi yapılır.

işsiz[137]: Son bir hafta içinde istihdam halinde olmayan (kar karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde işbaşı yapabilecek olan tüm kişiler.

işsizlik oranı[137]: İşsiz nüfusun işgücü içindeki oranı.

işsizlik ödeneği: İş sözleşmesinin sona ermesinden önceki yüzyirmi gün prim ödeyerek sürekli çalışmış olan işçinin son üç yıl içinde sigortalı olarak çalıştığı ve işsizlik sigortası primi ödediği süreler dikkate alınarak yüzseksen-üçyüz gün arasında alabildiği gelir.

Bu gelirin günlük tutarı asgari ücretin yüzde seksenini geçmemek koşuluyla, son dört aylık prime esas kazancının günlük ortalamasının yüzde kırkıdır.

işsizlik sigortası[48]**:** Çalışma arzu, yetenek ve iradesinde olmasına rağmen işini kendi isteği ve kusuru dışında kaybeden çalışanlara, uğradıkları gelir kaybını kısmen ve geçici bir süre için telafi amacı güden ve primlerle desteklenen bir sosyal sigorta dalı.

işten çıkarılan işçilerin bildirilme zorunluluğu[51]**:** İşverenin herhangi bir nedenle iş sözleşmesi sona eren işçileri, izleyen ayın onbeşine kadar aylık bildirimle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirme yükümlülüğü.

iştirak[25]**:** İktisadi devlet teşekküllerinin veya kamu iktisadi kuruluşlarının veya bağlı ortaklıklarının, sermayelerinin en az yüzde onbeşine, en çok yüzde ellisine sahip bulundukları anonim şirket.

işveren[1]: İşçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar.

işveren sendikası genel kurulu[51]: Üyelerden, üyenin tüzel kişi olması halinde temsilcisinden, üye ve temsilci sayısı bini aştığı takdirde delegelerden oluşan sendikanın en yetkili zorunlu organı.

işveren sendikası üyeliğini sona erdiren neden[51]: İşveren veya işveren vekili sıfatının sona ermesi.

Ancak tüzel kişiliği temsilen işveren vekili sıfatı ile işveren sendikasına üye olanların bu sıfatı kaybetmeleri halinde tüzel kişiliğinin üyeliği düşmez, işveren vekilinin sendika veya konfederasyon organlarındaki görevi sona erer.

işveren sendikasının yetkisi[59]: İşveren sendikasının üyesi işverenlere ait işyerleri için toplu iş sözleşmesi yapması.

işveren vekili[1]: İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimseler.

işverence işçi kooperatiflerine yer tahsisi[1]: Yüzelli ve daha fazla işçi çalışan işyerlerinde, işçilerin ve ailelerinin gerekli ihtiyaçlarını kar-

şılamak amacıyla işçiler tarafından kurularak kooperatiflere işverenin yer tahsis etmesi zorunluluğu.

işverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı[1]: İşverenin, iş sözleşmesinin süresi belli olsun veya olmasın iş kanununda sayılmış sağlık nedenlerinin, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan hallerini, zorlayıcı sebeplerin veya işçinin gözaltına alınması veya tutuklanması halinde devamsızlığının iş kanunundaki bildirim sürelerini aşması halinde iş sözleşmesini iş sözleşmesinin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin fesih etme hakkı.

işverenin yetkisi[39]: İşveren sendikası üyesi olmayan işverenin kendi işyeri veya işyerleri için toplu iş sözleşmesi yapma hakkı.

işyeri açma ve çalışma ruhsatı[47]: Yetkili idareler tarafından (belediye sınırları ve mücavir alanlar dışı ile kanunlarda münhasıran İl Özel İdaresi'ne yetki verilen hususlarda İl Özel İdaresi; büyükşehir belediyesi sınırları ve mücavir alanlar içinde büyükşehir belediyesi, bunların dışında kalan hususlarda büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyesi, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediye ve organize sanayi bölgesi sınırları içinde organize sanayi bölgesi

tüzel kişiliği) işyerlerinin açılıp faaliyet göstermesi için verilen izin.

işyeri bina ve eklentilerinde alınacak sağlık ve güvenlik önlemlerine ilişkin yönetmelik[89]: İşyeri bina ve eklentilerinde bulunması gereken asgari sağlık ve güvenlik şartlarını belirleyen yönetmelik.

işyeri[1]: İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birim.

işyeri hekimi[37]: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca işyeri hekimi sertifikası verilmiş hekim.

işyeri sağlık birimleri ve işyeri hekimlerinin görevleri ile çalışma usul ve esasları hakkında yönetmelik[37]: İşyeri sağlık birimlerinin kuruluşu, yapılanması, çalışma usul ve esasları ile işyeri hekimlerinin nitelikleri, sayısı, işe alınmaları, görev, yetki ve sorumlulukları, eğitimleri ve çalışma şartları ile ilgili usul ve esasları belirleyen yönetmelik.

işyeri sendika temsilcisinin atanması[51]: Toplu iş sözleşmesi yapmak üzere yetkisi kesinleşen sendikanın, işyerinde işçi sayısı elliye kadar ise bir, ellibir ile yüz arasında ise en çok iki, yüzbir ile beşyüz arasında ise en çok üç, beşyüzbir ile

bin arasında ise en çok dört, binbir ile ikibin arasında, ise en çok altı, ikibinden fazla ise en çok sekiz olmak üzere işyerinde çalışan üyeleri arasından işyeri sendika temsilcisi tayin ederek onbeş gün içinde kimliklerini işverene bildirmesi. Bunlardan biri baş temsilci olarak görevlendirilebilir.

işyeri sendika temsilcisinin görevleri[51]: İşyeri sendika temsilcileri ve baş temsilcisi, işyerine münhasır kalmak kaydı ile işçilerin dileklerini dinlemek ve şikayetlerini çözümlemek, işçi ve işveren arasındaki işbirliği ve çalışma ahengi ile çalışma barışını devam ettirmek, işçilerin hak ve menfaatlerini gözetmek, iş kanunları ve toplu iş sözleşmelerinde öngörülen çalışma şartlarının uygulanmasına yardımcı olmakla görevlidir. Temsilcilerin görevi, sendikanın yetkisi süresince devam eder. İşyeri sendika temsilcileri bu görevlerini, işyerindeki işlerini aksatmamak ve iş disiplinine aykırı olmamak şartı ile yerine getirirler.

işyeri sendika temsilcisinin teminatı[51]: Sendika temsilcilerini korumak amacıyla işverenin temsilcinin işyerinde çalışma esaslarını ve işyerini değiştirmesini kısıtlayan ve temsilcinin temsilci olması nedeniyle işten çıkarılması halinde tazminat hakkı veren kanuni düzenleme.

işyeri sendikası: Bir işyerinde faaliyette bulunmak üzere kurulan sendika.

işyerinde cinsel taciz[134]: Mağdurun veya ailesi üyelerinden birinin Türk Hukuk Mevzuatı'yla korunan kişilik haklarını ihlal eden ya da belli bir kişiye yönelik olmamakla beraber rahatsız edici bir çalışma ortamı yaratan işyeri düzenini bozan hapsi gerektiren suç veya ahlak ve iyiniyet kurallarına aykırı cinsel nitelikli, cinsiyet ya da cinsel tercih temeline dayalı davranışlar.

işyerinde psikolojik taciz[48]: İşyerinde seçilen bir işçiye karşı diğer çalışanlar veya işverenler tarafından tekrarlanan saldırılar şeklinde uygulanan terör.

işyerlerinde işin durdurulmasına veya işlerin kapatılmasına dair yönetmelik[35]: İşyerlerinde işçiler için tehlikeli olan tesis ve tertiplerin veya makine ve cihazların ne şekilde işletilmekten alıkonulacağı ve bunların ne şekilde yeniden işletilmelerine izin verilebileceği, işyerinin kapatılması ve açılması, işin durdurulmasına veya işyerinin kapatılmasına karar verilinceye kadar acil hallerde alınacak önlemlere ilişkin hususlar ile komisyonda görev yapacak işçi ve işveren temsilcilerinin nitelikleri, seçimi, komisyonun çalışma şekli ve esaslarını belirleyen yönetmelik.

işyerlerinde işin durdurulmasına veya işyerlerinin kapatılmasına karar vermeye yetkili komisyon[108]: İşyerlerinde işin nasıl durdurulacağı, yeniden çalışmaya nasıl izin verileceği, işyerinin nasıl kapatılacağı ve açılacağı, acil durumlarda işin durdurulmasına veya işyerinin kapatılmasına karar verilinceye kadar alınacak tedbirleri karara bağlamak üzere, işçi işveren ve kamu temsilcilerinden oluşturulan komisyon.

işyerinden sayılan eklentiler ve araçlar[1]: İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar.

işyerini kapatmaya yetkili komisyon[35]: İşyerlerinde işin durdurulmasına ve işyerinin kapatılmasına karar vermeye yetkili, iki müfettiş ve bölge müdürü ile bir işçi bir işveren temsilcisinden oluşan komisyon.

işyerinin girdiği işkolunun belirlenmesi[51]: Bir işyerinin girdiği işkolunun tespitinin İşkolları Tüzüğü'ne uygun olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca yapılması.

Bakanlık tespit ile ilgili kararını Resmi Gazete'de yayımlar. Kararın yayımını müteakip bu tespite karşı ilgililer iş davalarına bakmakla görevli mahkemede onbeş gün içinde dava açabilirler.

iyi niyet:

1. Kötü düşünceli olmama, hüsniniyet.
2. [30] Sübjektif hüsniniyet; kanunun iyiniyete hukuki sonuç bağladığı durumlarda asıl olan iyi niyetin varlığıdır; ancak, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyi niyet iddiasında bulunamaz; dürüst davranma.

izin kurulu[64]: İşçi sayısının elliden fazla olduğu işyerlerinde işvereni temsil eden bir, işçileri temsil eden iki kişiden oluşan, izin çizelgelerini düzenleyen, kamplar ve geziler düzenleyen veya imkanları araştıran üç kişilik kurul.

izinde çalışma yasağı[1]: Yıllık ücretli iznini kullanan işçinin ücret karşılığı bir işte çalışması yasaktır. Ücret karşılığı çalıştığı anlaşılırsa işveren kendisine ödediği izin ücretini geri alabilir.

izmir iktisat kongresi: Her ilçeden bir tüccar, bir sanatkar, bir işçi, bir şirket temsilcisi, bir ban-

ka temsilcisi, üç çiftçinin katılmasının öngörülmesi ile 1923 yılında İzmir'de binden fazla delege ile toplanan iktisat kongresi.

Bu kongrede "amele" yerine "işçi" kelimesinin kullanılması kararı alındı.

j

jestiyon[158]: Bir ikramiye şekli. Tarafların koşullarını karşılıklı olarak belirledikleri veya işyeri uygulamasında ne miktarda ödeneceği belli olan ek ücret.

k

kaçakçılık: Ülkemize ithali ya da ülkemizden ihracı yasak olan veya ithal ve ihracı gümrük muamelesine tabi olan bir maddeyi gümrük işlemleri yaptırılmadan yurtiçine sokmak veya çıkarmak ve bu maddeleri yurtiçinde satmak ve satın almak.

kadın işçi[76]**:** Onsekiz yaşını doldurmuş işçi olarak çalışan kadın.

kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılma koşulları hakkında yönetmelik[75]**:** Onsekiz yaşını doldurmuş kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılmalarına ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

kadro[2]**:**

1. Kamu hizmetlerini yürüten kimseler ve bunların yüklendikleri vazife.

2. Bu vazifelerin sayı, nitelik ve derecelerini gösteren tablo, çizelge.
3. Bu tablodaki yer.

kalfa[32]: Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bu meslekle ilgili iş ve işlemleri ustanın gözetimi altında kabul edilebilir standartlarda yapabilen kişi.

kalkınma ajansı[154]: Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli hareke-te geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere koordinasyonundan Devlet Planlama Teşkilatı'nın sorumlu olduğu, tüzel kişiliği haiz kuruluşlar.

kamu[2]: Bir ülkede yaşayan insanların bütünü, halkın tamamı, herkes.

kamu düzeni[2]: Toplumun güvenlik içinde her türlü tehlikeden uzak bulunması.

kamu güvenliği: Devletin asayiş ve güvenliği sağlamakla görevli idarelerin hizmetleriyle halkın can ve mal güvenliğini sağlaması.

kamu iktisadi kuruluşu[25]: Sermayesinin tamamı devlete ait olup tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu hizmeti dolayısıyla ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan kamu iktisadi teşebbüsü.

kamu iktisadi teşebbüsü[25]: İktisadi devlet teşekkülü ile kamu iktisadi kuruluşlarının ortak adı.

kamu işveren sendikası[51]: İşkolu esası aranmadan birden çok veya tüm işkollarında faaliyette bulunmak amacıyla kurulan ve üyeleri yalnızca kamu kurum ve kuruluşları olan işveren sendikası.

kamu kesimi toplu iş sözleşmeleri çerçeve anlaşmaları: Kamu kesiminde yürütülen toplu iş sözleşmesinin genellikle ücret, ücrete bağlı haklar, ücretten bağımsız ödemeler, sosyal yardımlar gibi akçalı konularının hükümet-kamu işveren sendikaları ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu arasında düzenlendiği ve imza altına alındığı şekliyle toplu iş sözleşmelerinin sonuçlandırılmasını sağlayan iyi niyet anlaşmaları.

kamu kurumu: Belirli kamu hizmetlerini yerine getirmek amacıyla oluşturulan kamu tüzel kişisi.

kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları[11]: Belirli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında gizli oyla seçilen tüzel kişilğe haiz meslek kuruluşları ve üst kuruluşları.

kamu makamı: Kamu görevini yürüten personelin yeri.

kamu personeli: 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4. maddesinde sayılan ve devlet hizmetinde çalışan memur, sözleşmeli personel, geçici personel.

kamu sektörü[2]: Devlet eliyle yürütülen ekonomik işlerin tamamı.

kamu tercihi teorisi[162]: Bireysel çıkarların insan davranışlarına hakim olduğunu ve bu nedenle de, insanların gerek piyasada gerekse politikalarında, öz itibariyle rasyonel fayda maksimizasyoncuları olduklarını varsayan; bu nedenle

de kamu işletmelerinin düşük performanslarından, kendi kişisel menfaatlerini korumak için verimlilikle çelişecek olsa bile kendi politikalarını uygulayan politikacıları sorumlu gören görüş.

kamu tüzel kişiliği: Kanunla veya kanunun açıkça verdiği bir yetkiye dayanarak kurulan, üstün ve ayrıcalıklı yetkilerle donatılmış, malları, gelirleri ve personeli ayrı bir statüye tabi tutulmuş ve tüzel kişiliğe haiz olduğu açıkça belirtilmiş kuruluş.

kamulaştırma[161]: Devlet veya diğer kamu tüzel kişilerinin, kamu yararının gerektirdiği hallerde, karşılıklarını peşin ödemek koşuluyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamına veya bir kısmına el koyması işlemi.

kanun[2]: Devletçe yürürlüğe konulan ve herkesin uymak mecburiyetinde bulunduğu düzenleyici hükümler ve kaidelerin bütünü.

kanun dışı grev ve lokavtın sonuçları[59]: Kanun dışı grev yapılması halinde, işverenin, böyle bir grevin yapılması kararına katılan, böyle bir grevin yapılmasını teşvik eden, böyle bir greve katılan veya böyle bir greve katılmaya veyahut devama teşvik eden işçilerin hizmet akitlerini, feshin ihbarına lüzum olmadan ve herhangi bir

tazminat ödemeye mecbur bulunmaksızın feshedebilmesi.

Kanun dışı bir grev yapılması halinde, bu grev veya bu grevin yönetimi ve yürütümü yüzünden işverenin uğradığı zararlar, greve karar veren işçi sendikası veya kanun dışı grev herhangi bir işçi kuruluşunca kararlaştırılmaksızın yapılmışsa, bu greve katılan işçiler tarafından karşılanır.

Kanun dışı lokavt yapılması halinde işçiler, böyle bir lokavtı yapan işverenle olan hizmet akitlerini, feshin ihbarına lüzum olmaksızın haklı sebeple feshedebilirler ve her türlü haklarını talep edebilirler. İşveren bu işçilerin lokavt süresine ait hizmet aktinden doğan bütün haklarını bir iş karşılığı olmaksızın ödemeye ve uğradıkları zararları tazmine mecburdur.

kanun dışı lokavt[59]: Kanuni lokavt için aranan şartlar gerçekleşmeden yapılan lokavt.

kanuni grev[59]: Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde işçilerin iktisadi ve sosyal durumlarıyla çalışma şartlarını korumak veya düzeltmek amacıyla Sendikalar Kanunu hükümlerine uygun olarak yapılan grev.

kanuni lokavt[59]: Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması ve işçi sendikası tarafından grev kararı alınması halinde Sendikalar Kanunu hükümlerine uygun olarak yapılan lokavt.

kapsam dışı personel:

1. Toplu iş sözleşmelerinde tarafların anlaşması ile toplu iş sözleşmesi kapsamı dışında bırakılan, genellikle üst düzey çalışanlar. Bunların taraf işçi sendikasına üye olmalarında bir engel yoktur.
2. 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 22. maddesinde "657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi personel ile sözleşmeli personel (kapsamdan personel dahil)..." ibaresi ile kamu iktisadi teşebbüslerinde işçi statüsünde çalışan personelden "kapsam dışı" olarak tanımlananlardan oluşan çalışan grubu.

kâr payı[158]: İşyeri/işletmenin kârının bir bölümünden işçiye verilen ek ücret çeşidi.

Asgari ücrete uymak koşuluyla ücretin tamamının kârdan pay usulüyle ödenmesi mümkündür.

katılma kararı[51]: Sendika veya konfederasyon genel kurulunun üye veya delege tam sayısının

salt çoğunluğu ile bir başka sendika veya konfederasyona katılmak amacıyla aldığı karar.

Bu karar ile katılan sendikanın veya konfederasyonun bütün hak, borç, yetki ve menfaatleri katıldığı sendikaya veya konfederasyona geçer.

katma bütçe: Genel bütçe dışında kalan kuruluşlara ait olup, bu kuruluşların kanunlarına uyarak hazırlanan, gelir ve giderleri arasındaki fark genel bütçeye dahil edilen bütçe.

katma bütçeli idare: Ekonomik veya sosyal-kültürel nitelikte yarı kamusal mal ve hizmet üreten kuruluşlar.

Devlet Su İşleri, Karayolları Genel Müdürlüğü, üniversiteler gibi.

kayan iş süresi[24]**:** İşçilerin blok olarak saptanmış bir sürede zorunlu olarak çalışmaları koşuluyla, günlük işe başlama ve bitiş saatlerini tespit edebildikleri veya belirli bir zaman dilimi içinde ortalama günlük iş süresini aşmadan, günlük çalışma süresinin uzunluğunu da belirleyebildikleri bir çalışma türü.

kayıt dışı ekonomi[48]**:** Mal ve hizmet üretimine konu olmasına karşılık ekonominin geleneksel ölçüm yöntemleriyle bütünüyle tespit edilemeyen ve gayri safi milli hasılanın hesaplarına yansımayan alanlar.

kayyım (kayyum)[30]:

1.[30] Kanunda belli durumlarda, gerçek hak sahiplerinin ehliyetsizliği, haklarını kullanamaması vb. sebeplerin varlığı halinde, onun yerine (kanuni temsilcisi olarak) bir malı yönetmek veya bir işi görmek üzere atanan kimse; cami hademesi.

2. Sendikaların genel kurulunda seçimlerin usulüne uygun biçimde yapılmaması halinde yargıcın seçimlerin iptaline ve yönetim kurulunun işten el çekmesine karar verdiği halde; genel kurulu yenilemek ve yönetim kurulu seçilinceye kadar işleri yönetmekle görevli olarak atadığı bir veya üç kişi.

kazanç[2]:

1. Çalışmakla ele geçirilen şey; çalışma, işleme karşılığı kazanılan şey, para, mal, mülk vb.
2. Ticari bir işten doğan kâr.
3. Yarar, fayda, kâr, menfaat.

kazanılmış hak[30]: Önceden yürürlükte bulunan hükümlere göre bir kişi yararına var olan bir hakkın, sonradan çıkartılan hükümlerle çiğnenemesi; bir kimsenin edinmiş olduğu hakkın onun iradesi dışında elinden alınamaması.

kefalet[15]: Kefillik, birine kefil olma.

kefil[15]: Kefalet eden, kaçındığı taktirde birinin borcunu ödemeyi, birinin bir şeyi -yapması gerekirken- yapmadığı taktirde o işi yapmayı kendi üstüne alan kimse.

kent konseyi[108]: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurum ve kuruluşu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşerilik hukuku çerçevesinde buluştuğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik bir yönetişim mekanizması.

kesin mahkeme kararı: Kesin mahkeme kararı ile sonuçlanan bir uyuşmazlığın taraflarca bir daha dava konusu yapılamaması, mahkeme kararına karşı temyiz yoluna başvurulamaması.

kesir[2]: Bir birimin bölündüğü eşit parçalardan bir veya bir kaçını anlatan sayı.

keynesyen işsizlik kuramı[58]: Ekonominin kendiliğinden dengeye gelmeyeceğini, kendi haline bırakılan kapitalizmin durgunluk ve yaygın işsizlik yaşatacağını, bunun önlenmesi için alım

gücü yaratmak üzere piyasaya etkin devlet müdahalesinin gerekli olduğunu, işsizliğin bu yolla azaltılabileceğini savunan kuram.

kıdem[2]: Eskilik; eskiden kalmış olma, bir işte rütbece eski olma.

kıdem tazminatı: 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesindeki koşullara uygun olarak işverence işinden çıkarılan, emekli olan, askere giden, evlenen (sadece kadın işçi için), ölen (kanuni mirasçılarına) veya haklı nedenle iş sözleşmesini işçinin feshetmesi halinde, işverence işçiye, en yüksek devlet memuruna bir yıl için ödenecek azami emeklilik ikramiyesini geçmemek üzere iş sözleşmesinin devam ettiği her tam yıl için 30 günlük ücreti tutarında ödenen para.

kıdem tazminatı sayılan ödemeler[1]: Kanuna veya kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulan kurum ve kuruluşların haklarında 4857, 854, 5953, 5434 sayılı kanunların hükümleri uygulanmayan personeli ile kamu kuruluşlarında sözleşmeli olarak istihdam edilenlere mevzuat ve sözleşmelerine göre kıdem tazminatı niteliğinde yapılan ödemeler.

kısa çalışma[27]: Genel ekonomik kriz veya zorlayıcı sebeplerle işyerindeki haftalık çalışma sürelerinin geçici olarak önemli ölçüde azaltılması

veya işyerinde faaliyetin tamamen veya kısmen geçici olarak durdurulması hali.

İşveren durumu Türkiye İş Kurumu'na, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na, varsa toplu iş sözleşmesi tarafı sendikaya bir yazı ile bildirmek ve bu durumu işyerinde ilan etmek zorundadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı durumu inceler, inceleme sonucunu Türkiye İş Kurumu'na bildirir. Bakanlık incelemesi uygun ise kısa çalışma ödeneği uygulaması başlar.

kısa çalışma ödeneği[27]: Kısa çalışma döneminde işsizlik sigortası tarafından işçiye ödenen ve günlük miktarı işsizlik ödeneği miktarı kadar olan ödeme.

kısa çalışma süresi[27]: İşyerinde uygulanan haftalık çalışma süresinin geçici olarak en az üçte bir oranında azaltılarak uygulandığı en az dört haftalık en fazla üç aylık süre.

kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneğine ilişkin yönetmelik[28]: İş Kanunu'na tabi işyerinde genel ekonomik kriz veya zorlayıcı nedenlerle, haftalık çalışma sürelerini geçici olarak önemli ölçüde azaltan veya faaliyetini tamamen veya kısmen geçici olarak durduran işverenin, talebinin uygunluğunun Bakanlıkça tespiti ile iş-

çilere kısa çalışma ödeneği ödenmesine ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

kısıtlamak[2]:

1. Sınırlamak, daraltmak, tahdit etmek.
2. Birini kanun yolu ile mallarını kullanmaktan mahrum bırakmak, hacir altına almak.

kısmi grev: Bir işletmede üretimi durdurmak için tüm işçilerin greve çıkması gerekmiyorsa, üretimi durdurma sonucunu sağlayacak işyeri ve işlerdeki işçilerin greve çıkması.

kısmi seferberlik[122]: Ülkenin bir veya birden fazla bölgesinde uygulanan ve bütün güç ve kaynakların kullanımını gerektirmeyen seferberlik.

kısmi süreli çalışma[72]: İşyerinde tam süreli iş sözleşmesi ile yapılan emsal çalışmanın üçte ikisi oranına kadar yapılan çalışma.

kısmi süreli iş sözleşmesi[1]: İşçinin normal haftalık çalışma süresinin, tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan emsal işçiye göre önemli ölçüde daha az belirlendiği iş sözleşmesi türü.

kimyasal madde[96]: Doğal halde bulunan veya üretilen veya herhangi bir işlem sırasında veya atık olarak ortaya çıkan veya kazara oluşan her türlü element, bileşik veya karışımlar.

kimyasal maddelerle çalışmalarda sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında yönetmelik[96]: İşyerinde bulunan, kullanılan veya herhangi bir şekilde işlem gören kimyasal maddelerin tehlikelerinden ve zararlı etkilerinden işçilerin sağlığını korumak ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamak için asgari şartları belirleyen yönetmelik.

kiralık işçilik[48]: Özel istihdam bürosunun, istihdam ettiği bir işçiyi geçici olarak başka bir işverenin hizmetine vermesi.

kişisel gelir: Üretim sürecine katkısı sonucu bireyin milli gelirden aldığı pay.

kişisel koruyucu donanım yönetmeliği[97]: İnsan sağlığı ve güvenliğinin korunması amacıyla kullanılan kişisel koruyucu donanımların imalatı, ithalatı, dağıtımı, piyasaya arzı, hizmete sunumu ve denetimi ile üçüncü şahısların can ve mal güvenliğinin tehlikelere karşı korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

kişisel koruyucu donanım:

1.[97] Bir veya birden fazla sağlık ve güvenlik tehlikesine karşı korunmak için kişilerce giyilmek, takılmak veya taşınmak amacıy-

la tasarlanmış herhangi bir cihaz, alet veya malzeme veya,

Kişiyi aynı anda bir veya daha fazla muhtemel risklere karşı korumak amacıyla üretici tarafından bir bütün haline getirilmiş bir çok cihaz, alet veya malzemeden oluşmuş bir donanım.

2.[92] Çalışanı, yürütülen işten kaynaklanan, sağlık ve güvenliği etkileyen bir veya birden fazla riske karşı koruyan, çalışan tarafından giyilen, takılan veya tutulan, bu amaca uygun olarak tasarımı yapılmış tüm alet, araç, gereç ve cihazlar.

kişisel koruyucu donanımların işyerlerinde kullanılması hakkında yönetmelik[92]: İşyerindeki risklerin önlenmesinin veya yeterli derecede azaltılmasının, teknik tedbirlere dayalı toplu koruma ya da iş organizasyonu veya çalışma yöntemleri ile sağlanamadığı durumlarda, kullanılacak kişisel koruyucuların özellikleri, temini, kullanımı ve diğer hususlarla ilgili usul ve esasları belirleyen yönetmelik.

kognisyon: İlgi alanları.

komisyon[2]:

1. Bir projeyi, bir teklifi incelemek, bir konuda görüşünü bildirmek, bir hizmeti yerine

getirmek için bir kurulun içinden seçilen üyelerden meydana gelen küçük topluluk; bir konuda çalışıp tartışarak karara varmakla görevli heyet, encümen, meclis, şura.

2. Herhangi bir işte aracılık yapan kimseye verilen yüzde, aracılık ücreti.

komite[2]: Bir büyük komisyonun veya meclisin bir meseleyi görüşmek ve incelemek için ayrılmış kolu; ihtisas komisyonu; encümen, heyet, komisyon.

konfederasyon[51]: Değişik işkollarında en az beş sendikanın bir araya gelmesi suretiyle meydana getirdikleri tüzel kişiliğe sahip üst kuruluş.

konfederasyonlara üye olma ve çekilme kararları[51]: Sendikaların genel kurullarının konfederasyona üye olmak veya çekilmek için verdiği kararlar.

Sendikalar aynı zamanda birden fazla konfederasyona üye olamazlar.

konferans[2]:

1. Dinleyicilere bilim, sanat, hukuk, din vb. konularda bilgi vermek üzere yapılan konuşma.
2. Uluslararası meseleleri inceleyen kimseler, özellikle de diplomatlar toplantısı.

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

3. Ortak inceleme ve araştırmalarını ilgilendiren meseleleri tartışan kimselerin yaptığı toplantı.

kongre[2]**:**

1. Çeşitli ülkelerde yöneticilerin, elçilerin, delegelerin katılmasıyla yapılan toplantı.
2. Bir konu üzerindeki görüşlerin, araştırma ve inceleme sonuçlarının sunulması ve tartışılması için düzenlenen toplantı.
3. Parti, sendika ve şirketlerin genel kurul toplantısı; kurultay.

konjonktür: Bir ülke ekonomisinde meydana gelen değişiklikler, dalgalanmalar.

konsensus: Tartışılan bir konu veya ortak çözülmesi gereken bir sorunun çözümü üzerinde temel ilkelerde birliktelik sağlamak, sorunu detaylara indirgemek.

kontenjan[2]**:**

1. Kadro.
2. Bir malın alın satım veya dağıtımında ilgili olanlara düşen pay, kota.

kontrol[2]**:**

1. Bir işin doğru ve düzenli yapılıp yapılmadığını inceleme, murakabe, teftiş.

2. Bir şeyin gerçeğe ve aslına uygunluğuna bakma, gözden geçirme.
3. Yoklama, arama; tarama.

konut kapıcıları yönetmeliği[63]: Kapıcıların, hizmetlerinin kapsam ve niteliği ile çalışma süresi, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil günleri, yıllık ücretli izin hakları ve kapıcı konutlarına ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

konut kapıcısı[63]: Anataşınmazın bakımı, korunması, küçük çaptaki onarımı, ortak yerlerin ve döşemelerin bakımı, temizliği, bağımsız bölümlerde oturanların çarşı işlerinin görülmesi, güvenliklerinin sağlanması, kaloriferin yakılması ve bahçenin düzenlenmesi ve bakımı ve benzeri hizmetleri gören kişi.

konvansiyonel: Anlaşma-uzlaşma ile ilgili.

kooperatif[49]: Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklık.

kolaylaştırıcı anahtar teknolojiler: İleri düzeyde araştırma-geliştirme, inovasyon, yüksek sermaye yatırımları ve yüksek nitelikli istihdam gerektiren, bilgi ve sermaye yoğun teknolojiler.

korelasyon: Bağ, ortak ilişki.

korporatizm[125]**:** Tarihin farklı dönemlerinde farklı ideolojik bağlamlarda, farklı içeriklere sahip olarak kullanılan, genelde faşist örgütlenme biçimi.

kozmoloji: Evreni idare eden kanunlar bilimi.

kök ücret: Çıplak ücret.

köle: Birinin emri altında olan, hür olmayan, mal gibi alınıp satılabilen kişi. Esir, kul.

kötü niyet tazminatı: İşçinin iş sözleşmesinin işverence kötü niyetle sona erdirilmesinin, işçi tarafından ıspatlanması halinde işverence işçiye ödenen tazminat.

köylülük[139]**:**Tarım ve köyün tarım dışı faaliyetlerinin de belirleyici olduğu, sanayi çağındaki geri toplumsal yapılar ve ilişkiler.

kreş[2]**:** İlkokul çağına gelmemiş çocuklar için açılmış yuva, çocuk yuvası.

kupon[2]: Değerli kağıtların (tahvil vb.) para ile değiştirilmek üzere koparılıp verilen küçük parçası.

kurul[2]: Heyet, belli kimselerden meydana gelen topluluk.

kurumlar vergisi[23]: Sermaye şirketlerinin, kooperatiflerin, iktisadi kamu müesseselerinin, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin ve iş ortaklıklarının kazançları üzerinden alınan vergi.

kurumsal boulwarism stratejisi[160]: General Electric şirketi tarafından geliştirilen, işçilerin bağlılığını elde etmeyi amaçlayan, bu nedenlede işverenin işçi sendikası ile rekabet ettiği "ilk teklifim son teklifimdir" stratejisi.

kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus[137]: Kurumsal olmayan nüfus içerisindeki onbeş ve daha yukarı yaştaki nüfus.

kurumsal olmayan sivil nüfus[137]: Okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastane, hapishane, kışla ya da orduevinde ikamet edenler dışındaki nüfus.

kurumsal sosyal sorumluluk[48]: Herhangi bir organizasyonun, kar amacına yönelik olarak ku-

rulmuş bir şirketin, kamu kurum ve kuruluşlarının veya sivil toplum kuruluşlarının hem iç hem de dış çevresindeki tüm paydaşlara karşı etik ve sorumlu davranması anlayışı ve uygulaması.

küresel sözleşmeler[48]: Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sözleşmelerinde yer alan sendikal haklar, toplu pazarlık hakları, bilgilendirme ve danışma, fırsat eşitliği, iş sağlığı ve güvenliği, asgari ücret standartları, çocuk emeğinin ve zorla çalıştırmanın önlenmesi gibi konuları düzenleyen sözleşmeler.

l

liman[2]: Gemilerin barındıkları, yük ve yolcu alıp boşalttıkları doğal veya yapma koy.

lizbon stratejisi: Dinamik ve rekabet gücü yüksek, bilgiye dayalı güçlü bir ekonomi oluşturmak.

lokavt[59]: İşyerinde faaliyetin tamamen durmasına sebep olacak tarzda, işveren veya işveren vekili tarafından kendi teşebbüsü ile veya bir işveren kuruluşunun verdiği karara uyarak işçilerin topluca işten uzaklaştırılması.

lokavt gözcüleri[59]: Kanuni bir lokavt kararına uyulmasını sağlamak için cebir ve şiddet kullanmaksızın ve tehditte bulunmaksızın kendi üyelerinin lokavt kararına uyup uymadıklarını denetleme amacı ile lokavtı işyerinde ilan etmiş olan işveren sendikasının, lokavtın kapsamına giren işyerlerinde görevlendirdiği kişiler.

lokavt kararı[59]: Uyuşmazlığın tarafı olan işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işverenin, işçi sendikasının almış olduğu grev kararının kendisine tebliğinden sonra, işçileri topluca işyerinden uzaklaştırmak amacıyla aldığı karar.

lorenz eğrisi: Bir ülkede gelir dağılımındaki eşitsizliği gösteren eğri.

Dikey ekseninde gelir, yatay ekseninde nüfus yüzdelerinin gösterildiği bir diyağramda, birleşim noktasından kırkbeş derece açı ile çıkan bir doğru gelirin nüfusa eşit olarak dağıtıldığı bütün olasılıkları gösterir. Bu doğrudan sapmalar gelir dağılımındaki bozuklukları belirler.

m

maadin nizamnamesi[125]: Dilaver Paşa Nizamnamesinden sonra 1869'da çıkarılan, madenlerde çalışmayı düzenleyen nizamname.

maden[2]:

1. Topraktan çıkan, eriyip dökülerek veya ısıtılıp dövülerek çeşitli eşya yapımında kullanılan cisimlerden herbiri.
2. Basit cisim, cevher, metal.
3. Bir madenin çıktığı yer, ocak.
4. Gümüş ve altın olmayan; basit bir birleşik madenden yapılmış.

mahalli idare[19]: İl özel idaresi, belediye ve köy.

mahsub (mahsup)[15]: Hesabedilmiş, hesaba dahil edilmiş, avans kapatma.

mahreç: Çıkış yeri.

makam[15]: Memuriyet, memurluk yeri.

makine[2]: Herhangi bir enerji çeşidini başka bir enerjiye dönüştürmek veya belli bir etki meydana getirmek için birleştirilmiş aletler bütünü.

mal[2]:

1. Bir kimsenin mülkiyeti altında bulunan taşınabilir veya taşınamaz eşya, mülk, varlık, servet.
2. Alınıp satılabilen her türlü ticaret aşyası, emtia.
3. Para varlığı, nakit gelir.

mali: Parasal.

mali hak: Akçalı hak.

mali kural[153]: Kamu maliyesi değişenleri üzerine konulmuş daimi ve sayısal sınırlamalar.

malul[8]: Çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az yüzde altmışını kaybettiği Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kabul edilen rapor ile kesinleşen çalışan.

mamul[15]: İmal edilmiş, yapılmış, işlenmiş.

manevra[2]:

1. Bir aletin; işleyişini düzenleme, idare etme işi veya tarzı.

2. Hareket, gidiş geliş.
3. İstenilen amaca ulaşmak için tutulması gereken yol.

mantra: Pozitif bir etki yaratmak amacıyla birbirlerine eklenmiş kelimelerin oluşturduğu dizi.

maruz[2]:

1. Bir şeyin tesirinde veya karşısında bulunan.
2. Arz edilen, sunulan, verilen; bildirilen.

mavi yakalılar[119]: Beden gücü ile çalışan işçiler.

mecelle[130]: 1868-1876 tarihleri arasında yapılan çalışmalar sonucu yürürlüğe konulan Osmanlı Devletinin bin sekizyüz ellibir maddeden oluşan medeni kanunu.

Mecelle emeği ile ücret karşılığı çalışan herkesi işçi saymaktadır.

medeni kanun: Kişi, aile, miras ve eşya hukukunu düzenleyen kanun.

mediyokrasi: Ortalama ve hatta ortalama altında olan kişilerin medyanın öne çıkarmasıyla göze güzel gelerek yönetici olduğu yönetim biçimi.

menfaat grevi: Menfaat uyuşmazlığının uzlaşma ile sonuçlanmadığı halde, işçi sendikasının grev kararı alması ve uygulaması.

menfaat uyuşmazlığı: Toplu iş sözleşmesi görüşmeleri sırasında veya sonunda işçi sendikası isteklerini işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren tarafından kabul edilmemesi ile çıkan uyuşmazlık.

menkul kıymet[30]**:** Ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan ibareleri aynı olan ve şartları Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenen kıymetli evrak.

meritokrasi: Yeteneklilerin ve zekilerin hişerarşik anlamda yukarılara yerleştiği düzen.

merkez bankası[121,135]**:**

1. Para çıkarmak, para piyasasını denetlemek, altın ve döviz rezervlerini kontrol altında tutmak gibi işlevler için kurulan, ülkelerin para ve kredi politikasını yürütmekle görevli olan ve bazı durumlarda son ödünç verici olarak çalışan banka.
2. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası 11.06.1930 tarihinde kurulan, 03.10.1931 tarihinde faaliyete başlayan;

Türk parasının değerini korumak için ortaklaşa tüm önlemleri alma, banknot basma yetkisine tek elden sahip olma, hükümetle bir-

likte ulusal paranın hacim (miktar) ve tedavülünü (dolaşımını) belirleme, hazine işlemlerini yerine getirme, bankalara avans verme ile görevlendirilen anonim şirket.

merrick ücret sistemi[133]: Üç tür parça başına ücret oranının belirlendiği en düşük parça başına ücret oranının "temel parça başına ücret oranı" kabul edildiği parça başı akort ücret sistemi.

meslek danışma komisyonu[108]: Başkanlığı ve sekreteryası Türkiye İş Kurumu tarafından yürütülen; mesleki bilgi ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına ilişkin tüm hususları gözden geçirmek ve tavsiyelerde bulunmak,

Türkiye İş Kurumu tarafından oluşturularak, kurum şube müdürlükleri ve okullarda kullanılacak mesleki enformasyon, mesleki değerlendirme ve meslek danışmanlığı standartlarını gözden geçirmek ve tavsiyelerde bulunmak,

Üyesi kuruluşlar, kendi organizasyonları dahilinde mesleki bilgi inceleme komiteleri organize etmek, bunların çalışmalarını sağlamak.

Amacıyla işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin katılımıyla oluşan komisyon.

meslek hastalığı[42]: Sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halleri.

meslek kuruluşları: Aynı mesleği yürüten bireylerin veya tüzel kişilerin mesleki hak ve çıkarlarını korumak, işlerin düzgün ve kurallara uygun, meslek etiği çerçevesinde götürülmesini sağlamak amacıyla bir araya gelerek oluşturdukları konsey, birlik, federasyon, oda ve dernekler.

meslek sendikası: Aynı meslekte bulunan işçilerin kurdukları ve o meslek alanında faaliyette bulunan sendika.

meslek sırrı: Bir şeyin üretilmesine veya bir hizmetin görülmesine ilişkin özel bilgiler.

mesleki bilgi, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri işbirliği protokolü ve mutabakat belgesi[108]: Eğitim, istihdam ve iş piyasasındaki mesleki rehberlik hizmetlerinin bir bütünlük içinde sistemleştirilmesi,

Avrupa Birliği uyum sürecinde bu hizmetler için ortaya konan standartlara ulaşmak için kurumlar arası iş ve güç birliğinin sağlanması,

Eğitim ve istihdamda verimliliğin artırılması amaçlarıyla 26.10.2004 tarihinde başta Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olmak üzere kamu, işveren ve işçi kuruluşları tarafından imzalanan protokol.

mesleki eğitim: İş piyasasında ihtiyaç duyulan mesleklerde kalifiye teknik elemanlar yetiştirilmesi için gerekli bilgi ve beceriyi veren eğitim.

mesleki eğitim ve küçük sanayii destekleme vakfı[108]: Mesleki eğitim ile istihdam arasında bir bağ kurulması amacıyla kurulan ve işgücü piyasasının ihtiyaç ve standartlarını dikkate alan, uygulamalı bir mesleki eğitim modelinin benimsenmesi ve yayılması için çalışan; işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin katılımı ile 1965 yılında kurulmuş, kamu yararına vakıf.

mesleki eğitimi geliştirme ve yaygınlaştırma fonu[32]: Örgün çıraklık ve yaygın eğitim yoluyla mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması, yetiştirilen insan gücünün sayı ve kalite olarak artırılması, çıraklık eğitimi dahil örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitimin bütün olarak desteklenip geliştirilmesi, mesleki ve teknik alanlarda iş öncesi ve hizmetiçi eğitim programlarının kamu ve özel bütün işyerlerinde verimliliği artırıcı ilkeler gözetilerek yürü-

tülmesini sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı emrinde ve Merkez Bankası nezdinde kurulmuş fon.

mesleki yeterlilik: Bir mesleği yerine getirmek için gerekli eğitim, bilgi, beceri ve donanıma sahip olmak.

mesleki yeterlilik kurumu[108]**:** Ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak, teknik ve mesleki alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek için gerekli ulusal yeterlilik sistemini kurmak ve işletmek üzere işçi, işveren kamu temsilcilerinin katılımıyla kurulmuş, özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, özerk bütçeli kurum.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ilgili kuruluşudur.

mesleki yeterlilik sınavı: Mesleki yeterliliğin arandığı sınav.

meşru: Kanuna uygun olarak yapılan iş.

metot[2]**:** Belli bir gayeye ulaşmak için tutulan yol, usul, sistem, yöntem.

mevduat[15]: Emanet bırakılan şeyler, yatırım.

mevduata uygulanan en yüksek faiz oranı: Bankalara sorularak öğrenilecek, bir yıllık mevduata uygulanan faiz oranı.

mevsim ve kampanya işleri: Yılın belirli dönemlerinde yoğun olarak mal-hizmet üreten, bu yoğun çalışma döneminin dışında çalışmalarını tamamen durduran veya azaltan, bu durumda da işçilerini iş sözleşmeleri askıda tutularak işyerinden uzaklaştıran ve takibeden yıl belirli dönemde bu işçileri tekrar işe çağıran işyeri/işletmelerde niteliklerinden ötürü bir yıldan az süren işler.

mevzuat[2]: Yürürlükte olan kanunlar, tüzük ve yönetmeliklerin bütünü.

meyhane[15]: Şarap, içki içilen ve satılan yer.

mezhep: Din konusunda oluşmuş yorum, gidilen yol, tarz.

mikro kredi[144]: İş yapma fikri olup, gelir getirici bir faaliyette bulunmak üzere, küçük bir başlangıç sermayesine ihtiyacı olan yoksul kesimden insanlara verilen kredi.

mikroorganizma[98]: Genetik materyali replikasyon veya aktarma yeteneğinde olan hücresel veya hücresel olmayan mikrobiyolojik varlık.

mikser: Karıştırıcı.

millet[2]**:** Aynı toprak üzerinde yaşayan aralarında din, dil, tarih, töre ve ülkü birliği bulunan insanlar topluluğu; ulus.

milletlerarası andlaşmaları uygun bulma[62]**:** Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulması.

Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, devlet maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu andlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bilgisine sunulur.

Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce uygun bulunması zorunluluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

milli gelir[131]: Bir ülkede belli bir zaman döneminde (genellikle bir yıl) bireylerin ürettikleri mal ve hizmet toplamı.

Yaratılan, kazanılan ve harcanan esasından hareketle üç şekilde hesaplanabilir. Gayri safi yurtiçi hasıladan aşınma-eskime payları ile vasıtalı vergiler çıkarıldıktan sonra kalan kısım.

milli güvenlik[140]: Devletin anayasal düzenini, milli varlığını bütünlüğünü, uluslararası alanda siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik bütün çıkarlarını ve uluslararası antlaşmalarla belirlenen haklarını her türlü iç ve dış tehditlere karşı koruması ve kollamasıdır.

milli prodüktivite merkezi[108]:

a) Yurt ekonomisinin verimlilik esaslarına uygun olarak gelişmesine yarayacak tedbirleri araştırmak, bu tedbirlerin uygulanmaya konulmasını sağlayacak çalışmalarda bulunmak,

b) Resmi ve özel sektördeki kurum ve işyerlerinde verimi artıracak ve israfı önleyecek metotları tespit etmek ve bunların uygulama imkanlarını araştırmak, uygulamayı izleyerek gerekli tavsiyelerde bulunmak,

c) Verimlilik ile ilgili teknik yardımları sağlamak, gerekli eğitim ve danışma çalışmalarında bulunmak,

ç) Çeşitli vasıtalarla verimi artırıcı bilgileri ve modern metotlarıyla yaymak,

d) Devlet daireleri, resmi ve özel sektör işyerleri, işçi ve işveren örgütleri, her türlü eğitim ve öğretim kurumları, üniversiteler ve başka bilim kurumları ve yabancı ülkelerde aynı maksatla kurulmuş kurumlar ile temas ve işbirliği sağlamak,

e) Ulusal verimliliği ölçmek hususunda gerekli çalışmaları ve bu konu ile ilgili kurum ve kurullar ile işbirliği yapmak ve sonuçlarını yabancı ülkelerin sonuçları ile karşılaştırmak, bunları belirli zamanlarda yayınlamak,

f) Verimlilik ile ilgili dernekler kurulmasını teşvik etmek, kurulan dernekler ile temas ve işbirliği sağlamak

Amacıyla 580 sayılı kanun ile kurulmuş, özel hukuk hükümlerine tabi, kamu kurumu niteliğinde, yönetiminde işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin bulunduğu kuruluş.

milli savunmaya karşı suçlar[56]**:**

a) Kanunen yetkili olmadıkları veya devlet tarafından memur edilmedikleri halde, bir asker kıtasının veya donanmasının veya savaş gemisinin veya savaş hava filosunun veya bir kale ve müstahkem mevkiin veya bir askeri üssün veya tesisin, bir liman veya şehrin komutasını almak,

b) Kanunen yetkili olmaları veya devlet tarafından görevlendirilmeleri suretiyle yukarıda sayılan yerlerin komutanı bulunup, yetkili makamlarca komutanlığı terk etmeleri için verilen emirlere uymamak,

c) Halkı askerlik hizmetinden soğutacak etkinlikte teşvik veya telkinde bulunmak veya propaganda yapmak,

ç) Askerleri veya askeri idareye bağlı olarak görev yapan diğer kişileri kanunlara karşı itaatsizliğe veya yeminlerini bozmaya veya askeri disiplini veya askerlik hizmetine iliş-

kin görevlerini ihlale yönelten ve tahrik edenler ile kanunlara, yeminlere veya disiplin veya diğer görevlere aykırı hareketleri askerler önünde övmek veya iyi gördüğünü söylemek,

d) Hükümetin izni olmaksızın bir yabancı devlet hizmetinde veya bunların lehinde çalışmak üzere ülke içinde vatandaşlardan asker yazmak veya vatandaşları silahlandırmak,

e) Savaş zamanında devletin yetkili makam ve mercilerinin emir ve kararlarına bilerek aykırı harekette bulunmak,

f) Savaş zamanında, devletin silahlı kuvvetlerinin veya halkın ihtiyaçları için devlet veya bir kamu kuruluşu veya kamu hizmetleri yapan veya kamu ihtiyaçlarını sağlayan bir kuruluş ile iş yapmak veya eşya vermek üzere yaptıkları sözleşmedeki yükümlülükleri kısmen veya tamamen yerine getirmemek,

g) Savaş sırasında kamunun endişe ve heyecan duymasına neden olacak veya halkın maneviyatını sarsacak veya düşman karşısında ülkenin direncini azaltacak şekilde asılsız veya abartılmış veya özel maksada dayalı havadis veya haber yaymak veya nakletmek veya temel millî yararlara zarar verebilecek herhangi bir faaliyette bulunmak,

ğ) Sulh zamanında kamu görevlisinin seferberlikle ilgili görevlerini ihmal etmesi veya geciktirmesi,

misafir ülke: Bir başka ülke sınırları içerisinde üretim yapan şirketleri bulunan ülke.

moderatör: Yönlendirici, olay yönlendiricisi.

muhafazakar sosyal demokrasi[150]**:** Ekonomik gelişmeleri topluma yaymak, yoksullukla mücadeleyi güçlü kamusal düzenlemelerle sağlamak yerine; yoksulluğu yapısal bir sorun olarak tanımlamadan yoksullara yardımlar yapan anlayış.

muhasebe hesap planı: Tek düzen muhasebe uygulaması.

muhteva: İçerik.

muvazaa[4]**:**

1. Hukuki bir muamele zımnında birden ziyade kimselerin hakiki iradeye uymayan bir beyanda bulunmayı kararlaştırması.
2. İki kimsenin aralarında olmayan bir tasarrufu herhangi bir garaz ve maksatla olmuş gibi göstermeyi gizlice kararlaştırdıktan sonra bu tasarrufu yapmaları

muvazzaf[15]:

1. Tavzif edilmiş, kendisine vazife verilmiş.
2. Maaşla tayin edilmiş.
3. İlk yapılan askerlik hizmeti.

muvazzaf askerlik ödevi: Zorunlu olarak yapılan ilk askerlik hizmeti.

mücbir[15]: İcbar eden, zorlayan, zorlayıcı.

mücbir neden: Zorlayıcı neden.

mülkiyet hakları teorisi[162]: Ekonomik kaynakların paylaşımındaki eşitsizliğin ve mülkiyete sahip olmanın sahiplerine yarattığı fayda yanında diğer kişilere yarattığı zararlar da bilinerek dikkat edilmesi gereken sosyal ve ekonomik ilişkilerin ortaya konulması.

müessese[25]: Sermayesinin tamamı bir iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olup, ona bağlı işletme veya işletmeler topluluğu.

müeyyide[15]: Yaptırım.

mühendis[88]: Üniversitelerin kimya, makine, maden, jeoloji, metalürji, endüstri, elektrik, elektronik, inşaat, fizik, jeofizik, bilgisayar, tekstil, petrol, uçak, gemi, çevre, gıda mühendisliği ve

mimarlık bölümleri ile ziraat fakültelerinin tarım makineleri bölümünden mezun olan kimseler.

mükellef[16]: Vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu düşen gerçek veya tüzel kişi.

müktesep hak: Kazanılmış hak.

mülga[15]: İlga olunmuş, lağvedilmiş, kaldırılmış.

mülki amir: İl ve ilçelerde devletin temsilcisi konumunda olan vali, kaymakam.

mülki idare amiri: Mülki amir.

mütalaa[57]:

1. Okuma, ders çalışma.
2. Araştırma, inceleme.
3. Görüş, düşünce.

müteahhit (müteahhid)[2]:

1. Bir işi yapmayı üzerine alan, taahhüt eden.
2. Bir kimse veya bir kurum için, mal veya evrak temini veya yol, bina vb. yapımını üzerine alan kimse.

müzakere[48]: Anlaşmak isteyen iki tarafın karşılıklı olarak anlaşma arayışı. Bir iş hakkında yapılan görüşme, konuşma.

n

nafaka[15]**:**

1. Yiyecek parası, geçimlik.
2. Birinin kanunen geçindirmek mecburiyetinde bulunduğu kimselere mahkeme kararı ile bağlanan aylık.

nakdi ücret: İlkel ekonomiler dışında ücretin değeri üzerinde yazılı (nominal) para ile ödenmesi.

nakit[2]**:**

1. Para, hazırpara, akçe.
2. Peşin para.

namus[2]**:**

1. Ahlak, şeref, haysiyet kurallarına sıkı sıkıya bağlılık.
2. Ar, edep, haya, iffet, ırz, şeref ve haysiyet.

negatif içsellik[167]: Davranışsal ekonomi literatüründe, tüketicinin karar verme anında ortada olmayan maliyetlerle uzun dönemde karşılaşması durumu.

neocon: Amerika Birleşik Devletleri'nin yeni muhafazakarları.

neokonservatif: Muhafazakar, yeni aşırı sağcı.

neokorporatizm[125]: Geniş anlamda toplum-devlet ilişkileri, dar anlamda endüstri ilişkileri sistemindeki işçi-işveren örgütlerinin birbirleri ve hükümetler ile ilişkilerini inceleyen ve 1920'li yıllardaki faşist eğilimli korporatizmin yeni yorumu.

neopotizm: Kayırmacılık.

nesep (neseb)[57]: Nesil, soy, zürriyet, sülale.

nihilizm: Hiçlik korkusu.

nisap (nisab)[15]:

1. Asıl, esas.
2. Bir malın zekatını vermek üzere varılması gereken miktar.
3. Sermaye, mal.
4. Derece, istenilen had.

nitelik[2]:

1. Bir şeyin mahiyetini belirleyen özellik, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıf, keyfiyet.
2. Bir şeyin iyi ve kötü oluşu, kalite.
3. Herhangi bir konuda üstünlük.

nitelikli dolandırıcılık[56]: Dolandırıcılık suçunun;

a) Dini inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle,

b) Kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlardan yararlanmak suretiyle,

c) Kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanmak suretiyle,

ç) Kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasi parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle,

d) Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak,

e) Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle,

f) Basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,

g) Tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında; kooperatif yönetcilerinin kooperatifin faaliyeti kapsamında,

ğ) Serbest meslek sahibi kişiler tarafından, mesleklerinden dolayı kendilerine duyulan güvenin kötüye kullanılması suretiyle,

h) Banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla,

ı) Sigorta bedelini almak maksadıyla işlenmesi,

i) Kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin etmek,

şekillerinde gerçekleşmesi.

nitelikli hırsızlık[56]:

1. Hırsızlık suçunun;

   a) Kime ait olursa olsun kamu kurum ve kuruluşlarında veya ibadete ayrılmış yerlerde bulunan ya da kamu yararına veya hizmetine tahsis edilen eşya hakkında,

   b) Herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlenmek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında,

c) Halkın yararlanmasına sunulmuş ulaşım aracı içinde veya bunların belli varış veya kalkış yerlerinde bulunan eşya hakkında,

ç) Bir afet veya genel bir felaketin meydana getirebileceği zararları önlemek veya hafifletmek maksadıyla hazırlanan eşya hakkında,

d) Adet veya tahsis veya kullanımları gereği açıkta bırakılmış eşya hakkında,

e) Elektrik enerjisi hakkında,

İşlenmesi.

2. Suçun

a) Kişinin malını koruyamayacak durumda olmasından veya ölmesinden yararlanarak,

b) Elde veya üstte taşınan eşyayı çekip almak suretiyle ya da özel beceriyle,

c) Doğal bir afetin veya sosyal olayların meydana getirdiği korku veya kargaşadan yararlanarak,

ç) Haksız yere elde bulundurulan veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit açmak suretiyle,

d) Bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle,

e) Tanımlamak için tedbir alarak veya yetkisi olmadığı halde resmi sıfat takınarak,

f) Barınak yerlerinde, sürüde veya açık yerlerde bulunan büyük veya küçük baş hayvan hakkında,

İşlenmesi.

3. Suçun, sıvı veya gaz halindeki enerji hakkında ve bunların nakline, işlenmesine veya depolanmasına ait tesislerde işlenmesi.

nizamname: Tüzük.

nominal ücret: İş sözleşmesini kuran tarafların para cinsinden belirledikleri ücret.

normal haftalık çalışma süresi: Taraflar arasında daha kısa bir süre belirlenmemişse, haftada en çok kırkbeş saatlik çalışma süresi.

noter[57]: Çeşitli resmi belgeleri yasalara göre düzenleyen ve tasdik eden kamu görevlisi, katib-i adil.

noter muafiyet ve indirimi[51]: Sendikalar Kanunu'nda noterlere tevcih edilmiş görevler dolayısıyle yapılan işlemlerin her çeşit vergi, resim ve harçtan muaf tutulması.

Noter ücretleri yüzde elli indirimlidir.

nüfus patlaması: Nüfusun beklenilenden hızla artması.

nüfus yoğunluğu: Bir ülke nüfusunun düşünsel olarak ülke yüzölçümüne eşit olarak dağıtılması sonucu kilometrekareye düşen kişi sayısı.

nüsha[2]**:**

1. Bir örneğin çoğaltılmasıyla meydana getirilen yazılı şeylerin her biri.
2. Dergi, gazete vb. sürekli yayımlarda sayı.

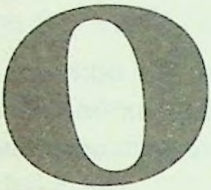

objektif koşul: Bireysel görüşlere, bireysel tercihlere, hissiyata bağlanması olanaksız olan koşullar.

oksimoron: Karşıt kelimelerle yapılan sıfat pekiştirmesi. Örneğin; orijinal kopya; bir şirketin sosyal sorumluluk projelerini uygulaması eleştirel iktisatçılar tarafından oksimoron olarak görülmektedir.

olağanüstü hallerde fazla çalışma[1]: Seferberlik sırasında ve bu süreyi aşmamak şartıyla yurt savunmasının gereklerini karşılayan işyerlerinde fazla çalışmaya lüzum görülürse işlerin çeşidine ve ihtiyacın derecesine göre Bakanlar Kurulu'nca günlük çalışma süresinin işçinin en çok çalışma gücüne çıkarılması.

onikiler raporu[125]: "Türk İşçi Hareketi İçin Sosyal Demokrat Düzen" başlığını taşıyan, oniki sendikanın ortak hazırladıkları ve 2

Temmuz 1971'de Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na sundukları rapor.

onsekiz yaşından küçük işçiler için rapor[1]: On-dört yaşından onsekiz yaşına kadar (onsekiz dahil) çocuk ve genç işçilerin işe alınmalarından önce işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Güvenlik Kurumu, sağlık ocağı, hükümet veya belediye hekimlerince muayene sonucu verilen işin niteliğine ve şartlarına göre vücut yapılarının dayanıklı olduğunu belirleyen rapor.

Onsekiz yaşından küçük işçi onsekiz yaşını doldurıncaya kadar altı ayda bir defa aynı şekilde doktor muayenesinden geçirilerek bu işte çalışmaya devamlarına bir sakınca olup olmadığının kontrol ettirilmesi ve bütün bu raporların işyerinde saklanarak yetkili memurların isteği üzerine kendilerine gösterilmesi zorunludur. Sosyal Güvenlik Kurumu işe ilk giriş muayenesini yapmaktan kaçınamaz.

ordinal: Sıralı.

organizasyon[2]:

1. Düzenleme, hazırlama, tertip.
2. Devlet, idare, topluluk vb.nin düzenleniş tarzı.

orta gelir tuzağı: Dünya Bankası'nın düşük, orta ve yüksek gelirli olarak sınıflandırdığı ülkelerden düşük gelir düzeyinde olan birisinin ücretlerin düşüklüğünden yararlanarak bazı sektörlerde kalkınıp, orta gelirli ülke düzeyine çakması ve orta halliliğin de ücretlerin artmasına neden olması.

ortak sağlık birimi[37]**:** Birden fazla işyerine hizmet vermek üzere kurulan sağlık birimi.

ortaklık: Şirket.

otokrosi: Mutlakiyet.

otomasyon: Üretim sürecindeki makinelerin insan müdahalesine gerek kalmadan otomatik olarak işletilmesi. İnsan gücünün üretimde en aza indirildiği üretim tarzı.

otonom: Özerk.

oturma grevi: Bir işletmede işlerin işyerinde otururarak üretimi durdurdukları grev şekli.

oyların eşitliği ilkesi[53]**:** Oy verecek kişilerin yalnızca bir oya sahip olması.

oyların gizliliği ilkesi[53]**:** Oy vermenin gizli olması.

oyun teorisi[48]**:** İnsan davranışlarının oyunlar yoluyla açıklanabileceği düşüncesinin, iki kişilik

toplamı sıfırlı oyunların açıklanmasından hareketle, iki veya daha çok sayıda oyuncunun kayıp ve kazançları arasında karşılıklı ilişkinin bulunduğu, taraflardan her birinin bütün kuralları bildiği ve önceden saptanmış bir takım kurallara göre tercihte bulunduğunu iddia eden teori.

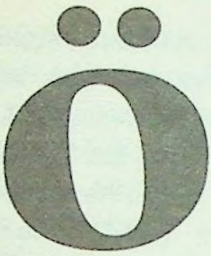

öğle dinlenmesi[101]: Öğle Dinlenmesi Kanunu'na göre işçilere ve diğer çalışanlara bir saatten az olmamak üzere verilen çalışma arası.

İş Kanunu'na tabi işçilere öğle dinlenmesi İş Kanunu'na uyularak verilir.

öğrenci sendikaları: Öğrenciler tarafından kurulmuş sendikalar kanunu normlarına uygun olmayan sendikalar.

öğrenilmiş çaresizlik[48]: Kontrol yoksunluğu sonunda organizmada ortaya çıkan davranış.

Öğrenilmiş çaresizlik öğrenmeyi de engelleyen olumsuz bir davranış şeklidir.

Çalışma yaşamında örgütten veya kişiden kaynaklanabilir. Ortaya çıkan sonuç: İş doyumsuzluğu, yabancılaşma, devamsızlıktır.

ölçüm[2]: Ölçmek işi, ölçerek elde edilen sonuç.

önleme[39]: Mesleki riskleri önlemek ve azaltmak için işyerinde yapılan işlerin bütün aşamalarında planlanmış veya alınmış önlemler.

örgütsel iletişim[156]: Örgütün işleyişini sağlamak ve örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için; örgütü oluşturan çeşitli bölüm ve ögeler arasında ve örgüt ile çevresi arasında girişilen sürekli bilgi ve düşünce alışverişinin sağlanması ve gerekli ilişkilerin kurulmasına olanak sağlayan toplumsal süreç.

örgütsel yurttaşlık[149]:

1. Örgüt ile çalışan arasındaki ilişkileri tanımlayan kavram.
2. Çalışanlardan formel olarak beklenen yükümlülüklerden bağımsız ve takdire dayalı olan, bununla birlikte örgütün etkin ve verimli bir şekilde işleyebilmesi için gerekli davranış türü.
3. Özgecilik, vicdanlılık, nezaket, sivil erdem, gönüllülük ve centilmenlik boyutlarından oluşan davranış biçimi.

özel hakem: Taraflarca veya taraflar arasındaki sözleşmeye göre veya hakim tarafından mevcut veya ilerde çıkacak hukuki bir ihtilafı halletmek için özel olarak seçilen kimse.

özel hakeme başvurma[59]: Taraflar anlaşarak toplu hak veya menfaat uyuşmazlıklarının her safhasında özel hakeme başvurabilmeleri.

Toplu iş sözleşmesinde taraflardan birinin başvurması üzerine özel hakeme gidileceğine dair hükümler geçerlidir. Bu takdirde bir tarafın müracaatı üzerine uyuşmazlık hakem tarafından çözülür.

Menfaat uyuşmazlıklarında taraflar özel hakeme başvurma hususunda yazılı olarak anlaşma yaparlarsa, bundan sonra arabuluculuk, grev ve lokavt, kanuni hakemlik hükümleri uygulanmaz.

Menfaat uyuşmazlıklarında özel hakeme başvurulduğu hallerde hakem kararları toplu iş sözleşmesi hükmündedir. Hak uyuşmazlıklarında özel hakem kararları genel hükümlere tabidir.

Uyuşmazlığın her safhasında taraflar aralarında anlaşarak özel hakem olarak Yüksek Hakem Kurulu'nu da seçebilirler.

özel istihdam büroları yönetmeliği[46]: Özel istihdam bürolarına izin verilmesi, büroların çalışma ve denetimi ile ilgili usul ve esasları belirleyen yönetmelik.

özel istihdam bürosu[46]: İş arayanların elverişli oldukları işlere yerleştirilmeleri ve çeşitli işler için uygun işçiler bulunmasına aracılık yapmak üzere Türkiye İş Kurumu'nca izin verilen, bir işyerinde veya Basın Kanunu'nda yazılı araçlarla ya da radyo, televizyon, video, internet, kablolu yayın veya elektronik bilgi iletişim araçları ve benzer yayın araçlarından biri ile faaliyet gösteren gerçek veya tüzel kişi.

özel okul öğretmenlerinin iş sözleşmesi[103]: Özel okullarda çalışan öğretmen, müdür ve diğer yöneticilerin, özel okul kurucuları veya kurucular temsilcisi ile yaptıkları en az bir yıl süreli yazılı sözleşme.

özel okul öğretmenlerinin sendikal hakları[103]: Özel okul öğretmenleri sendika kuramaz, sendikaya üye olamaz ve grev yapamazlar.

özel sektör: Kamu sektörü dışında kalan, bireylerin mülkiyetinde veya bireylerin ortaklaşa sahip oldukları tüzel kişilerden oluşan kesim-iş alanı.

özelleştirme[121]: Rekabete dayalı piyasa ekonomisinin oluşturulması, kamu iktisadi teşebbüslerine bütçeden yapılan transfer harcamalarının azaltılması, sermayenin tabana yayılarak sermaye piyasasının geliştirilmesi ve atıl tasarruf-

ların ekonomiye kazandırılması gibi gerekçelerle, kamu iktisadi teşebbüslerinin varlık veya hisse satışı, kiralama gibi yollarla devredilmesi ve/veya kamu hizmeti üretiminden devletin çekilmesiyle kamunun iktisadi etkinlik alanının daraltılması.

özelleştirme sosyal destek projesi[143]: Hükümetin özelleştirme programının gerçekleştirilmesini, desteklemek, kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilmesi sonucu ortaya çıkacak sosyal ve ekonomik olumsuzlukları hafifletmek ve ekonomik reform programının sosyal etkilerini izlemek amacıyla geliştirilen, dış finansmanı Dünya Bankası tarafından sağlanan proje.

özerk[2]: Belirli sınırlar içinde bir yasaya bağlı olarak, kendi kendini yönetme hakkına sahip olan (topluluk, kurum, kuruluş vs.)

özürlü[6]: Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi.

özerk bütçeli kuruluş: Kamu iktisadi teşebbüsü sayılmayan, tekel niteliğinde kamu hizmeti yürüten kuruluşlar.

Merkez Bankası, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu gibi.

özürlü, eski hükümlü ve terör mağduru istihdamı hakkında yönetmelik[65]: Elli ve daha fazla işçi çalıştırılan işyerlerinde İş Kanunu'na göre çalıştırılması zorunlu özürlü, eski hükümlü ve terör mağduru işçilerin niteliklerini, hangi işlerde çalıştırılabileceklerini, bunların işyerlerinde genel hükümler dışında bağlı olacakları özel çalışma hükümleri ve mesleğe yöneltilmeleri, mesleki yönden işverence nasıl işe alınacakları ve denetimi ile bu hükümlere uymayan işveren hakkında yapılacak işlemleri düzenleyen yönetmelik.

özürlü, eski hükümlü, terör mağduru istihdamında işçi sayısının belirlenmesinde kısmi süreli çalışanların hesaplanması[99]: Kısmi süreli çalışanların çalışma sürelerinin, aylık fiili çalışma saati olan yüzdoksanbeş saat üzerinden tam süreli çalışmaya dönüştürülerek, işyerinde tam süreli olarak çalışan işçi sayısına ilave edilmesi.

Bu hesaplama sonucunda bulunacak işçi sayısında yarıma kadar olan kesirler dikkate

alınmaz. Yarım ve daha fazla olan kesirler tama dönüştürülür.

özürlü şurası[108]: Özürlü ve özürlülük konusunda hertürlü görüş ve çözüm önerilerini tartışmak, ulusal politikalara esas olacak ilke ve programlar oluşturmak, kamuoyunun bu konuda bilinçlenmesine katkıda bulunmak, ulusal ve uluslararası alanlardaki görüş, düşünce ve gelişmelerin aktarılmasını ve tartışılmasını sağlamak üzere işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan Özürlüler İdaresinin Danışma Kurulu'dur.

özürlü ve eski hükümlü çalıştırma yükümlülüğü[1]: Elli ve daha fazla işçi çalıştıran işverenlerin özel sektör işyerlerinde yüzde üç özürlü, kamu sektörü işyerlerinde yüzde dört özürlü ve yüzde iki eski hükümlü işçiyi meslek, beden ve ruhi durumlarına uygun işlerde çalıştırma yükümlülüğü.

özürlü ve eski hükümlü çalıştırmayan işverenlerden ceza olarak kesilen paraları kullanmaya yetkili komisyon[108]: Özürlü ve eski hükümlü çalıştırmayan işverenlerden kesilerek Türkiye İş Kurumu'nun bütçesine gelir kaydedilen paraların özürlü ve eski hükümlülerin mesleki eğitim ve rehabilitasyonu için hazırla-

nan projelerde kullanımı hakkında karar vermek üzere işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan komisyon.

özürlüler idaresi başkanlığı[115]: Özürlülere yönelik hizmetlerin düzenli, etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini temin etmek için; ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, özürlüler ile ilgili ulusal politikanın oluşmasına yardımcı olmak, özürlülerin problemlerini tespit etmek ve bunların çözüm yollarını aramak üzere Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuş devlet dairesi.

özürlüler yüksek kurulu[108]: Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nca hazırlanan, hazırlatılan ve incelenin projelerin öncelik sırasını tespit etmek ve uygulanacak projeleri karara bağlamak; Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın görev alanına giren konularda üst düzey politikaları belirlemek, bu konuda Özürlüler İdaresi Başkanlığı'na görüş ve öneriler bildirmek amacıyla işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan ve üç ayda bir olağan olarak toplanan kurul.

p

paganist: Putperest.

para[2]**:** Devlet tarafından tedavüle çıkarılmış, üzerinde değeri yazılı, kağıt veya madenden yapılmış, alışveriş ve tasarruf aracı, nakit.

para ile ölçülmesi mümkün menfaatler[141]**:** İşçinin gıda, mesken, sağlık, yakacak ve aydınlatma gibi zaruri ihtiyaçlarını karşılayacak yeterlilikte olmak üzere iş karşılığında ayni olarak yapılan ve arizi olmayan her türlü ödemeler. Ücretin para ile ödenmesi esastır.

İş Kanunu bunu düzenlemekle birlikte geniş manada ücretin ek ivazlardan oluşabileceği kabul edilmektedir.

pastij: Bir sanatkarın üslubunu, dilini veya fikirlerini taklit ederek meydana getirilmiş eser.

paradigma: Model, örnek.

parça başına ücret: Ücretin üretilen parça başına belirlendiği sistem.

partiküler: Çoğulcu.

partiler üstü politika[125]**:** Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun siyaset ve siyasi partilerle ilişkiler konusunda 1965-1976 yılları arasında sürdürdüğü politika.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu 1976 yılı genel kurulunda "partiler üstü politika" ifadesini tüzüğünden çıkardı.

patlayıcı ortam[93]**:** Yanıcı maddelerin gaz, buhar, sis ve tozlarının atmosferik şartlar altında hava ile oluşturduğu ve herhangi bir tutuşturucu kaynakla temasında tümüyle yanabilen karışım.

patlayıcı ortamların tehlikelerinden çalışanların korunması hakkında yönetmelik[93]**:** İşyerlerinde oluşabilecek patlayıcı ortamların tehlikelerinden çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için alınması gerekli önlemleri düzenleyen yönetmelik.

paylaştırıcı müzakere[48]**:** Tarafların sabit bir değeri paylaşmak için müzakere etmeleridir. Ki-

min daha çok pay alacağı bu müzakere sonunda ortaya çıkar.

pembe yakalılar[119]: Kadın yöneticiler.

perakende[2]:

1. Bir malı tüketicinin ihtiyacına göre azar azar, teker teker veya birkaç parça halinde satma şekli.
2. Bu şekilde alınan ve satılan.

performans[129]: Başarım, takat sınırı.

performansa dayalı ücret: İşyerindeki hedeflere uygunluk içinde işçinin gösterdiği performansa bağlı olarak ücretinin belirlenmesi.

periyodik[2]:

1. Belirli aralıklarla ortaya çıkan veya kendini gösteren.
2. Süreli yayın, mevkute.

periyodik sağlık kontrolü: İş Kanunu ve mevzuat gereği bir kısım işlerde çalışan işçilerin yılda en az bir kez yaptıkları, işlere elverişli ve dayanıklı olduklarını ve bu işlerde çalışmalarında bir sakınca bulunmadığının tespiti için yapılan sağlık kontrolü.

personel kanunları[3]: Genel ve Katma Bütçeli Kurumlar, İl Özel İdareleri, Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, kanunlarla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlükleri'nde çalıştırılanların çalışma koşulları ve özlük haklarını düzenleyen kanunlar. Anayasa Mahkemesi üye ve yedek üyeleri ile raportörleri; hakimlik ve savcılık mesleklerinde veya bu mesleklerden sayılan görevlerde bulunanlar; Danıştay ve Sayıştay meslek mensupları ve Sayıştay savcı ve yardımcıları, üniversitelerin, İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinin, Devlet Güzel Sanatlar Akademilerinin, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün öğretim üye ve yardımcıları, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası üyeleri; Genel Kurmay Mehteran Bölüğü Sanatkarları, Devlet Tiyatrosu Opera ve Balesi ve Belediye Opera ve Tiyatroları ile şehir ve belediye konservatuvar ve orkestralarının sanatkar memurları, uzman memurları, uygulatıcı uzman memurları ve stajyerleri; Spor Toto Teşkilatı'nda çalışan personel; subay, astsubay, uzman çavuş ve uzman jandarmalar ile Emniyet Teşkilatı mensupları için düzenlenmiş özel kanunlar.

personel servis aracı: Bir kurum veya kuruluşun personelini işin gereği veya sosyal amaçla işyerine getirip götüren, mülkiyeti işverene ait olan veya işverenin sözleşme ile temin ettiği kiralık araç, araçlar.

platform[52]**:** Derneklerin kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, girişim, hareket ve benzeri adlarla oluşturdukları tüzel kişiliği bulunmayan geçici nitelikteki birlik.

piyasayı temizleyen ücret oranı: Tam rekabetçi emek piyasasında işsizliği ortadan kaldıran ücret.

Tam rekabetçi bir emek piyasasında denge arz ve talep eğrilerinin kesiştiği noktada oluşur. Bu denge noktasındaki ücret düzeyinde işsizlik yoktur. Bu nedenle bu ücret oranına, piyasayı temizleyen ücret oranı denir.

polimer: Moleküllerin oluşturduğu zincir.

postalar halinde çalışma: Nitelikleri bakımından durmaksızın yirmidört saat çalışan işyerlerinde, işçilerin en az üç grup (posta) halinde birbiri ardına işi devralarak çalıştıkları düzen.

postalar halinde işçi çalıştırılarak yürütülen işlerde çalışmalara ilişkin özel usul ve esaslar hakkında yönetmelik[29]: Nitelikleri dolayısıyla sürekli çalıştıkları için durmaksızın birbiri ardına postalar halinde işçi çalıştırılarak işletilen veya nöbetleşe işçi postaları ile yapılan işlerde, çalışma sürelerine, gece çalışmalarına, hafta tatillerine ve ara dinlenmesine ilişkin özel usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

pozisyon[2]: Durum, duruş, vaziyet.

prim[2]:

1. İş hacmiyle orantılı olarak iş yapanı teşvik edip, iş hacmini ve verimini arttırmak gayesiyle verilen ikramiye, mükafat.
2. İşverenlerin çalışmaları için Sosyal Güvenlik Kurumu'na ödemek mecburiyetinde oldukları ve ücretin belli bir yüzdesiyle ifade edilen paralara verilen ad, sigorta ücreti.
3. Pay senetlerinin asıl fiyatı ile piyasa fiyatı arasındaki fark.

prim hesabına esas günlük kazancın alt sınırı[8]: Asgari ücretin otuzda biri.

prim hesabına esas günlük kazancın üst sınırı[8]: Günlük kazanç alt sınırının altıbuçuk katı.

primlerin hesabına esas tutulacak günlük kazanç[8]: Sigortalının bir ay için prime esas tutularak kazancının otuzda biri.

prodüktivite[110]: Verimlilik. Belirli bir üretim miktarıyla bu üretimi elde etmek üzere kullanılan faktörler veya faktörlerden biri arasındaki oran.

proje sorumlusu[91]: İşveren tarafından görevlendirilen ve işveren adına projenin hazırlanmasından, uygulanmasından ve uygulamanın kontrolünden sorumlu gerçek veya tüzel kişi.

protokol[2]:

1. Bazı tören, resmi toplantı vb. hallerde geçerli olan kuralların genel adı, teşrifat.
2. Bir antlaşmadan sonra, bazı durumları tespit etmek için benimsenen hükümler; diplomatlar arasında yapılan antlaşma tutanağı.
3. Bir toplantı, oturum, soruşturma sonunda imzalanan belge.

provakatör: İnsanları kavgaya davet eden, meydan okuyan kişi. En önde bağıran.

r

r cetveli[120]: Bütçeden hangi harcamaların, hangi ödeneklerden ve nasıl yapılacağını gösteren cetvel.

retorik: Güzel söz söyleme bilimi, tumturaklı söz söyleme-yazma sanatı.

rayiç[2]:

1. Bir malın satış ve sürüm değeri, geçer fiyat, piyasa fiyatı; kıymet, değer.
2. Sürümü olan, geçerli tutulan, rağbet gören.

re'sen[57]:

1. Kendi kendine, kendiliğinden.
2. Kimseye danışmadan, bağımsız olarak.

rekabet gücü[166]: Teşebbüslerin hukuk zemininde kalmak koşulu ile, belirli bir piyasada rekabet edebilme, piyasa payını artırabilme, ihracat yoluyla yeni pazarlara girebilme, sürdürülebilir bir büyüme ve kar edebilme kapasitesi.

reel ücret: Nominal ücretin fiyat değişmelerinden arındırılmış, mal ve hizmet alım gücü.

refah:

1. Bir ülkenin insanlarının doğal, temel ve çağdaş ihtiyaçlarının iyi yönde artarak karşılanması.
2. Az gelişmiş ülkelerin (gelişmekte olan ülkelerin) gelişmiş ülkelerle aralarındaki açıklığı kapamak için aldıkları tedbirler ve yaptıkları çalışmaların sonucunda elde ettikleri ilerleme.

referandum[125]: 1980 öncesinde işyerinde yetkili sendikayı saptayabilmek için başvurulan ve işyerindeki işçilerin yetkili sendikayı saptamak üzere oy kullandıkları yöntem.

rehabilitasyon[2]: Eski haline getirme, sağlığına kavuşturma; sakatları ve iyileşen hastaları işe alıştırmak, iş sahibi yapabilmek gayesiyle yapılan tedavi; bir kimsenin iş yapmaya engel olan sakatlığını veya yetersizliğini gidermek amacıyla yapılan eğitim.

rekabet[148]: Mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsler arasında özgürce ekonomik karar verilebilmesini sağlayan yarış.

reklam[2]:

1. Bir şeyi halka tanıtmak, beğendirmek böylece sürümü artırmak için denenen her türlü yol.
2. Bu amaçla kullanılan yazı, resim, film vb.

reklam kurulu[108]: Ticari reklam ve ilanlarda uyulması gereken ilkeleri belirlemek, bu ilkeler çerçevesinde ticari reklam ve ilanları incelemek ve inceleme sonucuna göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a aykırı reklam ve ilanları üç aya kadar tedbiren durdurma ve/veya aynı yöntemle düzeltme ve/veya para cezası vermek üzere işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin katılımıyla oluşturulmuş kurul.

re'sen emeklilik: İşverenlerin şirket yönetmeliklerine koydukları kurallar uyarınca emekli olma hakkını kazanmış işçilerin iş sözleşmesini sona erdirmeleri.

resim[17]: Devlet kurumlarınca yapılan hizmet veya kamu kuruluşlarının belirli bir işi yapmaya yetki ve izin vermesi karşılığında alınan para.

Vergi ve harçlar ile aynı anlamda da kullanılmaktadır.

resmi[2]**:**

1. Devletin olan, devlete ait, devletle ilgili.
2. Devletin uygun gördüğü usullere göre yapılan.

resmi arabulucu: Resmi arabulucu olmak üzere başvuranlar arasından seçici kurul tarafından seçilen ve resmi arabulucu listesine adı yazılan kişi.

resmi arabulucu listesi: Resmi arabulucu seçici kurulu tarafından önceden belirlenmiş sayıda seçilen resmi arabulucuların yer aldığı liste.

resmi arabulucular seçici kurulu[108]**:** Resmi arabuluculuk yapmak arzusunu yazılı başvurusu ile yapanlar arasından resmi arabuluculuk yapabilecek olanları seçen işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan kurul.

resmi arabulucunun nitelikleri[61]**:**

a) Türk vatandaşı olmak,

b) Medeni ve siyasi hakları tam olarak kullanma ehliyetine sahip olmak,

c) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48'inci maddesinin A-5'inci fıkrasında öngörülen genel koşulları taşımak,

ç) Siyasi partilerin organlarında görevli olmamak,

d) Sendika şubesi, sendika ve konfederasyonlarda herhangi bir suretle görevli bulunmamak,

e) Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli bulunmamak (Yükseköğretim Kanunu hükümleri saklıdır),

f) Hukuk, sosyal politika, endüstri ilişkileri, iktisat ve işletme öğrenimi yapılan en az dört yıllık bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş ve işçi-işveren ilişkileri alanında en az beş yıl çalışmış olmak veya diğer yükseköğretim kurumlarını bitirmiş ve kamu kurum ve kuruluşlarında en az 10 yıl iş hukukuyla ilgili görevlerde çalışmış olmak.

resmi gazete: Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını, Hükümetin karar ve kararnamelerini, tüzük ve yönetmeliklerini yürürlüğe koymak; Yüksek Mahkeme kararlarını ve resmi kuruluşların ilanlarını ilgililere duyurmak amacıyla hükümet tarafından 1920 yılından itibaren yayınlanan gazete.

resmi makam: Devlete ait, devlete ilişkin, kamusal makam.

rezervasyon ücret: İşsiz bir kişinin çalışmayı kabul edeceği en düşük ücret düzeyi.

risk[2]: Riziko, zarar ihtimali, kaybetme ve zarara uğrama tehlikesi.

risk değerlendirmesi[39]: İşyerlerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin, işçilere, işyerine ve çevresine verebileceği zararların ve bunlara karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmalar.

rotatif: Yenilenebilen.

rölatif: Göreli.

rowan ücret sistemi[133]: Halsey ücret sisteminin sakıncalarını ortadan kaldırmak için geliştirilmiş tasarruf edilen zamana prim veren zaman esaslı akort ücret sistemi.

rüşvet[57]: Bir memura haklı veya haksız iş gördürmek için verilen para ve hediye.

S

safi milli hasıla[131]: Gayri safi yurtiçi hasıladan aşınma ve eskime payının indirilmesiyle elde kalan miktar.

sağlık kuralları bakımından günde ancak yedibuçuk saat veya daha az çalışılması gereken işler hakkında yönetmelik[79]: Günde yedibuçuk saat veya daha az çalışılacak işleri belirleyen ve bu işlerde çalışan işçilerin sağlık kuralları bakımından çalışabilecekleri azami çalışma sürelerini belirleyen yönetmelik.

sağlık kurulu[124]: Yataklı tedavi kurumlarında, tek tabibin yetkisi dışında kalan hususlarda kişilerin sağlık durumları hakkında karar vermeye yetkili kurul.

sağlık ocağı[45]: Belirli bir nüfusun yaşadığı coğrafi bölgedeki (köy, ilçe, il) sağlık hizmetlerinin, halk sağlığı bilim ve sanatının ışığı altında yürütüldüğü tıbbi ve sosyal kurum.

sağlık ve güvenlik işçi temsilcisi[39]: İşyerinde sağlık ve güvenlik konularında işçileri temsil etmeye yetkili kişi.

sakat: Özürlü.

saklı haklar[1]: İş sözleşmelerine veya toplu iş sözleşmelerine, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatiller, ücretli izinler, yüzde usulü çalışma ile ilgili olarak 4857 sayılı İş Kanunu'nda yapılan düzenlemelere aykırı hüküm konulamaması.

salt[2]:

1. Yalnız, tek, sırf, sade.
2. İçinde yabancı bir unsur bulunmayan, mutlak.

salt çoğunluk: Oylamada, yarıdan bir fazla oyla sağlanan çoğunluk.

sanayi: Endüstri.

sanayi devrimi: 1768'de James Watt'ın buhar gücünü tekstilde kullanması ile başlayan, ondokuzuncu yüzyılın başlarında buhar gücüyle çalışan diğer makinelerin bulunması ile emeğin yerini makinelerin almaya başladığı tarım toplumunun niteliklerini değiştiren gelişmeler.

sanayi strateji belgesi: Özel sektörün rekabet gücünün yükseltilmesi amacıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan 2011-2014 yıllarını kapsayan belge.

sanayi toplumu: Tarım toplumunun sanayi devrimi sonucu değişip, ondokuzuncu yüzyılın sonlarında sanayi üretimini benimseyerek kazandığı toplumsal yapı.

sanayi, ticaret, tarım ve orman işlerinden sayılan işlere ilişkin yönetmelik[71]**:** İş Kanunu'nun uygulanması bakımından, hangi işlerin sanayi, ticaret, tarım ve orman işlerinden sayılacağını belirleyen yönetmelik.

sanayiden sayılan işler[71]**:**

- Hammadde, yarı mamul ve mamul ürünlerin işlenmesi, temizlenmesi, şeklinin değiştirilmesi, süslenmesi, satış için hazırlanması işleri,
- Yardımcı ve tamamlayıcı işler dahil her türlü madenleri ve endüstriyel hammaddeleri arama ve topraktan çıkarma işleri,
- Madencilikten bağımsız maden ve cüruf ayıklama ve temizleme işleri,
- Mermer gibi kesilip parlatılabilen taş ocaklarında yapılan işler,

- Taş çıkarma, kırma, kesme işleri dahil taş, kil, kum ve kireç ocaklarında yapılan işler,
- Kaya tuzu üretimi ile deniz ve göllerden tuz üretimi işleri,
- Petrol ve doğalgaz arama işleri,
- Petrol ve doğalgaz kuyularının açılması işleri,
- Petrol ve doğalgaz kuyularının ve tabakalarının veya bütümlü kumların işletilmesi işleri,
- Petrol ve doğalgazın boru hatları ve karayolu ile taşınması işleri,
- Petrol ürünlerinin sıvılaştırılmış petrol gazı (SPG) dahil depolaması, taşınması, dolum ve dağıtımı (akaryakıt ve SPG istasyonları dahil) işleri,
- Her türlü canlı hayvanın kesilmesi, et ve et ürünlerinin üretilmesi işleri,
- Süt ve süt ürünlerinin üretilmesi işleri,
- Meyve ve sebze işlenmesi, konserveciliği, kurutmacılığı, sirke, turşu, salça, reçel, marmelat, meyve ve sebze suları imali işleri,
- Konserve, füme, salamura, marina gibi balık ve diğer su ürünlerinin temizlenmesi, paketlenmesi, dondurulması ve işlenmesi işleri,

- Gıda maddelerinin temizlenmesi, ayıklanması ve öğütülmesi işleri,
- Yem sanayi işleri,
- Fırıncılık, pastacılık, bisküvi ve diğer hamur işleri,
- Makarna, şehriye ve benzeri yiyecek maddeleri imali işleri,
- Yemek fabrikalarındaki üretim işleri,
- Şeker sanayi işleri,
- Kakao ve çikolata imali işleri,
- Nişasta, dekstrin ve glikoz imali işleri,
- Şekerlemeler ve diğer şekerli maddeler ile sakız imali işleri,
- Çay sanayi işleri,
- Çeşitli kuru yemişlerin hazırlanması işleri,
- Buz fabrikalarındaki işler,
- Soğuk hava tesislerindeki işler,
- Bitkisel yağların tasfiyesi ve çeşitli işlemlere tabi tutulması işleri,
- Başka yerde tasnif edilmemiş gıda maddelerinin imali ve çeşitli işlemlere tabi tutulması işleri,
- Alkollü içkiler imali işleri,
- Su, maden suyu ve soda dahil alkolsüz içki imali işleri,

- Tütün ve tütün ürünleri sanayinde yapılan işler,
- Çırçır fabrikaları işleri,
- Her çeşit iplik imali, dokuma sanayi, iplik büküm ve sarım işleri,
- Apre, boya, yazma ve basmacılık işleri,
- Halı ve kilim sanayi işleri,
- Örme sanayi işleri,
- İp, halat, sicim ve benzerleri sanayi işleri,
- Her çeşit ayakkabı imalatı işleri,
- Giyecek ve tuhafiye eşyası imalatı işleri,
- Mensucattan hazır eşya imalatı işleri,
- Ağacın mekanik işlenmesi işleri,
- Ağaç, saz ve mantardan eşya imalatı işleri,
- Her çeşit malzeme ile yapılan mobilya sanayi işleri,
- Döşemecilik işleri,
- Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı işleri,
- Kağıt hamurundan kağıt ve mukavvadan eşya imali işleri,
- Basımevlerinde yapılan işler,
- Matbaacılık, yayıncılık ve bunlarla ilgili sanayi işleri,

- Ciltçilik, klişecilik ve diğer baskı işleri,
- Deri işleme sanayi işleri,
- Kürk işleme ve boyama sanayi işleri,
- Kauçuk sanayi işleri,
- Sanayide kullanılan esas kimya maddeleri ve suni gübreler imali işleri,
- Tenvir fişekleri, çocuk tabanca mantarı imalatı işleri,
- Müühimmat ve patlayıcı maddeler imalatı ve depolama işleri,
- Tuzlar, asitler, bazlar ve alkoller gibi kimyasal maddelerin imali işleri,
- Suni ipek ve diğer sentetik elyaf ile plastik maddelerin imali işleri,
- Sınai bitkisel ve hayvansal yağların üretimi işleri,
- Boya, vernik, cila, çözücü ve yapıştırıcı imali işleri,
- Başka yerde tasnif edilmemiş kimyasal maddelerin imalatı işleri,
- Petrol ve kömürden elde edilen muhtelif ürünlerin imali işleri,
- Pişmiş topraktan inşaat malzemesi imalatı işleri,
- Cam sanayi işleri,

- Porselen, fayans ve seramik sanayi işleri,
- Çimento ve hazır beton sanayi işleri,
- Çimento ve betondan eşya ve inşaat malzemesi imalatı işleri,
- Alçı taşı ocaklarından ayrı olarak işletilen alçı tozu ve alçıdan eşya imali işleri,
- Taş ocaklarından ayrı olarak işletilen kireç ocakları ve kireç imali işleri,
- Taş ve grafitten eşya imali işleri,
- Asbest üretimi ve asbestli malzeme imali işleri,
- Zımpara taşı ve kağıdı imali işleri,
- Demir, çelik ve diğer metallerin imalat sanayi işleri,
- Metal dışı maddelerin imalatı işleri,
- Metalden mamul eşya sanayi işleri,
- Metaller dışındaki maddelerden diğer imalat işleri,
- Makine imalatı ve tamiratı işleri,
- Deniz nakil vasıtalarının inşası, tamiratı, sökümü ve batıkların çıkarılması işleri,
- Demiryolu nakil vasıtaları ve malzemesi imali ve tamiratı işleri,
- Motorlu araçlar imalatı ve tamiratı işleri,
- Motosiklet ve bisiklet imalatı işleri,

- Hava taşıtları imal ve tamiratı işleri ile hava-alanlarındaki bakım, onarım, ikmal ve benzeri teknik destek hizmetleri,
- Taşımacılıkta kullanılan diğer araç ve malzemelerin imalatı işleri,
- Mesleki, fenni ve hassas aletlerin imali ve tamiratı işleri,
- Fotoğraf makineleri, optik alet ve malzemesi imalatı işleri,
- Saat imalatı işleri,
- Mücevherat ve kuyumculuk imalat işleri,
- Müzik aletleri imalatı işleri,
- Başka yerde tasnif edilmemiş imalata yönelik diğer işler,
- Yer üstü ve yer altında, su üstü ve su altında yapılan bina, set, baraj, yol, demiryolu, havai hat, tünel, metro, köprü, çelik yapı ve montajı, iskele, liman, dalgakıran, kanalizasyon, lağım, kuyu, kanal, duvar ve benzeri inşaat, onarım, düzeltme, değiştirme, söküm ve yıkım işleri ve bunlara yardımcı her türlü endüstriyel yapım işleri, her türlü prefabrik yapı elemanlarının üretimi ve işleri, sondaj, toprak kazı, yarma ve doldurma işleri, elektrik, sıhhi tesisat ve kalorifer-gaz tesisatı kurma işleri, dülgerlik, marangozluk, sıva, badana ve boya işleri, bu işlerde kullanılan

sabit ve hareketli makine ve tesislerin kullanılması gibi işler,

- Bataklık kurutma, göl ve akarsu ıslah işleri,
- Telefon, telgraf, telsiz, radyo ve televizyon kurma işleri,
- Tarım ve orman işyeri ve işletmelerindeki yapı işleri,
- Elektrik ve her çeşit muharrik kuvvetleri elde etme, değiştirme, taşıma, kurma ve dağıtma işleri,
- Havagazı üretimi, havagazı ve doğalgazın dağıtım işleri,
- Isıtma ve enerji maksadıyla buhar üretim ve dağıtım işleri,
- Suların toplanma, tasfiye, tevzii, arıtım ve su şebekelerinin işletilmesi ve aynı işletme tarafından yapılan bakım ve tamir işleri,
- Çöp ve kanalizasyon hizmetleri işleri,
- Hammedde, yarı ve tam mamul ürünlerin istasyon, antrepo, iskele, liman, havaalanı, hipermarketler, serbest bölgeler ve özel gümrükleme sahaları ve benzeri yerlerde her türlü yükleme, boşaltma ve depolanması işleri,
- Bitki koruma ürünü veya teknik madde üretim tesislerinde yapılan işler,

- Radyoaktif maddelerle yapılan işler ile elektromanyetik ortamda yapılan işler.

sanat sınıfı personel[161]: Mühendislik işçisi.

sandık[2]:

1. Banka.
2. Çalışanların, evlenme, doğum, hastalık, ihtiyarlık, emeklilik, ölüm gibi hallerde yardım almak amacıyla oluşturdukları, aidat ödeyerek yaşattıkları; bazen işverenlerinde katkıda bulundukları yardımlaşma organizasyonları.

sandık kurulu[51]: Seçimlerin kanunun ve sendika veya konfederasyon tüzüğünün öngördüğü esaslara göre yürütülmesi, yönetimi ve oyların tasnifi ile görevli bir başkan ve iki üyeden oluşan kurul.

Sandık kurulu başkanı en az on yıllık hizmeti bulunan devlet memurları, diğer üyeler ise aday olmayan üye veya delegeler arasından seçilir.

sarı sendikacılık[125]: İşçilerin hak ve çıkarlarını sermayeyle uzlaşarak işverene satma üzerine kurulu, işveren güdümlü sendikacılık anlayışı.

sataşma[2]: Rahatsız etme, musallat olma; saldırma, itham.

seçimlerin iptali[51]: Mahkemenin seçimlerde uyulacak esaslara aykırı olarak seçim yapılması veya seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük veya kanuna aykırı uygulama nedeniyle seçimleri iptali.

Mahkeme seçimlerin iptaline karar verdiği takdirde iki günden az ve yedi günden fazla bir süre içinde olmamak üzere seçimlerin yenileneceği tarihi tespit ederek ilgili sendika, sendika şubesi veya konfederasyona bildirir. Belirlenen günde yalnız seçim yapılır ve seçim işlemleri Sendikalar Kanunu'nun öngördüğü diğer hükümlere uygun olarak yürütülür.

seçimlerin serbestliği ilkesi[53]: Oy verecek kişinin her türlü baskı ve etkiden uzak olarak özgürce oy vermesi.

segment: Kesim.

seferberlik[122]: Devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı; hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandığı hal.

sekülarizm: Dünyevilik, laiklik.

sendika[48]**:**

1[48]. Bir insan grubunun çıkarlarını korumak, savunmak için oluşturdukları kuruluş.

2[51]. İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için meydana getirdikleri tüzel kişiliğe sahip kuruluş.

sendika çokluğu ilkesi: Aynı işyerinde veya işkolunda aynı zamanda birden çok sendika veya üst kuruluşunun olması. Sendika özgürlüğü.

sendika denetleme kurulları ve denetçiler[51]**:**

a) Yönetim kurulu faaliyetlerinin genel kurul kararlarına uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetlemek,

b) Sendika veya konfederasyonun tüzüğüne uygun olarak idari ve mali denetlemede bulunmak,

c) Yönetim kurulundan genel kurulun olağanüstü toplantıya çağrılmasını istemek,

ç) Sendika veya konfederasyonun tüzüğünde gösterilen diğer denetleme görevlerini yapmak,

d) Denetleme raporunun hazırlayarak genel kurula sunmak

ile görevli olarak genel kurul tarafından seçilen üç üyeden oluşan zorunlu sendika organı.

Sendika şubelerinde bir denetçi ile yetinilebilir.

sendika disiplin kurulu[51]: Sendika ve konfederasyonun tüzüğüne, amaç ve ilkelerine aykırı hareket ettiği ileri sürülen üyeleri hakkında soruşturma yapan, üyelikten çıkarma dışında tüzükte gösterilen disiplin cezalarını veren ve sonucu genel kurula ve diğer ilgililere bildiren, genel kurulca seçilen organ.

sendika enflasyonu[126]: 1980 öncesinde sendikalı işçi sayısına oranla sendika sayısının çok fazla oluşunu anlatan deyiş.

sendika genel kurullarının görevleri[51]: Sendikaların en yetkili organı olan genel kurul, kanunda sayılan ve tüzüklerinde yazılı hususları karara bağlar.

sendika içi demokrasi[125]: Sendikaların yönetimlerinin, yapı ve işleyişlerinin ve üyelerini temsil işlevlerinin demokratik kurallara uygun olması.

sendika kayyımı[51]: Faaliyeti durdurulan sendika veya konfederasyonun mallarının idaresi

ve menfaatlerinin korunması ve durdurma süresi sonunda yeniden faaliyete geçebilmesi için genel kurul yapılması için Medeni Kanun hükümleri gereğince tayin edilen bir veya üç kişi.

sendika kurma hakkı[62]: Çalışanların ve işverenlerin, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurmaları, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme hakları.

Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

sendika kuruluşunda usul[51]: Sendikaların, herhangi bir merciden izin alınmaksızın, yedi kurucu üyenin istenilen belgeleri hazırlayarak sendika merkezinin bulunacağı ilin valiliğine makbuz karşılığında vermeleri.

sendika seçme özgürlüğü[125]: Bireyin, sendikalara üye olma özgürlüğünün bir parçasını oluştu-

ran ve bireyin bu sendikalardan dilediğini seçebilme özgürlüğü.

sendika şubesi[51]: Sendikaların tüzüklerinde belirtmek koşuluyla ve genel kurul kararı ile kurdukları, tüzel kişiliği olmayan ve bünyesinde organları bulunan alt birim.

sendika tüzüğü[51]: Sendikanın kuruluşu, işleyişi ve sona ermesi ile ilgili hususların düzenlendiği Anayasada belirlenen esaslara aykırı olmayan, sendikanın hukuku olan belge.

sendika üyeliğinin askıda kalması[51]: İşçinin, sendika üyeliğinden çıkarılma kararına karşı iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkemeye açtığı dava kesinleşinceye kadar geçen süre.

sendika üyeliğinin devam ettiği haller[51]: Sendika zorunlu organlarında görev almak; mevzuat gereğince bir işletme veya kurumun yönetim kurullarında veya benzeri kurullarında işveren, işveren vekili ve işçi temsilcisi sıfatıyla görev almak; geçici olarak işsiz kalmak.

sendika üyeliğinin kazanılması[51]: Sendika üyelik fişinin doldurularak, sendikaya verilmesi ve sendika yönetim kurulunun kabulü ile kazanılan statü.

Üyelik başvurusu, sendika tarafından en çok otuz gün içinde reddedilmediği takdirde üyelik istemi kabul edilmiş sayılır. Haklı bir sebep gösterilmeden üyeliğe kabul edilmeyen işçinin, bu kararın kendisine tebliğinden itibaren otuz gün içinde iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkemede dava açmak hakkı vardır.

sendika üyeliğinin sona ermesi[51]: İşçinin çekilme bildirimini sendikaya göndermesi.

sendika üyeliğinin şartları[51]: Sendikalar Kanunu'nca işçi sayılmak ve kanunun onayladığı yaşını doldurmuş olmak.

Sendikalar Kanunu'nun işveren saydığı kişiler de işveren sendikalarına üye olabilirler.

sendika ve konfederasyonlara yasak faaliyetler[51]: Sendika ve konfederasyonların kanunda yasaklanmış faaliyetler dışında, tüzüklerinde yazılı veya tüzüklerine uygun olmak koşuluyla genel kurullarında alınacak kararlar uyarınca yaptıkları işler.

sendika ve konfederasyonların denetimi[51]: Sendika ve konfederasyonlarda denetleme kurulları veya denetçiler tarafından yapılacak idari ve mali denetimde yönetim ve işleyişin, gelir

ve giderlerin, bunlarla ilgili işlemlerin kanun, tüzük ve genel kurul kararlarına uygun olup olmadığının incelenmesi.

sendika ve konfederasyonların faaliyetlerinden yararlanma[51]: İşçi ve işveren sendika veya konfederasyonlarının kendi faaliyetleri ile üyelerine sağladıkları hak ve menfaatlerin üyesi olmayanlara uygulanmasının, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydı ile söz konusu sendika veya konfederasyonun yazılı muvafakatına bağlı olması.

sendika ve konfederasyonların gelirleri[51]:

a) Üyelerinden alacakları üyelik aidatı ile Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nda belirtilen dayanışma aidatı,

b) Sendikalar Kanunu'na göre yapabilecekleri faaliyetler ile eğlence, konser gibi faaliyetlerden sağlanacak gelirler,

c) Bağışlar,

ç) Mal varlığı gelirleri, mal varlığı değerlerinin devir, temlik ve satışlarından doğan kazançlar.

sendika ve konfederasyonların giderleri[51]: Sendika ve konfederasyonların Sendikalar

Kanunu'nda ve tüzüklerinde gösterilen faaliyetler dışında harcama yapamamaları veya bağışta bulunamamaları.

sendika ve konfederasyonların hesap dönemi[51]: Sendika ve konfederasyonların hesaplarını kapatıp, bilançolarını düzenledikleri takvim yılı.

sendika yöneticisi: Sendika veya konfederasyonların yönetim kurulları başkan ve üyeleri.

sendika yönetim kurulu[51]: Genel kurul tarafından seçilen, tüzükte yazılı görevleri yerine getirmek ve sendikayı yönetmek ile görevli organ.

sendikal eğitim: Sendikaların ve üst kuruluşların, işçileri, üyeleri, sendika temsilcilerini ve şube yöneticilerini veya yöneticilerini eğitmek ve bilgilendirmek amacıyla düzenledikleri eğitim programları.

sendikal hakların kullanılmasının engellenmesinin müeyyidesi[56]: Bir kimseye karşı bir sendikaya üye olmaya veya olmamaya, sendikanın faaliyetlerine katılmaya veya katılmamaya, sendikadan veya sendika yönetimindeki görevinden ayrılmaya zorlamak amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişiye Türk Ceza Kanunu uyarınca verilen ceza.

sendikaların zorunlu organları: Genel kurul, yönetim kurulu, denetleme kurulu, disiplin kurulu.

sendikanın ihtiyari organları: Sendikaların genel kurul, yönetim kurulu, denetleme kurulu ve disiplin kurulu (zorunlu organlar) dışında ihtiyaç duymaları halinde kurdukları organlar.

sendikanın kuruluş esası[51]**:** İşçi ve işveren sendikalarının, işkolu esasına göre bir işkolunda faaliyette bulunmak amacı ile işçiler-işverenler tarafından kurulması.

sendikasız endüstri ilişkileri[48]**:** Yeni liberal politikaların küreselleştirdiği dünyamızda sanayi toplumunun niteliklerinin değiştiği, sanayi ötesi bir topluma geçildiği, bu toplumda da sanayiin ürünü olan sendikaların yerinin olmadığı düşüncesi.

sendikal yoğunluk[152]**:** Sendikalara üye olanların toplamının istihdam edilen sendikalılaştırılabilir ücretli sayısına oranı.

senjoraj: Paranın metal değeri ile satınalma değeri arasındaki fark.

sentaks: Cümle bilgisi, söz dizimi.

serbest oy: Seçimlerin serbestliği ilkesi.

serbest zaman[1]: Fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma yapan işçinin, isterse bu çalışmaları karşılığı alacağı ücretten vazgeçerek fazla çalışmalarda bir saat yerine, bir saat otuz dakika; fazla sürelerle çalışmalarda, bir saat onbeş dakika olarak çalışma süreleri içinde ve ücretinden bir kesinti olmadan kullanabileceği zaman.

serbestleştirme[58]: Kuralsızlaştırma. Serbest piyasa ekonomisine geçiş çerçevesinde ekonomik faaliyetleri kamunun koyduğu kuralların sınırlayıcı etkisinden kurtarmak amacıyla yasal düzenlemelerin azaltılması veya ortadan kaldırılması.

serf: Ortaçağda toprak üzerinde çalışan ve üzerinde çalıştığı toprakla birlikte alınıp, satılan kişi.

sermaye[121]:

1. Belli bir bedel karşılığı üretim sürecinde üretim faktörlerinden biri olarak yer alan birden çok dönemde kullanılan, emeğin verimliliğini artıran ve kendisi de üretilmiş olan her türlü araç gereç.
2. Gelir yaratma yeteneğine sahip ulusal veya uluslararası düzeyde her türlü mali veya fiziksel varlık.

sıfat[2]: Bir kimsenin görev, ödev, sosyal veya hukuki bakımdan yeri ve özelliği; unvan, vasıf, nitelik.

sıfır zam: İşçilik maliyetlerinin çok yükseldiği dönemlerde veya kriz dönemlerinde işverenlerin, ücret zammı yapmadan toplu iş sözleşmesini bağıtlama tekliflerine Türk endüstri ilişkileri jargonunda verilen isim.

sıfır zammın maliyeti: Ücretlere zam yapılmadığı halde işçilik giderlerinin yükselmesi.

Sona eren toplu iş sözleşmesinde altı aylık dönemler için ücret zammı yapılmışsa, yeni toplu iş sözleşmesinin birinci yılında sona eren toplu iş sözleşmesinin ikinci altı ay zammı ile büyümüş ücret bir yıl boyunca ödeneceği için o yılın işçilik giderleri bir önceki yıldan büyük olur.

sıkıştırılmış iş haftası: Yoğunlaştırılmış iş haftası.

sınai mülkiyet hakkı[117]: Sanayi ve tarımdaki buluşların, yeniliklerin, yeni tasarımların ve özgün çalışmaların ilk uygulayıcıları adına; ticaret alanında üretilen ve satılan malların üzerlerindeki üreticisinin veya satıcısının ayırt edilmesini sağlayacak işaretlerin sahipleri adına kayıt edilmesini ve böylece ilk uygulayıcıların ürünü üretme ve satma hakkına belirli bir süre sahip olmalarını sağlayan gayri maddi bir hak.

sınıf[2]: Ortak özellikleri olan insan topluluğu; iktisadi ve sosyal bakımdan benzerlikler taşıyan kimselerden oluşan topluluk; grup, bölük takımı, zümre.

sınıf bilinci: Kişinin içinde yaşadığı toplumun hangi sınıfına ait olduğunu bilmesi ve ona uygun davranması.

sınıf ve kitle sendikacılığı[125]: İşçilerin sınıf çıkarlarını ön plana çıkaran, ancak sendikaların çeşitli görüş, siyasal eğilim ve ideolojik yapıdaki tüm işçilerin kitle örgütü olduğunu savunan sendikacılık anlayışı.

sigara ve sağlık ulusal komitesi[108]: Dünya Sağlık Örgütü'nün "Sigarasız Bir Dünya İçin Ele-le" sloganı paralelinde 1995 yılında kurulmuş, işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan gönüllü birliktelik.

sigorta prim oranları[8]: Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları için yüzde onbir, genel sağlık sigortası için yüzde yedibuçuk, kısa vadeli sigorta kolları için yüzde bir ilâ altıbuçuk olan primler.

sigortalı: İş sözleşmesine dayanarak bir veya birkaç işverenin işlerinde çalışan kişi.

sinellagmatik: Karşılıklı.

sivil işgücü[137]: İstihdam edilenler ile işsizlerin toplamı.

sivil itaatsizlik[58]: Toplumun büyük kesimlerini rahatsız eden hükümet uygulamalarına karşı tepki vermek veya belirli bir uygulamanın kaldırılmasını, değiştirilmesini sağlamak amacıyla şiddete başvurmadan yasalara uymayı reddetme tavrı.

sivil toplum kuruluşları: Kamu (asker/sivil) dışında kalan alanda; kamu kurum ve kuruluşlarından bağımsız, kurucuları veya çalışanları genelde gönüllülük esası içinde bir araya gelen ve kendilerini bir araya getiren düşüncelerle politik, hukuki, sosyal, kültürel vb. amaçlarla çalışmalar yapan; ikna metotlarını kullanan, lobi çalışmaları ve eylemler yapan, gelirleri de gönüllülük esası içinde verilenlerden oluşan kamu dışında oluşmuş kuruluşlar.

Bu geniş tanım içinde vakıf, dernek, meslek örgütleri ve sendikalar yer almaktadır.

siyasi grev: İşçilerin başlattıkları grevler çalıştıkları işyerlerine zarar verse de isteklerinin işverenler tarafından yerine getirilmesi mümkün olmayan, işçilerin isteklerini devlete yaptırmayı amaçladıkları grev.

sondajla maden çıkarılan işletmelerde sağlık ve güvenlik şartları yönetmeliği[93]: Madenlerin sondaj kuyuları açılarak çıkarılması, arama amacıyla sondaj yapılması, çıkarılan madenlerin işlenmesi hariç, satışa hazırlanması işlerinde çalışan işçilerin sağlık ve güvenliğini korumak için uyulması gerekli asgari şartları belirleyen yönetmelik.

sosyal[2]: Toplumla ve toplumun çeşitli tabakalarıyla, toplulukla ilgili, içtimai.

sosyal devlet: Hukuk devletinin ileri aşaması olan, bireylere insan onuruna yakışır bir yaşam düzeyi sağlamayı amaçlayan devlet.

sosyal diyalog[48]: Hükümet ve sosyal tarafların (üçlü) veya yalnızca sosyal tarafların (ikili) temsilcileri arasında ekonomik ve toplumsal politikayla ilgili ortak çıkarları kapsayan görüşme, danışma, bilgi paylaşımı.

sosyal güvenlik kurumu genel kurulu[111]:

a) Sosyal güvenlik politikaları ve bunların uygulamaları hakkında görüş ve önerilerde bulunmak.

b) Kurumun bütçe ve bilançolarını, faaliyet raporlarını, performans programlarını, orta ve uzun vadeli gelir-gider dengesini, sigor-

ta kolları itibarıyla yapılan en son aktüeryal hesap sonuçlarını değerlendirerek görüş oluşturmak.

c) Kurumun performans programlarında yer alan hedefleri ile sonuçlarını değerlendirerek bir sonraki dönemin performans hedeflerine ilişkin görüş oluşturmak.

ç) Yönetim Kurulu'nun seçimle gelen asıl ve yedek üyelerini beşinci fıkrada belirtilen usule göre seçmek

ile görevli, işçi, işveren, emekli ve kamu temsilcilerinden oluşan ve üç yılda bir toplanan sosyal güvenlik kurumu organı.

sosyal güvenlik kurumu yönetim kurulu[111]:

a) Kurum bütçesini, bilançosunu, gelir-gider tablolarını, Kurum bütçesindeki bölümler içinde aktarmaları, bu bölümler arasındaki ek ve olağanüstü ödenek tekliflerini karara bağlamak.

b) Kurumun sigorta kolları itibarıyla hazırlanacak aktüeryal hesaplarına ilişkin raporları değerlendirmek finansman dengesinin üçer aylık ve yıllık gerçekleşmelerini izlemek, alınması gereken tedbirleri kararlaştırmak, Genel Kurula sunulacak aktüeryal hesaplara ilişkin raporları gerektiğinde bağımsız kuruluşlara inceletmek.

c) Genel müdürlükler ile Strateji Geliştirme Başkanlığı bünyesindeki daire başkanlıklarının, taşrada ise sosyal güvenlik merkezlerinin kurulmasına veya kapatılmasına karar vererek Bakan onayına sunmak.

ç) Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikleri karara bağlamak.

d) Her türlü kiralama sözleşmesi hakkında karar vermek, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerleme oranı kadar her yıl artırılmak üzere bedeli beşyüz bin Türk Lirası'ndan fazla olan her türlü; kiraya verme, satış, alım, devir, takas, inşaat, taşınmazların ferağı, yapım ve diğer işlere ilişkin karar vermek, ihale komisyonu kararlarını onaylamak.

e) Kurum personeline ödenecek ek ödeme, ikramiye ve fazla mesai ücretine ilişkin usul ve esasları belirlemek.

f) Kurum yararının bulunması halinde, yılı merkezi yönden bütçe kanununda gösterilen miktara kadar olan hak ve alacakların terkinine karar vermek, prim ve primlerden kaynaklanan alacaklar hariç olmak üzere, uyuşmazlıkların dava açılmadan veya icra takibi yapılmadan uzlaşma veya tahkim yoluyla çözümlenmesine, Kurum tarafından

veya Kuruma karşı açılan dava veya icra takiplerinin uzlaşma veya tahkim yoluyla çözümlenmesine, sulhe, kabule, feragate ve kanun yollarına başvurulmamasına karar vermek.

g) Kurumun performans hedef, gösterge ve programı ile hizmet kalite standartlarını karara bağlamak.

ğ) Her yıl için, prim borcu kamuoyuna açıklanacak işverenlerin belirlenmesine esas olmak üzere asgari borç tutarını belirlemek.

h) Kurum alacaklarının tahsilat işlemleri ile diğer kanunlarla tahakkuk ve tahsilat yetkisi Kuruma verilen alacakların tahsilat işlemlerinin, kısmen veya tamamen kamu gelirlerinin toplanması ve takibinden sorumlu olan kamu idarelerinden hizmet almak suretiyle gerçekleştirilmesine karar vererek Bakan onayına sunmak.

ı) Kurumun dava ve icra takipleri için vekalet akdi yoluyla avukat çalıştırılmasına, özel uzmanlık gerektiren ve geçici nitelikteki işler için ise hizmet satın alınması yoluyla yerli veya yabancı uzman çalıştırılmasına karar vermek, bunların sözleşme şartlarını ve avukatlara ödenecek ücretleri belirlemek.

i) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapan; işçi, işveren, emekli ve kamu temsilcilerinden seçilen on üyeden oluşan Sosyal Güvenlik Kurumu'nun yönetim organı.

sosyal güvenlik kurumu[111]:

a) Ulusal kalkınma stratejisi ve politikaları ile yıllık uygulama programlarını dikkate alarak sosyal güvenlik politikalarını uygulamak, bu politikaların geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak.

b) Hizmet sunduğu gerçek ve tüzel kişileri hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, haklarının kullanılmasını ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesini kolaylaştırmak.

c) Sosyal güvenliğe ilişkin konularda; uluslararası gelişmeleri izlemek, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yapmak, yabancı ülkelerle yapılacak sosyal güvenlik sözleşmelerine ilişkin gerekli çalışmaları yürütmek, usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmaları uygulamak.

ç) Sosyal güvenlik alanında, kamu idareleri arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak.

d) Kuruluş kanunu ve diğer kanunlar ile verilen görevleri yapmak üzere; kamu tüzel

kişilğini haiz, idari ve mali açıdan özerk, kuruluş kanununda bulunmayan hükümler bakımından özel hukuk hükümlerine tabi, yönetimi işçi, işveren, emekli ve kamu temsilcilerinden oluşan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu.

sosyal güvenlik sistemi[125]: Ülkede yaşayanların ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamayı, devletin gözetiminde güven altına almayı amaç edinmiş; sosyal hizmetler, sosyal yardımlar ve sosyal sigortalardan oluşan sistem.

sosyal güvenlik yüksek danışma kurulu[108]: İşçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan, yılda bir kez Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'nın başkanlığında toplanan, sosyal güvenlik politikaları ve uygulamaları konularında görüş belirten kurul.

sosyal konut: Düşük gelir grubundaki ailelerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla üretilmiş, sağlık koşullarına uygun küçük daireler, konutlar.

sosyal politika: Toplumun farklı sınıf ve katmanları arasında oluşan ekonomik ve sosyal farklılıkları, karşıtlıkları yok etmek, olmuyorsa en aza indirmek, toplumun düzenini devam ettirmek ve toplumsal patlamaları engellemek

için düşünülen, kararlaştırılan, uygulanan politikalar.

sosyal sermaye[155]**:**

1. Sosyal hayatın özellikleri.
2. Toplumun ekonomik ve politik alanlarda gelişmesini etkileyen örfler, adetler, gelenekler, görenekler gibi insan ilişkileri ile iş bağları ve kanunların bütünü.

sosyal sınıf[58]**:** Gelir düzeyi, coğrafi köken, meslek, sosyal ilişki ve üye olunan örgütler ile aile durumu ve oturulan semt gibi kriterlerle belirlenen statülerine göre, benzer özellikler taşıyan insanların oluşturdukları toplumsal gruplardan herbiri.

sosyal sigorta: İşçilerin, sağlığını, geleceğini güvence altına almak amacıyla gelirlerinin bir bölümü kesilerek yapılan kamusal sigorta.

sosyal sigorta primi: İşçilerin, sağlık, yaşlılık, malüllük ve ölüm halleri için ücretlerinden kesilerek Sosyal Güvenlik Kurumu'na yatırılan para.

sosyal sigorta yüksek sağlık kurulu[108]**:** İşçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan, kendi aralarından seçecekleri başkanın başkanlığında

her hafta toplanan sosyal güvenlik kurumunun kararlarına karşı sigortalıların itirazlarını inceleyip karara bağlayan kurul.

sosyal siyaset: Sosyal politika.

sosyal yardım:

1. Mutlak yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürümekte güçlük çeken kişi ve ailelere karşılıksız olarak sağlanan ayni ve nakdi yardımlar.
2. Toplu iş sözleşmelerinde ücret ve ekleri dışında yemek, taşıma, yakacak, doğum, evlenme, ölüm vb. düzenlenmiş ayni ve nakdi haklar.

sözleşme[2]: Hukuki netice doğurmak amacıyla iki veya daha çok kişinin veya kuruluşun karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla gerçekleşen işlem, akit, mukavele, kontrat.

sözleşme serbestisi:

1. Bireylerin iş sözleşmesini yapıp yapmamakta veya dilediği bireyle yapmakta serbest olmaları.
2. Bireylerin yapacakları iş sözleşmesini diledikleri şekilde düzenlemeleri.

sözleşmenin sona ermesinde izin ücreti[1]: İş sözleşmesinin, herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık ücretli izin sürelerine ait ücretinin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödenmesi.

Bu ücrete ilişkin zaman aşımı iş sözleşmesinin sona erdiği tarihten itibaren beş yıldır.

standart[2]:

1. Ölçülere, normlara, kanunlara uygun olan.
2. Belli bir tipe, ölçüye göre yapılmış veya ayrılmış olan.
3. Örnek ve temel olarak alınabilen.
4. Basmakalıp, vasıfsız, hiçbir özelliği olmayan.
5. Bir işletmede, bir ürünü, bir çalışma metodunu, üretilecek miktarı, bir bütçenin meblağını vb. belirtmek için konulmuş kural, ölçü.

statü[2]:

1. Bir kimsenin, bir topluluk içindeki hali veya kazandığı itibar.
2. Tüzük.
3. Kadro bakımından bağlı olunan durum, pozisyon.

strateji[2]: Önceden belirlenen hedefe varmak için takip edilen yol.

stres[2]: Çeşitli kötü tesirlerin, organizmada, iç organlarda ve metabolizmada meydana getirdiği bozuklukların hepsi; gerilim.

su altı işleri: Dalgıçlık, balık adamlık, su altı avcılığı gibi deniz, göl ve akarsularda su altında çalışmayı gerektiren işler.

su ürünleri: Suda yaşayan bitki ve hayvanlar.

suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama[56]: Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurtdışına çıkarmak veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak.

sürekli iş[1]: Otuz iş gününden uzun süren işler.

süreli fesih[1]: Belirsiz süreli iş sözleşmelerinin feshinden önce durumun diğer tarafa bildirilmesi.

İş sözleşmeleri;

a) İşi altı aydan az sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlayarak iki hafta sonra,

b) İşi altı aydan birbuçuk yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlayarak dört hafta sonra,

c) İşi birbuçuk yıldan üç yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlayarak altı hafta sonra,

ç) İşi üç yıldan fazla sürmüş işçi için, bildirim yapılmasından başlayarak sekiz hafta sonra,

Feshedilmiş sayılır.

Bu süreler asgari olup sözleşmeler ile artırılabilir.

Bildirim şartına uymayan taraf, bildirim süresine ilişkin ücret tutarında tazminat ödemek zorundadır.

süt izni[1]**:**

a) Kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde birbuçuk saat olarak verilen izin.

b) Bu süre günlük çalışma süresinden sayılır.

c) Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaça bölünerek kullanılacağını kadın işçi belirler.

şantiye[2]:

1. İnşaat malzemelerinin yapıldığı veya işlendiği yer.
2. İnşa halindeki ev, fabrika, baraj vb. yapı.

şeref[2]:

1. Yüksek manevi derece, büyüklük, şan, izzet, yücelik, seçkinlik.
2. İftihar vesilesi olan şey, övünme.
3. Hakkıyla kazanılmış iyi şöhret, fazilet, itibar.

şerh[161]: Gayrimenkul malikinin temlik hakkının yasaklanması, kısıtlanması veya kişisel hakların kuvvetlendirilmesi amacıyla üçüncü kişileri uyarıcı nitelikte tapu kütüğünün şerhler sütununa yazılan hususlar.

şirket[4]: İki veya daha fazla kişinin emek ve mallariyle müştereken iktisadi bir gayeye erişmek için bir sözleşme ile birleşmesidir.

şok etkisi: İşçilerin örgütlenmesi sonucu sendikanın işvereni daha yüksek ücret ödemek zorunda bırakmasının, işvereni üretimde etkinliği artırarak maliyetleri düşürme çabasına zorlayan etkisi.

tahakkuk[15]: Hakikat olarak meydana çıkma, gerçekliği anlaşılma.

tahkim[125]: Toplu iş uyuşmazlıklarının çözümünde başvurulan yöntemlerden biri.

Tahkime hem toplu çıkar uyuşmazlıklarında, hem de toplu hak uyuşmazlıklarında başvurulabilir. Gönüllü veya zorunlu olabilir.

tahsil[15]:

1. Hasıl etme, edilme, ele geçme, geçirilme.
2. Vergi veya irat toplama.

tahsis[15]:

1. Bir şeyi birine veya bir yere mahsus kılma, ayırma.
2. Aylık bağlama.

takat[129]: Bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, hal, derman.

takım klavuzu: Bir grup işçi adına işverenle sözleşme imzalayan işçi.

takım sözleşmesi[1]**:** Birden çok işçinin meydana getirdiği bir takımı temsilen bu işçilerden birinin, takım klavuzu sıfatıyla işverenle yaptığı sözleşme türü.

Takım sözleşmesi klavuz ile işveren arasında yapılmış bir iş sözleşmesi olduğu gibi takım sözleşmesinde isimleri yazılı işçilerin işe başlaması ile bu işçiler için de iş sözleşmesi sayılmaktadır.

takrir-i sukûn kanunu[125]**:** Seyh Sait ayaklanmasını bastırmak amacıyla 1925 yılında iki yıl süreli olarak çıkarılan, iki yıl daha uzatılarak 1929 yılında kalkan sınıf esasına dayalı bir işçi ve sendika hareketini engelleyen kanun.

takvim yılı: Isa'nın doğuşunu yılbaşı olarak kabul eden takvim düzenlemesinin Ocak-Aralık aylarını kapsayan oniki aylık dönemi.

talimat[2]**:** Üst tarafından asta verilen ve onun nasıl davranması gerektiğini belirten resmi emir; direktif.

tam işlenmiş mal: Mamul.

tam süreli iş sözleşmesi[1]: İşçinin normal haftalık çalışma süresince işgörme edimini yerine getirmesi esası üzerine yapılan iş sözleşmesi türü.

tarh[15]:

1. Atma, koma, bırakma.
2. Dağıtma, bölme, tayin.
3. Kurma, tertipleme, düzenleme.

tarım ve orman işleri[71]:

a) Her çeşit meyveli ve meyvesiz bitkiler; çay, pamuk, tütün, elyaflı bitkiler, turunçgiller, pirinç, baklagiller, ağaç, ağaççık, omca, tohum, fide, fidan; sebze ve tarla ürünleri; yem ve süs bitkilerinin yetiştirilmesi, üretimi, ıslahı, araştırılması, bunlarla ilgili her türlü toprak işleri, ekim, dikim, aşı, budama, sulama, gübreleme, hasat, harman, devşirme, temizleme, hazırlama ve ayırma işleri, hastalık ve zararlılarla mücadele, sulama birliklerince ortaklaşa ödeme usulü ile tarımsal sulama sistemlerinin işletilmesi, toprak ıslahı, çayır, mera, toprak ve su korunması gibi işler,

b) Her türlü iş ve gelir hayvanlarının yetiştirilmesi, üretimi, ıslahı ve bunlarla ilgili bakım, güdüm, terbiye, kırkım, sağım ve ürünleri-

nin elde edilmesi, toplanması, saklanması ile bu hayvanların hastalık ve asalaklarıyla mücadele işleri,

c) Ormanların korunması, planlanması (amenajman), yetiştirilmesi, işletilmesi, sınırlandırılması çalışmaları, yangınla mücadele çalışmaları, bunlara ait alt yapı çalışmaları ile etüt proje, ağaçlandırma, erozyon kontrolü, rehabilitasyon, orman içi mera ıslahı, aşılama, tohum ve ağaç ıslahı, tohum toplama, fidan üretimi, tohumlukların tesisi, ormancılık araştırma çalışmaları ile av yaban hayatı çalışmaları, milli park, orman içi dinlenme yerleri ve kent ormanlarının kurulması, bakımı, geliştirilmesi ve korunması işleri,

ç) 20.04.1967 tarihli ve 854 sayılı Deniz İş Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kara ve su ürünleri avcılığı, yetiştiriciliği ve üreticiliği ile bu yoldan elde edilen ürünlerin saklanması ve taşınması işleri.

tarım ve ormandan sayılan işlerde çalışanların çalışma koşullarına ilişkin yönetmelik[73]: Tarım ve ormandan sayılan işlerde çalışan işçilerin, çalışma koşullarına ilişkin hükümleri, iş sözleşmesi, ücret ve işin düzenlenmesi ile ilgili hususları düzenleyen yönetmelik.

tarımda iş ve işçi bulma aracılığına izin verilmesi ve aracıların denetimi hakkında yönetmelik[74]: Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı için gerçek veya tüzel kişilere izin verilmesi, bu kişilerin çalışma ve denetimi ile İş Kanunu'nun bu işçilere uygulanacak hükümlerini düzenleyen yönetmelik.

tasfiye[2]:

1. Temizleme, saflaştırma, ayıklama.
2. Ticari bir kuruluşun iflası, kapanması vb. sebeplerle hesaplarının kapatılarak kalan mal veya paranın alacaklılara paylarına göre dağıtılması.
3. Çeşitli sebeplerle bir çok kimsenin görevlerine son verilmesi.
4. Kapatma, ortadan kaldırma, yok etme, son verme.

tasnif[2]:

1. Bölümleme, sınıflama, takım takım ayırma.
2. Kitap haline getirme; telif.

taş ocağı[2]: Taş çıkarılan yer.

taşeron[2]: Yalnız veya birkaç işçiyle götürü olarak bir yapı işini alıp çalışan ikinci derecedeki müteahhit.

taşma etkisi[152]: Sendikalı kesimde iş bulamayan işçilerin işsiz kalmayı göze alamayıp, sendikasız kesime geçerek iş bulmaları.

tatil-i eşgal kanunu[125]: 1929 yılında kabul edilen grevleri ve sendika hakkını yasaklayan kanun.

tavsiye[2]:

1. Bir şeyin yapılması veya yapılmaması konusunda kendi görüşünü belirtme, hatırlatma, öğüt verme, yol gösterme.
2. Bir kimseyi veya şeyi iyi yönleriyle tanıtarak salık verme, tanıtma, bir kimse için yardım ve iltimas isteme.
3. Vasiyet etme.
4. Ismarlama, sipariş.

tayin: Atama.

taylor ücret sistemi[133]: İşçilere eriştikleri verime göre, bu verime rastlayan ücret tarifesi üzerinden ücret ödeyen parça başı akort ücret sistemi.

taylorizm[110]: İşçi emeğinden mümkün olduğu kadar fazla yararlanmayı hedef alan üretim yöntemi.

Taylor'un kurmuş olduğu sistemde, yapılacak herhangi bir işin bütün hareketleri, en ince

noktasına kadar tespit edilmiş ve işçinin bir makine gibi çalışması istenmiştir.

tazminat[4]: Zarar ve ziyan borcunu meydana getiren muamelenin veya fiilin bütün zararlı neticelerini karşılamak üzere verilen bedel.

teavün sandıkları[125]: Türkiye'de sosyal sigortalar uygulamasından önce çalışanların ve ailelerinin hastalık, maluliyet ve ölüm hallerinde yardımda bulunmak amacıyla kurulmuş sosyal güvenlik kurumları.

tedbiren durdurma:

1. Bir işlemin yok sayılması için açılan davalarda mahkemenin, karar verilinceye kadar geçecek sürede telafisi güç veya imkansız zararların doğabileceğini veya kamu yararının zedeleneceğini düşündüğü hallerde verdiği karar.
2. Bazı hallerde ceza olarak verilen karar.

tehdit etkisi[152]: İşverenlerin işyerlerine sendikanın girmesini engellemek için işçilerinin ücretlerini sendikalı işçilerin ücretlerine doğru yükseltmesi.

tehlike derecesi: Tehlike sınıfı içerisinde özel iş şartlarına ve tehlikeyi önlemek için alınmış tedbirlere göre yapılan ayrım.

noktasına kadar tespit edilmiş ve işçinin bi
makine gibi çalışması istenmiştir.

tazminat[4]: Zarar ve ziyan borcunu meydana get
ren muamelenin veya fiilin bütün zararlı net
celerini karşılamak üzere verilen bedel.

teavün sandıkları[125]: Türkiye'de sosyal sigorta
lar uygulamasından önce çalışanların ve aile
lerinin hastalık, maluliyet ve ölüm hallerind
yardımda bulunmak amacıyla kurulmuş sosya
güvenlik kurumları.

tedbiren durdurma:

1. Bir işlemin yok sayılması için açılan dava
larda mahkemenin, karar verilinceye kada
geçecek sürede telafisi güç veya imkansı
zararların doğabileceğini veya kamu yara
rının zedeleneceğini düşündüğü hallerd
verdiği karar.
2. Bazı hallerde ceza olarak verilen karar.

tehdit etkisi[152]: İşverenlerin işyerlerine sendika
nın girmesini engellemek için işçilerinin üc
retlerini sendikalı işçilerin ücretlerine doğr
yükseltmesi.

tehlike derecesi: Tehlike sınıfı içerisinde özel i
şartlarına ve tehlikeyi önlemek için alınm
tedbirlere göre yapılan ayrım.

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

tehlike sınıfı: İş kazası ve meslek hastalıkları sigortası prim oranını belirlemek için, işkolunun tehlikenin ağırlığına göre içinde sayıldığı ayrım.

tehlike sınıfı belirleme komisyonu[108]**:** İşyerinin, iş sağlığı ve güvenliği açısından hangi tehlike sınıfına gireceğini belirleyen işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün başkanlığında toplanan komisyon.

tek düzen muhasebe uygulaması[54]**:** Bilanço usulünde defter tutan gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin faaliyet ve sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, mali tablolar aracılığı ile ilgililere sunulan bilgilerin tutarlılık ve mukayese edilebilirlik sağlanması ve işletmelerde denetimin kolaylaştırılması amacıyla hazırlanmış muhasebe sistemi.

teknik eleman[88]**:** Üniversitelerin; iş sağlığı ve güvenliği bölümleri, kimyagerlik, fizik, jeofizik ve jeoloji bölümleri ile Teknik Eğitim Fakültelerinden mezun olan kimseler.

teknoloji[48]**:** Bir sanayi dalıyla ilgili üretim yöntemlerini, kullanılan araç, gereç ve aletleri kapsayan bilgi.

telafi çalışması[1]: Zorunlu nedenlerle işin durması, ulusal bayram ve genel tatillerden önce veya sonra işyerinin tatil edilmesi veya benzer nedenlerle işyerinde normal çalışma sürelerinin önemli ölçüde altında çalışılması veya tamamen tatil edilmesi ya da işçinin talebi ile kendisine izin verilmesi hallerine karşılık iki ay içinde günlük çalışma süresini aşmamak koşulu ile tatil günleri dışında günde üç saate kadar yapılan ve fazla çalışma sayılmayan çalışmalar.

temel hak ve hürriyetler[62]: İnsanın, kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez haklar.

Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

temel ücret: Çıplak ücret.

teminat[2]: Bir düşüncenin veya bir sözün inandırıcılığını sağlamak amacıyla söylenen söz veya para; sağlamlık bakımından gösterilen kefil, garanti; güvence.

temlik[15]: Mülk olarak verme.

temsilci[2]: Hak ve görev bakımından birinin veya bir topluluğun adına hareket eden kişi, mümessil.

tenkis[129]: Azaltma, eksiltme.

tensikat:

1. Düzen vermeler, düzenlemeler.
2. Bir işyerinde kadro düzenlemeleri.

terör mağduru[66]: Terör eylemleri nedeniyle şehit olan kamu görevlileri ile er ve erbaşların yeniden evlenmemiş olmak koşuluyla eşleri, eşleri yoksa kardeşlerinden birisi.

Çalışamayacak derecede malul olan kamu görevlileri ile er ve erbaşların varsa eşleri veya çocuklarından birisi, yoksa kardeşlerinden birisi.

tescil[2]:

1. Sicile geçirme, kütüğe geçirme, resmi defetre kaydetme.
2. Bir taşınmaz malın üzerinde ayni hakkın kurulması için yapılması gerekli kayıt.

tesis[2]:

1. Yapma, kurma, temelini atma.
2. Kurulmuş olan, yapılmış, meydana gelmiş, kurum, kuruluş.

teşmil:

1.[57] Herkese yayma, tamim.

2. Bir toplu iş sözleşmesinin/sözleşmenin Hükümet kararıyla toplu iş sözleşmesi olmayan işyerlerine/işletmelere aynen veya değiştirilerek, kısmen veya tamamen uygulanması.

ticaret sicili[4]: Ticaret mahkemelerine bağlı olup bu mahkemelerin kaza idaresindeki tacirlerle ticaret şirketlerine ve bunlara taalluk eden önemli bazı hususların kayıt ve tesciline mahsus ve herkese açık resmi kütük.

ticaretten sayılan işler[71]:

- Ham, yarı ve tam yapılmış her tür bitkisel, hayvansal veya endüstriyel ürün ve malların alım ve satım işleri,
- Mühendislik, müşavirlik gibi bilgi ve teknolojisi alımı ve satımı işleri,
- Hukuki hizmetler,
- Fotoğrafçılık işleri,
- Kuaför, berber ve güzellik salonlarında yapılan işler,
- Depoculuk, ambarcılık, antrepoculuk ve benzeri işler,
- Su ürünleri alımı ve satımı işleri,
- Lokanta, kafeterya, aşevleri ve diğer yemeiçme mekanlarında yapılan işler,

- Otel, pansiyon, kamp, yurt ve misafirhane gibi konaklama tesislerinde yapılan işler,
- Haberleşme hizmetleri,
- Bankacılık ve finans sektörü ile ilgili işler,
- Sigortacılık işleri,
- Komisyonculuk işleri,
- Emlakçılık işleri,
- Makine ve ekipmanların kiralanması ve finansal kiralama işleri,
- Başka yerde sınıflandırılmamış sosyal hizmetler,
- Sağlık hizmetleri,
- Eğitim hizmetleri,
- Bilimsel araştırma merkezleri ve laboratuvarlarda yapılan işler,
- Mesleki teşekküllerde yapılan işler,
- Kültür ve eğlence hizmetleri,
- Botanik ve hayvanat bahçeleri ve başka yerde sınıflandırılmamış kültürel faaliyet hizmetleri,
- Müzecilik işleri,
- Kütüphanecilik hizmetleri,
- Bina temizliği, halı yıkama, oto yıkama, kuru temizleme, çamaşırhaneler gibi temizlik işleri,

- Teleferik işletmeciliği,
- Taksi işletmeleri ve bununla ilgili hizmetler,
- Terminaller, park yerleri ve garajlar gibi karayolu nakliyatını kolaylaştıran hizmetler,
- Havaalanlarındaki yer hizmetleri,
- Demiryolu nakliyatı işleri,
- Karada, göl ve akarsularda insan veya eşya ve hayvan taşıma işleri,
- Başka yerde tasnif edilmemiş tamir işleri,
- Zirai mücadele ilaç bayiliği işleri.

tikel: Bir sınıfın tümünü değil, bir kısmını kavrayan kavram.

titreşim yönetmeliği[90]: İşçilerin mekanik titreşime maruz kalmaları sonucu ortaya çıkabilecek sağlık ve güvenlik risklerinden korunmalarını sağlamak için alınması gerekli önlemleri belirleyen yönetmelik.

toplu görüşmeye çağrı[59]: Yetki belgesini alan tarafın, kanunda belirtilen süre içinde karşı tarafı toplu iş sözleşmesi görüşmelerine davet etmesi.

toplu iş hukuku[138,139]: İşçi ve işveren kuruluşları (sendikalar), taraflara tanınan toplu iş sözleş-

mesi yapma yetkisi, özerkliği, toplu iş uyuşmazlıkları ve barışçı çözüm yolları, grev ve lokavt konularını inceleyen hukuk dalı.

toplu iş sözleşmesi[59]: İş sözleşmesinin yapılması, içeriği ve sona ermesi ile ilgili hususları düzenlemek üzere işçi sendikası ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren arasında yapılan, yazılı ve en çok üç yıl süreli sözleşme.

Toplu iş sözleşmesi tarafların karşılıklı hak ve borçlarını, uyuşmazlıkların çözümü için başvurulacak yolları düzenleyen hükümler de içerebilir.

toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin başlama süresi[59]: Toplu görüşme çağrısının karşı tarafa tebliğ tarihinden itibaren otuz gün.

toplu iş sözleşmesi hakkı[62]: İşçilerin ve işverenlerin, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahip olmaları.

toplu iş sözleşmesinden yararlanma[59]: Toplu iş sözleşmesinden taraf işçi sendikasının üyelerinin yararlanması.

Toplu iş sözleşmesinin imzalanması tarihinde taraf sendikaya üye olanlar yürürlük ta-

rihinden, imza tarihinden sonra üye olanlar ise üyeliklerinin taraf işçi sendikasınca işverene bildirildiği tarihten itibaren yararlanırlar.

Toplu iş sözleşmesinin imzası sırasında taraf işçi sendikasına üye bulunmayanlar, sonradan işyerine girip de üye olmayanlar veya imza tarihinde taraf işçi sendikasına üye bulunup da ayrılanlar veya çıkarılanların toplu iş sözleşmesinden yararlanabilmeleri, toplu iş sözleşmesinin tarafı işçi sendikasına dayanışma aidatı ödemelerine bağlıdır. Bu hususta işçi sendikasının muvafakatı aranmaz. Dayanışma aidatı ödemek suretiyle toplu iş sözleşmesinden yararlanma talep tarihinden geçerlidir. Faaliyeti durdurulmuş sendikalara dayanışma aidatı kesilmez.

Toplu iş sözleşmesi grev sonunda imzalanmışsa grev süresince kendi iradesi ile işyerinde çalışan işçiler toplu iş sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa toplu iş sözleşmesinden yararlanamazlar.

toplu iş sözleşmesinin hükmü[59]: Toplu iş sözleşmesinde aksi belirtilmedikçe hizmet akitleri toplu iş sözleşmesine aykırı olamaması.

Hizmet akitlerinin toplu iş sözleşmesine aykırı hükümlerinin yerini toplu iş sözleşmesindeki hükümler alır.

Toplu iş sözleşmesinde hizmet akitlerine aykırı hükümlerin bulunması halinde hizmet akdinin işçi lehindeki hükümleri geçerlidir.

Sona eren toplu iş sözleşmesinin hizmet akdine ilişkin hükümleri yenisi yürürlüğe girinceye kadar hizmet akdi hükmü olarak devam eder.

toplu iş sözleşmesinin kapsamı: Bir toplu iş sözleşmesinin aynı işkolunda bir veya birden çok işyerini kapsayabilmesi.

toplu iş sözleşmesinin süresi[59]**:** Toplu iş sözleşmelerinin taraflarının bir yıldan az ve üç yıldan uzun olmamak üzere belirledikleri süre.

Toplu iş sözleşmesinin süresi, sözleşmenin imzalanmasından sonra taraflarca uzatılamaz, kısaltılamaz ve sözleşme süresinden önce sona erdirilemez.

toplu iş sözleşmesinin şekli[59]**:** Toplu iş sözleşmesinin yazılı yapılması zorunluluğu.

Yazılı olarak yapılmadıkça geçerli değildir.

toplu iş sözleşmesinin tarafları: İşçi sendikası ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren.

toplu iş sözleşmesinin yürürlük süresi içinde yetki başvurusu[59]: Sendikanın, toplu iş sözleşmesinin bitmesinden önceki yüzyirmi gün içinde yeni toplu iş sözleşmesinin yetki işlemlerine başlanması.

toplu işçi çıkarma[1]: İşverenin, ekonomik, teknolojik, yapısal ve benzeri işletme, işyeri veya işin gerekleri sonucu işyerindeki işçi sayısına bağlı olarak on ila otuz arasında işçiyi; durumu işyeri sendika temsilcilerine, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürlüğü'ne ve Türkiye İş Kurumu'na bildirerek işçi çıkarması.

toplu izin[64]: İşverenin işçilerin tamamını veya bir kısmını Nisan ayı başından Ekim ayı sonuna kadar olan dönemde topluca izne çıkarması.

toplu konut: Konut ihtiyacını gidermek amacıyla Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın sağladığı kolaylıklar ve krediler ile yapılan binalar.

toplu pazarlığın tarafları: İşçi sendikası, işveren sendikası veya işveren sendikası üyesi olmayan işveren.

toplu pazarlık:

1.[160] İşçi sendikası ve işveren ya da işveren sendikası arasında sürdürülen ve işyeri/işletme (veya işkolu) düzeyinde ücret ve

çalışma koşullarını belirlemeye yönelik bir sözleşme ya da iş uyuşmazlığı ile sonuçlanan pazarlık süreci.

2.[48] İşyeri sorunlarının sürekli olarak ortaklaşa gözden geçirilip ayarlanması işi.

toplumsal anlaşma: 20.07.1978 tarihinde dönemin Başbakanı Bülent Ecevit ile Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Halil Tunç arasında imzalanan, kamu kesiminde işçi-işveren ilişkilerini düzenleyerek sağlıklı ve barışçı bir çalışma yaşamı sağlamayı hedefleyen belge.

toplumsal cinsiyet[147]: Kadının ve erkeğin rollerini, sorumluluklarını, güç ilişkilerini ve toplumsal konumlarını belirleme.

toplumsal cinsiyet kimliği[147]: Bireyin vücuduyla ilgili bireysel hislerini içerecek şekilde (tıbbi, cerrahi ya da diğer araçlarla bedensel olarak görünüşünü ya da fonksiyonlarını özgür bir şekilde değiştirmeyi de kapsayabilen) doğumdan itibaren kazandığı biyolojik cinsiyetle uyumlu ya da uyumsuz, cinsiyeti hakkında derinden hissettiği içsel ve bireysel duygulara ve giyim, konuşma ve davranış biçimlerini de içerecek şekilde cinsiyetin diğer biçimlerde dışavurumu.

totoloji:

1. Doğru olanı kanıtlama.
2. Gereksiz tekrarlama.

tozla mücadele komisyonu[108]: Maden ve taş ocakları işletmelerinde ve tünel yapımında tozla mücadeleyle ilgili yönetmelikle ilgili kararları almak üzere işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin katılımıyla oluşan ve en az altı ayda bir toplanan komisyon.

travma[2]:

1. Bir darbe sonucu, insan vücudunda meydana gelen yara, ezik.
2. Canlı üzerinde beden ve ruh açısından önemli ve etkili yaralanma belirtileri gösteren yaşantı.

tröst[128]: Piyasaya egemen olmak amacıyla bir çok işletmenin bir araya gelerek ekonomik, mali ve teknik güçlerini birleştirmeleri.

tüketicilerin korunması[62]: Devletin, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alması, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik etmesi.

türk ceza kanunu: Suç ve suçlara verilecek cezaların düzenlendiği 5237 numaralı kanun.

türk endüstri ilişkileri derneği[125]: 1990 yılında endüstri ilişkileri teori ve uygulaması, sendikacılık, toplu pazarlık, iş uyuşmazlıkları ve barışçı çözüm yolları, toplu pazarlık ücret politikaları konularında araştırma ve yayınlar yapmak, bu alanlarda ulusal ve uluslararası düzeyde konferans ve seminerler düzenlemek ve bu yolla çalışma barışına hizmet etmek amacıyla kurulmuş dernek.

türk mühendis ve mimar odaları birliği[41]: Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen yetkili olup da mesleki faaliyette bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları örgütü içinde toplayan tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu.

türk patent enstitüsü danışma kurulu[108]: Türk Patent Enstitüsü'nün faaliyetleri çerçevesinde Türkiye'nin teknolojik gelişimine ve sınai mülkiyet haklarının etkin biçimde korunmasına, rekabet ortamının yaratılmasına ilişkin olarak ve Türk Patent Enstitüsü'nün çalışma ilkeleri, faaliyet raporu, bütçe ve çalışma programları hakkında düşünce bildiren tavsiyelerde bulunan işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan kurul.

türkiye iş kurumu[112]: İstihdamın korunması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak ve işsizlik sigortası hizmetlerini yürütmek üzere; özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz, idari ve mali bakımdan özerk, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bağlı kuruluşu.

türkiye iş kurumu genel kurulu[112]:

a) Devletin ekonomik ve sosyal politikalarına uyumlu ulusal istihdam politikasının oluşturulmasına yardımcı olmak, uygulanan politikalardaki dönem içindeki gelişmeleri değerlendirmek,

b) İstihdamın korunmasına, geliştirilmesine, yaygınlaştırılmasına ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak ve önerilerde bulunmak,

c) Kurumun dönem faaliyet raporunu görüşmek, Kurumun hizmetlerini iyileştirici önerilerde bulunmak,

ile görevli; işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan ve iki yılda bir Kasım ayında toplanan kurum organı.

türkiye iş kurumu yönetim kurulu[112]:

a) Genel Müdürlükçe hazırlanan Kurumun bütçe teklifi ile bütçenin bölümleri arasında

ödenek aktarılması ve ek ödenek alınması önerilerini değerlendirerek Bakanlığa sunmak, bütçe bölümlerinin maddeleri arasında ödenek aktarmalarını yapmak, bilançoyu ve faaliyet raporunu inceleyip onaylamak.

b) Kurumca hazırlanan kanun hükmünde kararname, tüzük ve yönetmelik taslaklarını inceleyerek Bakanlığa sunmak.

c) Kurumun faaliyet alanına ilişkin dönem faaliyet raporlarını Genel Kurulun bilgisine sunmak.

ç) İl istihdam kurullarının raporlarını inceleyip değerlendirmek ve Genel Müdürlüğe önerilerde bulunmak.

d) Özel istihdam bürolarının faaliyetlerine izin vermek, faaliyetlerinin izlenmesine ilişkin raporları değerlendirmek, iznin yenilenmesi ile verilen izinlerin iptali konularında karar vermek.

e) Kurumun yurt içinde ve uluslararası düzeyde kurum ve kuruluşlara vereceği eğitim ve danışmanlık hizmetleri bedelleri ile işverenlere verilen Kurum hizmetlerinin hangilerinden ne kadar masraf karşılığı alınacağına karar vermek.

f) Kurumun merkez ve taşra teşkilatı birimlerinin kurulması ve gerekli görülen de-

değişikliklerin yapılması hususlarında ilgili makamlara önerilerde bulunmak; Genel Müdürün önerisi üzerine, özel kanunlarda yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla Kurumun 1-4 dereceli kadrolarına atamalar yapmak ve Kurum adına imza yetkisi verilecek personeli belirlemek.

g) Kurum personelinin eğitimi amacıyla düzenlenen yıllık eğitim programlarını onaylamak.

ğ) Kurum adına her türlü hizmet satın alınması, taşınır ve taşınmaz mal edinilmesi, bunların idaresi, inşaat yaptırılması satılması, takası ve trampası veya Kuruma ait binaların hizmet binası, eğitim tesisi, kreş ve benzeri hizmetlere tahsisi hakkındaki önerileri inceleyip karara bağlamak.

h) Kurum taşınmaz mallarının, bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kuruluşlara rayiç veya emsal değer üzerinden kiraya verilmesi, bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kuruluşlar arasında karşılıklı olarak taşınmazlara ihtiyaç duyulması halinde, rayiç bedellerin eşit olması veya aradaki bedel farkının yüzde 10'u geçmemesi durumunda, bedelsiz olarak karşılıklı kullanım hakkı verilmesi ile ilgili önerileri inceleyip karara bağlamak.

ı) Her yıl Maliye Bakanlığı'nca belirlenen yeniden değerleme oranında miktarı artırılmak üzere bedeli yüz milyar liradan fazla olan sözleşmeler ve yapılacak işler hakkında karar vermek.

i) Kovuşturulmasında Kurum için yarar görülmeyen dava ve icra kovuşturmalarının açılmaması, henüz dava ve icra kovuşturması halinde gelmemiş olan uyuşmazlıkların uzlaşma yoluyla çözümlenmesi ve bunlara ait paraların terkini önerilerini, Kurum için yarar görülmeyen hallerde dava ve icra kovuşturmalarından vazgeçilmesi, kanun yollarına başvurulmaması, bunlara ait para ve malların terkini, Kurum leh ve aleyhine açılmış dava ve icra kovuşturmalarının uzlaşma yoluyla çözümü hakkındaki önerileri karara bağlamak.

j) Fon kaynaklarını piyasa şartlarında değerlendirmek.

k) Fon gelir ve giderlerinin üçer aylık dönemler itibariyle denetlettirilmesini ve denetim raporlarının kamuoyuna açıklanmasını sağlamak.

l) Fona ilişkin aktüeryal projeksiyonları yaptırmak.

m) Günlük fon hareketlerinin izlenmesini, kayıtlarının tutulmasını ve genel kabul görmüş muhasebe standartlarına uygun olarak muhasebeleştirilmesini sağlamak.

n) Genel Müdür ve Yönetim Kurulu üyelerinin başkaca önerilerini inceleyip karara bağlamak ve bu Kanunla verilen benzeri görevleri yapan;

işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden atanmış/belirlenmiş altı üyeden oluşan kurumun en yüksek yönetim, karar, yetki ve sorumluluk taşıyan organı.

Genel müdürün başkanlığında haftada en az bir kez toplanır.

türkiye üçüncü sektör vakfı: Türkiye'de üçüncü sektörün yasal ve mali alt yapısını güçlendirmek amacıyla 1993 yılında bir çok vakıf ve dernek tarafından kurulan vakıf.

tüzel kişi[2]**:** Hukukun kişi olma niteliği verdiği kişilerin veya malların topluluğundan doğan ve tek bir kişi sayılan varlık; kanun yönünden varlık sayılan kuruluş.

tüzel kişiliğe sahip olmayan ortaklıklar[30]**:** Adi ortaklık, donanma iştiraki, yapı ortaklığı, iflas masası ve benzerleri.

tüzel kişiliği olmayan kurumlar: Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Bakanlıklar, Yargı Organları, Yüksek Seçim Kurulu, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı, Jandar Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Denizcilik Müsteşarlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Devlet Personel Başkanlığı, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü.

tüzük[2]: Herhangi bir kurumun veya örgütün tutacağı hükümleri sırasıyla gösteren maddelerin tamamı, nizamname, statü.

tüzük ve belgelerde kanuna aykırılığın sonucu[51]: Kuruluş sırasında kanuna aykırılık veya eksiklik sebebiyle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı veya ilgili valilikçe başvurulması halinde görevli mahalli mahke-

menin gerekli gördüğü takdirde kurucuları da dinleyerek üç işgünü içinde sendika veya konfederasyonun faaliyetlerinin durdurulmasına karar vermesi. Mahkeme kanuna aykırılığın veya eksikliğin giderilmesi için altmış günü aşmayan bir mehil verir.

Tüzük ve belgelerin kanuna uygun hale getirilmesi üzerine mahkeme durdurma kararını kaldırır.

Verilen mehil sonunda tüzük ve belgeler kanuna uygun hale getirilmemişse, mahkeme sendika veya konfederasyonun kapatılmasına karar verir. Bu karar kesindir.

u

uçö: Uluslararası Çalışma Örgütü.

ulusal bayram[102]: 28 Ekim günü öğleden sonra başlayan ve 29 Ekim günü devam eden, 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim günü.

ulusal iş sağlığı ve güvenliği konseyi[108]: İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili olarak; ihtiyaç, öncelik, politika ve stratejiler için öneriler geliştirmek tavsiyelerde bulunmak, tarafların görüş ve düşüncelerini açıklamalarını sağlayacak bir platform oluşturmak için işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin katılımıyla oluşan konsey.

ulusal ücret ve gelirler politikası[125]: İşçi, işveren ve devlet taraflarının bir araya gelerek, ücret ve fiyat artışları başta olmak üzere, ana ekonomik ve sosyal konularda uzlaşmaları ve karşılıklı sorumluluklar üstlenmeleri esasına dayanan; enflasyonu önlemeyi ve çalışma barışını sağlamayı amaçlayan gönüllü birliktelik.

ulusal yeterlilik sistemi: Ülkelerin, eğitim ile istihdam arasında doğru ilişkiyi kurmak, bireylerin bilgi, beceri ve yetkinliklerini geçerli, güvenilir ve saydam bir şekilde belgelendirmeyi sağlamak, belgelerin uluslararası geçerliliğini sağlamayı ve yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek amacıyla oluşturdukları sistem.

uluslararası imar ve kalkınma bankası[121]: İkinci dünya savaşı sonrasında tahrip olmuş ülkelerin yeniden imarı için uluslararası sermaye piyasasından borçlanıp, üyelerine ticari bankalardan daha düşük faizli kredi sağlamak amacıyla 1944 yılında Bretton Woods Anlaşması ile kurulmuş ve 1946 yılında çalışmaya başlamış finans kurumu.

uluslararası para fonu[121]: Üye ülkelerin döviz kurlarında istikrarı sağlama, rekabetçi devalüasyonları önleme, uluslararası ticaretin gelişmesini engelleyen kambiyo kısıtlamalarını kaldırma ve geçici dış ödeme sorunlarını gidermeye yönelik parasal işlevleri üstlenerek uluslararası ödemelerin aksamadan yapılmasını, dünya ticaretinin ve dünyada istikrarlı büyümenin sürmesini sağlama hedefine ulaşmak amacıyla 1944 yılında Bretton Woods'da toplanan Birleşmiş Milletler Örgütü'nün para ve

finans konferansında Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası ile birlikte kurulan örgüt.

uluslararası şirket: Birden fazla ülkede üretim veya ticaret birimleri bulunan, birden çok ülkede üretim ve ticaret yapan şirketler.

unsur[2]**:** Birleşik bir bütünü meydana getiren parçalardan herbiri, esas madde, esas, asıl, öge, eleman.

usta[32]**:** Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bunların mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilecek standartlarda uygulayabilen; üretimi planlayabilen; üretim sırasında karşılaşılabilecek problemleri çözümleyebilen; düşüncelerini yazılı, sözlü ve resim ile açıklayabilen; üretimle ilgili pratik hesaplamaları yapabilen kişi.

uyarı işareti[86]**:** Bir tehlikeye neden olabilecek veya zarar verecek durum hakkında uyarıda bulunan işaret.

uyuşmazlığın tespiti[59]**:**

a) Toplu görüşme için tespit edilen yer, gün ve saatte taraflardan biri toplantıya gelmezse,

b) Toplantıya geldiği halde görüşmeye başlamazsa,

c) Toplu görüşmeye başladıktan sonra taraflardan biri görüşmelere devam etmezse,

ç) Toplu görüşmenin başlamasından itibaren altmış gün içinde taraflar anlaşamadıklarını bir tutanak ile tespit ederlerse,

d) Toplu görüşmenin başlamasından itibaren altmışıncı günün sonunda anlaşmaya varamamışlarsa,

e) Toplu görüşmenin başladığı tarihten itibaren otuz gün geçmesine rağmen anlaşma sağlanamışsa,

taraflardan birinin durumu görevli makama yazı ile bildirmesi.

uzlaştırma: Arabuluculuk.

uzlaştırma kurulu: 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu uygulama döneminde, toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması veya uygulanmakta olan bir toplu iş sözleşmesinin yorumunda uyuşmazlık çıkması halinde tarafların seçtikleri "taraf temsilcilerinin" seçecekleri tarafsız arabulucular ile onların seçeceği üçüncü tarafsız arabulucudan oluşan kurul.

uzman[2]: Bütün çalışmalarını belli bir alana veren ve o alanda yüksek kabiliyet, görüş ve bilgisi olan kimse, mütehassıs.

ü

ücret[1]: Bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutar.

ücret endekslemesi: Fiyat endeksinde meydana gelen artış karşısında ücretlerde oluşan otomatik artış,

ücret garanti fonu[80]: İşsizlik sigortası fonu kapsamında oluşturulan, işverenlerce işsizlik sigortası primi olarak yapılan ödemelerin işveren payının yıllık toplamının yüzde birinin ayrı bir hesapta takip edilmesi ve işsizlik sigortası fon kaynaklarının değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde değerlendirilen, işverenin ödeme güçlüğüne düştüğü hallerde işçilere son üç aylık ücret alacağını ödeyen fon.

ücret garanti fonu yönetmeliği[80]: Ücret Garanti Fonu'nun oluşum ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelik.

ücret haddi: Çıplak ücret.

ücret hesap pusulası[2]: İşverenin işçiye yaptığı ücret ödemelerinin hesabını gösteren işverenin imzasını veya işyerinin özel işaretini taşıyan pusula.

Bu pusulada ödemenin günü, ilişkin olduğu dönem ile fazla çalışma, hafta tatili, bayram ve genel tatil günleri ücretleri gibi asıl ücrete yapılan her çeşit eklemeler tutarının ve vergi, sigorta primi, avans mahsubu, nafaka ve icra gibi her çeşit kesintinin ayrı ayrı gösterilmesi gerekir.

ücret katılığı: Ücretin artma yönünde sahip olduğu esnekliğe azalma yönünde sahip olmayışı.

Ücret katılığının nedeni sendikalar, toplu iş sözleşmesi veya işverenlerin ücretlerin düşmesini arzu etmemeleri olabilir.

ücret kesme cezası[1]: İş sözleşmesinde veya toplu iş sözleşmesinde gösterilmiş sebeplerle işçinin ücretinden kesilen para.

ücret rijitliği: Ücret katılığı.

ücret tavanı[120]: Bütçelerle belirlenen üst sınırlar olup; kamu çalışanlarının o mali yıldaki ücretlerini belirleyen ve dengeleyen miktarlar.

ücreti ödenmeyen işçinin hakkı[1]: Mücbir bir neden olmaksızın alışılmış ücret ödeme gününden itibaren yirmi gün geçmesine rağmen ücreti ödenmeyen işçinin, iş görme borcunu yerine getirmekten kaçınma hakkı.

İşçilerin kişisel kararlarına dayanarak iş görme borcunu yerine getirmemeleri sayısal olarak toplu bir nitelik kazansa dahi grev olarak nitelendirilemez.

ücretin saklı kısmı[1]: İşçilerin aylık ücretlerinin dörtte birinden fazlasının haczedilememesi veya başkasına devir ve temlik olunamaması. Ancak, işçinin bakmak zorunda olduğu aile üyeleri için hakim tarafından takdir edilecek miktar bu paraya dahil değildir. Nafaka borcu alacaklılarının hakları saklıdır.

ücrette adalet sağlanması[62]: Ücret emeğin karşılığıdır.

Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.

Asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur.

ücretten indirim yapılamayacak haller[1]:

a) Her türlü işte uygulanmakta olan çalışma sürelerinin yasal olarak daha aşağı sınırlara indirilmesi,

b) İşverene düşen yasal bir yükümlülüğün yerine getirilmesi,

c) İş Kanunu hükümlerinin herhangi birinin uygulanması sonucu.

ücretten kanuni kesintiler: Brüt ücretten kesilen gelir vergisi, damga vergisi, sosyal güvenlik primi vb. kesintiler.

üçlü danışma kurulu[1]: Çalışma barışının ve endüstri ilişkilerinin geliştirilmesinde, çalışma hayatıyla ilgili mevzuat çalışmalarının ve uygulamalarının izlenmesi amacıyla; Hükümet ile işveren, kamu görevlileri ve işçi sendikaları konfederasyonları arasında etkin dayanışmayı sağlamak üzere oluşturulan, üçlü temsile dayalı istişari kurul.

üçüncü dereceye kadar hısımlar:

1. Kişinin annesi, babası ve çocukları birinci derece kan hısımları; eşinin annesi ve babası birinci derecede sıhri (kayın) hısımları.
2. Kişinin, kardeşleri, torunları, büyükannesi, büyükbabası ikinci derecede kan hısımı;

eşinin kardeşleri, eşinin büyükannesi, eşinin büyükbabası ikinci derecede sıhri (kayın) hısımları.

3. Kişinin, kardeşin çocukları, dayısı, amcası, halası, teyzesi üçüncü derecede kan hısımı; eşinin kardeş çocukları, eşinin dayısı, eşinin amcası, eşinin halası üçüncü derecede sıhri (kayın) hısımları olur.

üçüncü sektör:

1. Kâr amacı ile oluşturulmamış kuruluşların tamamı.
2. Eski Başbakanlardan Bülent Ecevit'in ekonomide kamu ve özel sektörün yanında olmasını düşündüğü "halk sektörü".

üçüncü şahıs: Sözleşmeyi yapan taraflar dışında kalan şahıs.

ülke[2]**:**

1. Bir devletin hakimiyeti altında bulunan yerlerin tamamı.
2. Devlet.
3. Vatan, yurt, memleket.

üretici[2]**:**

1. Üretimle uğraşan kimse, yetiştirici. Müstahsil
2. Üretimi sağlayan, üretimle ilgili.

üretimin relokasyonu[164]: Bir şirketin üretim faaliyetlerinin tümünü veya bir bölümünü bir bölgeden diğerine transfer etmesi.

ütopya: Gerçekte olmayan, tasarlayanın düşündüğü ideal toplum şekli.

üye[2]:

1. Herhangi bir topluluktaki fertlerden herbiri, aza.
2. Bir kuruluşa, dernek, sendika vb. mensup kimse.

üyelik aidatı[51]:

1. Sendika üyeliğinin mali yükümlülüğü.
2. Sendikanın üyesi işçilerin listesini vermesi üzerine işverenin; işçinin ücretinden keserek sendikaya verdiği; miktarı sendika tüzüğünde yazılı olan ancak işçinin bir günlük çıplak ücretini geçemeyen miktar, ödenti.

vasıta: Araç.

vergi[121]: Kamu giderlerini karşılamak amacıyla devletin veya devletin yetkilendirdiği diğer kamu kurum/kuruluşlarının, hukuki zorunluluk altında, kanunla belirtilen kurallara göre ve karşılıksız olarak gerçek ve tüzel kişilerin gelir ve malları üzerinden nakdi ya da ayni olarak aldıkları pay.

vergi dairesi[16]: Vergi mükellefini tesbit eden, vergi tarh eden, tahakkuk ettiren ve tahsil eden devlet dairesi.

vergi konseyi[108]: Vergi politikalarının oluşturulması ve uygulanması ile ilgili olarak görüş bildirmek ve bu konularda araştırma ve çalışmalar yapmak üzere işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşturulmuş Maliye Bakanlığı'nın danışma organı.

vergi ödevi[62]: Herkesin, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlü olması.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

veri[2]:

1. Tartışmasız kabul edilen ve bir akıl yürütmenin temeli, bir araştırmanın hareket noktası olan şey; ilk bilgi.
2. Bir eserin esasını teşkil eden prensipler.
3. Bir problemde bilinen, belirtilmiş anlatımlardan bilinmeyeni bulmaya yarayacak şey.
4. İstatistikte, usulüne uygun metodlarla yapılan gözlem ve deney sonuçları ve bunların bilgi-işlem cihazlarına verilebilecek şekilde hazırlanmış ham malzemesi.

verimlilik[2]: Verimli olma hali.

y

yabancı[104]: 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na göre Türk vatandaşı sayılmayan kişi.

yapı işlerinde sağlık ve güvenlik yönetmeliği[91]: Yapı işlerinde alınacak asgari sağlık ve güvenlik şartlarını belirleyen yönetmelik.

yardımcı iş[12]: İşyerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin olmakla beraber doğrudan üretim organizasyonu içerisinde yer almayan, üretimin zorunlu bir unsuru olmayan ancak asıl iş devam ettikçe devam eden ve asıl işe bağımlı olan iş.

yargıç[30]: Uyuşmazlıkların çözümü için görevlendirilmiş kişi; devlet tarafından atanan bağımsızlıkları ve teminatları Anayasa tarafından garanti edilen kimse; hakim.

yargıtay[21]: Adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercii olup, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile 2797 sayılı Yargıtay Kanunu ve diğer kanunların hükümlerine göre görev yapan bağımsız yüksek mahkeme.

yarı işlenmiş mal: Üretim sürecine girmiş, ancak yapılması, işlenmesi tamamlanmamış, imal edilmemiş mal.

yarı mamul: Yarı işlenmiş mal.

yarım ücret[1]: Zorlayıcı sebep nedeniyle, işçinin çalıştığı işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durması gerektiğinde, çalışılmadan bekleme ile geçirilen bu sürenin bir haftalık süresi için işçiye her gün için ödenen normal günlük ücretin yarısı.

yasak işareti[86]: Tehlikeye neden olacak veya tehlikeye maruz bırakacak bir davranışı yasaklayan işaret.

yatırım ortamının iyileştirilmesi koordinasyon kurulu[108]: Türkiye'de Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı kapsamında Dünya Bankası'nın desteği ile 2001 yılında kurulmuş kurul. Alt komiteleri üçlü işbirliği içinde çalışmaktadır.

yeni iş arama izni[1]: İş sözleşmesi bildirim sürelerine uyularak feshedilen işçinin, bu süre ve iş saatleri içinde ve ücret kesintisi yapılmadan günde iki saatten az olmamak üzere kullanabileceği izin hakkı.

İşçi isterse bu izin saatlerini birleştirerek topluca da kullanabilir. Ancak iş arama iznini topluca kullanmak isteyen işçi, bunu işten ayrılacağı günden evvelki günlere rastlatmak ve bu durumu işverene bildirmek zorundadır.

İşveren yeni iş arama iznini vermez veya eksik kullandırırsa o süreye ilişkin ücret işçiye ödenir.

yeni teknoloji[48]: Teknolojik değişimin günümüzde ulaştığı son aşama.

yeni türk lirası: Türk lirasından altı sıfır atılarak 01.01.2005 tarihinde tedavüle giren 01.01.2009 tarihine kadar tedavülde kalan Türk paraları.

yeniden değerleme oranı[6]: Türkiye İstatistik Kurumu'nun, Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksine göre yeniden değerleme yapılarak yılın Ekim ayından bir önceki yılın Ekim ayına kadar olan sürede gerçekleşen ortalama fiyat artışı.

yeraltı ve yerüstü maden işletmelerinde sağlık ve güvenlik şartları yönetmeliği[94]: Madenlerin yeraltı ve yerüstünden çıkarılması, madenlerin çıkarılma amacıyla araştırılması, çıkarılan madenlerin işlenmesi hariç, satışa hazırlanması işlerinde çalışan işçilerin sağlık ve güvenliğinin korunması için uyulması gerekli asgari şartları belirleyen yönetmelik.

yeraltı işleri: Maden çıkarmak gibi teknolojisi gereği yer altında yapılan işler.

yetki belgesi[59]: Toplu iş sözleşmesi yapmak isteyen taraflardan birisinin başvurusu üzerine aranan koşullara sahip olunduğuna ve toplu iş sözleşmesi yapılabileceğine ilişkin olarak Bakanlıkça verilen belge.

yıllık izin ücreti[1]: Yıllık ücretli iznini kullanan işçiye izin dönemine ilişkin olarak, işçi izne başlamadan önce peşin olarak ödenen veya avans olarak verilen para.

Fazla çalışma karşılığı olarak alınan ücretler, primler, işyerinin temelli işçisi olarak normal çalışma saatleri dışında hazırlama, tamamlama, temizleme işlerinde çalışan işçilerin bu işler için aldıkları ücretler ve sosyal yardımlar, yıllık izin ücretinin hesabında dikkate alınmaz.

yıllık ücretli izin hakkı[1]: İşyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de içinde olmak üzere, bir yıl çalışan işçinin kazandığı ve her çalışma yılı sonunda yeniden kazanılan vazgeçilemez nitelikteki hak.

yıllık ücretli izin hesabında çalışılmış gibi sayılan haller[1]:

a) İşçinin uğradığı kaza veya tutulduğu hastalıktan ötürü işine gidemediği günler.

b) Kadın işçilerin doğumdan önce ve sonra çalıştırılmadıkları günler.

c) İşçinin muvazzaf askerlik hizmeti dışında manevra veya herhangi bir kanundan dolayı ödevlendirilmesi sırasında işine gidemediği günler (bu sürenin yılda 90 günden fazlası sayılmaz).

ç) Çalışmakta olduğu işyerinde zorlayıcı sebepler yüzünden işin aralıksız bir haftadan çok tatil edilmesi sonucu olarak işçinin çalışmadan geçirdiği zamanın onbeş günü.

d) İş Kanunu'nun çalışma süresinden saydığı haller.

e) Hafta tatili, ulusal bayram, genel tatil günleri.

f) Röntgen muayenehanelerinde çalışmalara pazar gününden başka verilmesi gereken yarım günlük izinler.

g) İşçilerin arabuluculuk toplantılarına katılmaları, hakem kurullarında bulunmaları, bu kurallarda işçi temsilciliği görevlerini yapmaları, çalışma hayatı ile ilgili mevzuata göre kurulan meclis, kurul, komisyon ve toplantılara yahut işçilik konuları ile ilgili uluslararası kuruluşların konferans, kongre veya kurullarına işçi veya sendika temsilcisi olarak katılması sebebiyle işlerine devam edemedikleri günler.

ğ) İşçilerin evlenmelerinde üç güne kadar, ana veya babalarının, eşlerinin, kardeş veya çocuklarının ölümünde üç güne kadar verilecek izinler.

h) İşveren tarafından verilen diğer izinler ile kısa çalışma süreleri.

ı) Bu Kanunun uygulanması sonucu olarak işçiye verilmiş bulunan yıllık ücretli izin süresi.

yıllık ücretli izin süreleri[1]: İşçilerin yaşlarına ve hizmet sürelerine bağlı olarak düzenlenmiş, bir çalışma yılında kaç gün dinleneceklerini gösteren süre.

Onsekiz yaşından küçük işçilerle, elli yaşından büyük işçilere kıdemleri ne olursa olsun yirmi günden az yıllık ücretli izin verilemez.

Onsekiz-elli yaş arasındaki işçilere verilecek yıllık ücretli izin süresi hizmet süresi;

a) Bir yıldan beş yıla kadar (beş yıl dahil) olanlara ondört günden,

b) Beş yıldan fazla onbeş yıldan az olanlara yirmi günden,

c) Onbeş yıl (dahil) ve daha fazla olanlara yirmialtı günden,

Az olamaz.

yıllık ücretli izin yönetmeliği[64]: İş Kanunu uyarınca, işverenlerce işçilere verilecek yıllık ücretli izinlerin usul ve esaslarını düzenleyen yönetmelik.

yıllık ücretli izinde sigorta primlerinin durumu[1]: Yıllık ücretli izin süresi için ödenecek ücret üzerinden işçi ve işverenin primi ödemeye devam etmeleri.

yıllık ücretli izne hak kazanmada birleştirilen süreler[1]:

a) İş kanunu kapsamında çalışan işçinin aynı işverenin işyerinde iş kanunu kapsamına giren veya girmeyen geçirdiği tüm süreler.

b) Aynı bakanlığa bağlı işyerleri ile aynı bakanlığa bağlı tüzel kişilerin işyerlerinde geçen süreler ve kamu iktisadi teşebbüsleri

yahut özel kanuna veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlar veya bunlara bağlı işyerlerinde geçen süreler.

yıllık ücretli izni kullanma dönemi[1]: İşe yeni giren işçi için bir yılın sonu; takibeden yıllarda da izin hakkının doğduğu günden başlayarak bir yıllık çalışma süresi.

yıllık ücretli iznin kullanılış şekli[1]: Tarafların anlaşarak bir bölümü on günden aşağı olmamak üzere en çok üçe bölerek yıllık ücretli iznin kullanılmasını düzenleyebilmeleri.

Yıllık ücretli izin günlerinin hesabında izin süresine rastlayan ulusal bayram, hafta tatili ve genel tatil günleri izin süresinden sayılmaz.

İşveren tarafından yıl içinde verilmiş bulunan diğer ücretli ve ücretsiz izinler veya dinlenme ve hastalık izinleri yıllık izne mahsup edilemez.

İşçi yıllık ücretli iznini işyerinin kurulu bulunduğu yerden başka bir yerde geçirmek istiyorsa bu hususu belgelemek koşuluyla yol izni isteyebilir. İşveren de dört güne kadar ücretsiz yol izni vermek zorundadır.

yoğunlaştırılmış iş haftası[24]: Haftalık toplam iş süresinin, haftalık iş günleri sayısı azaltılarak

daha az işgününe dağıtılması suretiyle yapılan çalışma.

Ülkemiz hukukuna göre bu uygulama mümkün değildir.

yoksulluk sınırı: Bir kişinin beslenme yanında ihtiyaç duyduğu giyim, barınma, ulaştırma, haberleşme gibi minimum yaşam düzeyini ya da temel gereksinimlerini karşılayabilmesi için gerekli olan tüm mal ve hizmetleri satın alırken ödemesi gereken para.

yol izni[1]**:** Yıllık ücretli iznini işyerinin kurulu bulunduğu yerden başka bir yerde geçirmek isteyen işçinin, istiyorsa bu hususu belgeleyerek işverenden gidiş-dönüş için isteyeceği ve işverenin de ücretsiz olarak dört güne kadar vermeye zorunlu olduğu izin.

yol kullanım ücreti[161]**:** Bir ülkeye ait taşıtın diğer bir ülke üzerinden yaptığı taşımalarda o ülkenin karayolu altyapısını kullanması nedeniyle ödediği ücret.

yol masrafı: Harcırah oluşturan kalemlerden biri. Görevlinin görev yerine gidip-dönerken kullandığı taşıt araçları giderleri.

yolluk: Geçici göreve gönderilen işçiye, yolda ve görevde geçen hergün için yapılan ödeme.

yorum davası[59]: Uygulanmakta olan bir toplu iş sözleşmesinin yorumundan doğan uyuşmazlıkta sözleşmenin taraflarından her birinin yetkili iş mahkemesinde yoruma ilişkin bir tespit yapılması istemiyle açabilecekleri dava.

Mahkeme en geç iki ay içinde kararını verir. Kararın temyiz edilmesi halinde Yargıtay'ın ilgili dairesi, bozma sözkonusu olan hallerde işin esasına ilişkin kesin kararını iki ay içinde verir.

Kesinleşen yorum kararına uymayan taraf hakkında para cezası uygulanır. Kişilerin, yorum kararına uyulmamasından doğan tazminat hakları saklıdır.

yönetim kurulu karar defteri: Yönetim kurulu kararlarının tarih ve sıra numarası alarak yazıldığı ve kurul üyelerince imzalanan, her çalışma dönemi sonunda notere onaylatılan sendikalarca tutulması zorunlu defter.

yönetmelik: Bakanlıkların ve kamu tüzel kişilerinin, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere çıkardıkları hukuk kuralları.

yunus emre vakfı danışma kurulu[108]: Yunus Emre Vakfı'nın bir yıl önce yaptıklarını değerlendiren, bir sonraki yıl için önerilerde bulu-

nan Kültür ve Turizm Bakanlığı müsteşarının başkanlığında toplanan işçi, işveren ve kamu temsilcilerinden oluşan kurul.

yurt güvenliği için gerekli maddeler üretilen işyerleri[77]: Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerleri: 29.06.2004 tarihli ve 5201 sayılı Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun kapsamında maddeleri üreten ve Milli Savunma Bakanlığı tarafından her yıl Ocak ayında yayımlanan listeye dahil olan işyerlerinden askeri işyerleri dışında kalan ve isim, adres, unvanları ile işyeri bilgileri Milli Savunma Bakanlığı tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirilen işyerleri.

yüklenici[13]: Hizmet alımı ihalesine teklif veren gerçek veya tüzel kişi veya bunların oluşturdukları ortak girişim içinden üzerine ihale yapılan ve sözleşme imzalanan istekli.

yüksek hakem kurulu: Grev ve lokavtın yasak olduğu işler ile işyerlerindeki uyuşmazlıklarda veya geçici grev lokavt yasağının sonunda taraflardan birisinin; grev ve lokavtın ertelendiği hallerde erteleme süresi sona erdiğinde uyuşmazlığın çözümü için başvurulan veya uyuş-

mazlığın her safhasında tarafların anlaşarak özel hakem olarak seçtikleri kurul.

yükümlülük[2]: Sorumluluk; yükümlü olma hali, mükellefiyet.

yüzdelerden toplanan para[75]: Yüzde usulünün uygulandığı işyerlerinde, işveren tarafından servis karşılığı veya başka isimlerle müşterilerin hesap pusulalarına yüzde eklenerek veya ayrı şekillerde alınan paralarla, kendi isteği ile müşteri tarafından işverene bırakılan veya işverenin kontrolü altında bir araya toplanan paralar.

yüzdelerden toplanan paraların işçilere dağıtılması hakkında yönetmelik[75]: Oteller, lokantalar, eğlence yerleri ve benzeri yerler ile içki verilen ve hemen orada yenilip içilmesi için çeşitli yiyecek satan yerlerden yüzde usulünün uygulandığı işyerlerinde yüzdelerden toplanan paraların, işyerinde çalışan tüm işçilere, yapılan işlerin niteliğine göre, hangi esaslar ve oranlar çerçevesinde dağıtılacağının esaslarını düzenleyen yönetmelik.

Z

zararlı tercihli vergi rejimi[155]: Diğer ülkelerin vergi tabanlarını sömürmek üzere yapılandırılmış, genel vergi düzenlemelerine ve yönetimsel kurallara sahip düşük vergi rejimleri.

zımni sözleşmeler teorisi[151,152]:

1. Yeni Keynesçi okulun emek piyasalarındaki reel katılıkları açıklamak üzere oluşturdukları ilk teori.
2. Çalışanlar gelirlerinde meydana gelebilecek dalgalanmalara karşı korunmak isterler. Bu durumda işverenler çalışanlarına bazı ücret ve istihdam güvencesi sağlarlar. Buna karşın çalışanlarına bu güvenceleri vermeyen firmaların ödediğinden daha düşük ücret ödemek isterler, aralarında zımni (gizli) bir sözleşme oluşur.

zimmet[57]:

1. Bir adamın kendi üzerine olan borç.

2. Bir ticari kuruluşun borçlarının tamamı.

zincirleme sözleşme: Belirli süreli iş sözleşmesinin esaslı bir nedene dayanarak peş peşe yapılması.

zorla çalıştırma yasağı[62]: Anayasaya göre hiç kimsenin zorla çalıştırılamaması, Angaryanın yasak olması.

zorlayıcı sebepler:

1.[28] İşverenin kendi sevk ve idaresinden kaynaklanmayan, önceden kestirilemeyen, bunun sonucu olarak bertaraf edilmesine olanak bulunmayan, dışsal etkilerden ileri gelen, geçici olarak çalışma süresinin azaltılması ve faaliyetin tamamen veya kısmen durdurulması ile sonuçlanan deprem, yangın, su baskını, salgın hastalık, seferberlik ve benzeri nedenler.

2.[1] İşçinin işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durması.

zorlayıcı travmalar[83]: Göz yorgunluğu, kas gücünün aşırı kullanımı, uygun olmayan duruş biçimi, uzun süre ekranlı araç karşısında ara vermeden çalışma, aşırı iş yükü duygusu, zihinsel yorgunluk ve stres ile gürültü, ısı, nem ve aydınlatmanın neden olduğu olumsuzluklar.

zorunlu istihdam: İş Kanunu'nda gösterilen hallerde işverenlerin yeni işçi alma veya işten ayrılmış işçileri yeniden işe alma zorunluluğu.

İşçi sayısına bağlı olarak özürlü, eski hükümlü ve terör mağdurunu işe almak; askerlik veya herhangi bir kanuni ödev nedeniyle işten ayrılanlar ile malulen ayrılanların yeniden işe alınması.

zorunlu nedenle fazla çalışma[1]**:** Gerek bir arıza sırasında, gerek bir arızanın mümkün görülmesi halinde yahut makineler veya araç ve gereç için hemen yapılması gerekli acele işlerde, yahut zorlayıcı sebeplerin ortaya çıkmasında, işyerinin normal çalışmasını sağlayacak dereceyi aşmamak koşulu ile işçilerin hepsine veya bir kısmına yaptırılan çalışma.

zümre[57]**:**

1. Topluluk, cemaat.
2. Sınıf, grup.
3. Cins, tür, nevi.

zürriyet[57]**:**

1. Nesil, soy.
2. Oğul, evlat ve ahfat.

KAYNAKÇA

(1) 4857 Sayılı İş Kanunu.

(2) Milli Eğitim Bakanlığı, Örnekleriyle Türkçe Sözlük, Ankara, 1996.

(3) 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu.

(4) Türk Hukuk Lügatı, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1991.

(5) 3146 Sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.

(6) 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu.

(7) 854 Sayılı Deniz İş Kanunu.

(8) 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.

(9) 5620 Sayılı Kamuda Geçici İşçi Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına Veya Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri, Geçici İşçi Çalıştırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

(10) 4735 Sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu.

(11) 4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu.

(12) 27.09.2008 Tarihli, 27010 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Alt İşverenlik Yönetmeliği.

(13) 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu.

(14) www.asbcert.com.

(15) Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Yayınevi, Ankara, 2005.

(16) 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu.

(17) www.dersmuhasebe.com.

(18) www.isletmeciler.org.

(19) 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu.

(20) 01.06.2005 Tarihli, 25832 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği.

(21) 2797 Sayılı Yargıtay Kanunu.

(22) 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu.

(23) 7229 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu.

(24) Hamdi Mollamahmutoğlu, İş Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008.

(25) 233 Sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

(26) Muhasebetürk.

(27) 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu.

(28) 31.03.2004 Tarihli, 25419 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneğine İlişkin Yönetmelik.

(29) 07.04.2004 Tarihli, 25426 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Postalar Halinde İşçi Çıkartılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalara İlişkin Özel Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.

(30) Ejder Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.

(31) 28.04.2004 Tarihli 25446 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Hazırlama, Tamamlama ve Temizleme İşleri Yönetmeliği.

(32) 3302 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu.

(33) 04.12.2009 Tarihli, 27422 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İşletme Belgesi Hakkında Yönetmelik.

(34) Hulki Aktunç, Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla), Genişletilmiş 5. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008.

(35) 28.10.2010 Tarihli, 27743 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Veya İşyerlerinin Kapatılmasına Dair Yönetmelik.

(36) 07.04.2004 Tarihli, 25426 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Kuralları Hakkında Yönetmelik.

(37) 16.12.2003 Tarihli 25318 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İşyeri Sağlık Birimleri ve İşyeri Hekimlerinin Görevleri İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

(38) 15.08.2009 Tarihli, 27320 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri İle Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik.

(39) 09.12.2003 Tarihli, 25311 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği.

(40) 6023 Sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu.

(41) 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu.

(42) 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.

(43) madenciyim.com.

(44) 15.06.2004 Tarihli, 25493 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği.

(45) Sağlık Hizmetleri Hakkında Yönerge.

(46) 01.08.2008 Tarihli, 26954 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Özel İstihdam Büroları Yönetmeliği.

(47) 10.08.2005 Tarihli, 25902 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik.

(48) Naci Önsal, Endüstri İlişkileri Notları, TÜRK-İŞ Yayınları, Ankara, 2010.

(49) 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu.

(50) 14.07.2004 Tarihli 25522 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Gebe Veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik.

(51) 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu.

(52) 5235 Sayılı Dernekler Kanunu.

(53) 05.07.2008 Tarihli 26927 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan 29.05.2008 Tarih, 2008/33 Esas, 2008/113 Karar Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı.

(54) 26.12.1992 Tarihli 21447 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği.

(55) 6245 Sayılı Harcırah Kanunu.

(56) 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu.

(57) İsmail Parlatır, Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Yargı Yayınevi, Ankara, 2009.

(58) Ömer Demir-Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Adres Yayınları, Ankara, 2005.

(59) 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu.

(60) Ali Şafak, Hukuk ve Emniyet Terimleri Sözlüğü, Rehber Yayıncılık, Ankara, 1992.

(61) 16.06.1984 Tarihli 18433 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Hakeme ve Resmi Arabulucuya Başvurma Tüzüğü.

(62) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.

(63) 03.03.2004 Tarihli 25391 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Konut Kapıcıları Yönetmeliği.

(64) 03.03.2004 Tarihli 25391 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği.

(65) 04.04.2004 Tarihli 25423 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Çalışma Hayatına İlişkin Üçlü Danışma Kurulu'nun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

(66) 24.03.2004 Tarihli 25412 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Özürlü Eski Hükümlü ve Terör Mağduru İstihdamı Hakkında Yönetmelik.

(67) 06.04.2004 Tarihli 25425 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İş Kanunu'na İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği.

(68) 06.04.2004 Tarihli 25425 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Haftalık İş Günlerine Bölünemeyen Çalışma Süreleri Yönetmeliği.

(69) 05.03.2004 Tarihli 25393 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İşçi Ücretlerinden Ceza Olarak Kesilen Paraları Kullanmaya Yetkili Kurulun Teşekkülü ve Çalışma Esasları Hakkanda Yönetmelik.

(70) 06.04.2004 Tarihli 25425 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

(71) 03.09.2008 Tarihli 26986 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Sanayi, Ticaret, Tarım ve Orman İşlerinden Sayılan İşlere İlişkin Yönetmelik.

(72) 06.04.2004 Tarihli 25425 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İş Kanunu'na İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği.

(73) 06.04.2004 Tarihli 25425 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Tarım ve Ormandan Sayılan İşlerde Çalışanların Çalışma Koşullarına İlişkin Yönetmelik.

(74) 14.03.2004 Tarihli 25402 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracılığına İzin Verilmesi ve Aracıların Denetimi Hakkında Yönetmelik.

(75) 28.02.2004 Tarihli 25387 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Yüzdelerden Toplanan Paraların İşçilere Dağıtılması Hakkında Yönetmelik.

(76) 09.08.2004 Tarihli 25548 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik.

(77) 01.08.2004 Tarihli, 25540 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Askeri İşyerleriyle Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerlerinin Denetim ve Teftişi Hakkında Yönetmelik.

(78) 01.08.2004 Tarihli, 25540 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Asgari Ücret Yönetmeliği.

(79) 15.04.2004 Tarihli, 25434 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Sağlık Kuralları Bakımından Günde Ancak Yedibuçuk Saat Veya Daha Az Çalışılması Gereken İşler Hakkında Yönetmelik.

(80) 18.10.2004 Tarihli, 25617 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Ücret Garanti Fonu Yönetmeliği.

(81) 26.12.2003 Tarihli, 25328 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik.

(82) 07.04.2004 Tarihli, 25426 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

(83) 11.02.2004 Tarihli, 25370 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği.

(84) 15.05.2004 Tarihli, 25463 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Geçici Veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik.

(85) 23.12.2003 Tarihli, 25325 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Gürültü Yönetmeliği.

(86) 23.12.2003 Tarihli, 25325 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliği.

(87) 11.02.2004 Tarihli, 25370 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği.

(88) 20.01.2004 Tarihli, 25532 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İş Güvenliği İle Görevli Mühendis Veya Teknik Elemanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

(89) 10.02.2004 Tarihli, 25369 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik.

(90) 23.12.2003 Tarihli, 25325 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Titreşim Yönetmeliği.

(91) 23.12.2003 Tarihli, 25325 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği.

(92) 09.02.2004 Tarihli, 25368 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik.

(93) 22.02.2004 Tarihli, 25381 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Sondajla Maden Çıkarılan İşletmelerde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği.

(94) 21.02.2004 Tarihli, 25380 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Yeraltı ve Yerüstü Maden İşletmelerinde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği.

(95) 26.12.2003 Tarihli, 25328 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması Hakkında Yönetmelik.

(96) 26.12.2003 Tarihli, 25328 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik.

(97) 09.02.2004 Tarihli, 25368 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği.

(98) 10.06.2004 Tarihli, 25488 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik.

(99) 01.08.2004 Tarihli, 25540 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Özürlü, Eski Hükümlü ve Terör Mağdurlarının İstihdamı Hakkındaki Usul ve Esaslara İlişkin Tebliğ.

(100) 394 Sayılı Hafta Tatili Kanunu.

(101) 6301 Sayılı Öğle Dinlenmesi Kanunu.

(102) 2429 Sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun.

(103) 5521 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu.

(104) 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun.

(105) 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu.

(106) 2527 Sayılı Türk Soylu Yabancıların Türkiye'de Meslek ve Sanatlarını Serbetçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Kuruluş veya İşyerlerinde Çalıştırılabilmelerine İlişkin Kanun.

(107) 05.10.1989 tarihli, 20303 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Grev ve Lokavtlarda Mülki İdare Amirlerince Alınacak Önlemlere İlişkin Tüzük.

(108) Enis Bağdadioğlu-Naci Önsal, Türk Endüstri İlişkilerinde Üçlü Sosyal Diyalog Kurum-Kuruluşlar İlgili Mevzuat, TÜRK-İŞ Yayınları, Ankara, 2010.

(109) Hayat Büyük Türk Sözlüğü, Hayat Yayınları, İstanbul.

(110) Ak İktisat Ansiklopedisi, Ak Yayınları, Sermet Matbaası, İstanbul, 1973.

(111) 5502 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu.

(112) 4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu.

(113) 3146 Sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.

(114) Devlet Planlama Teşkilatı'nın Yeniden Düzenlenmesi Hakkında 540 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname.

(115) Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın Kurulması Hakkında 571 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname.

(116) 3046 Sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 174 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname İle 13.12.1983 Gün ve 174 Sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Kaldırılması ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 202 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun.

(117) www.turkpatent.gov.tr.

(118) Atilla Yayla, Siyasi Düşünce Sözlüğü, Adres Yayınları, Ankara, 2003.

(119) Yönetim Pazarlama Sözlüğü, Ekonomist, Cem Ofset, 2005.

(120) Uçar Demirkan, Maliye Terimleri Sözlüğü, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1996.

(121) Türk Dil Kurumu, İktisat Terimleri Sözlüğü, bilgi@tdk.org.tr.

(122) 2941 Sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu.

(123) Haşmet Başar, Selected Technical Terms In Labor Economics And Industrial Relations, İstanbul, 1992.

(124) 07.05.2004 Tarihli, 7455 Sayılı, 2004/67 Nolu Sağlık Bakanlığı Genelgesi.

(125) Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996.

(126) Gelenek ve Gelecek, MESS Yayını, İstanbul, 1999.

(127) İbrahim Olgun-Cemşit Drahşan, Farsça-Türkçe Sözlük, Murat Yayınları, Ankara, 2005.

(128) Faruk Sönmezoğlu, Der Yayınları, İstanbul, 1996.

(129) Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1988.

(130) Kamil Turan, İş Hukukunun Genel Esasları, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 1990.

(131) Sabri Ülgener, Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme, Sermet Matbaası, İstanbul, 1966.

(131) Thomas Steward, Mü-Ka Matbaacılık, İstanbul, 1997.

(132) Kemal Çevik, Ekonomi Hukuku, Ankara, 1986.

(133) Türker Topalhan, Ücret ve Ücret Teorileri, Gazi Kitabevi, Ankara, 2010.

(134) Kadriye Bakırcı, İşyerinde Cinsel Taciz, Yalsa Yayınları, İstanbul, 2000.

(135) temb.gov.tr.

(136) 4046 Sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun.

(137) Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, TÜİK Yayını, Ankara, 2009.

(138) Nizamettin Aktay, Kadir Arıcı, E. Tuncay Kaplan Senyan, İş Hukuku, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2007.

(139) Nuri Çelik, İş Hukuku Dersleri, 23. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2010.

(140) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Milli Güvenlik Ders Notları.

(141) 1956/13 E., 1957/10 K., 15.05.1987 Tarihli İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı.

(142) 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu.

(143) Hüseyin Çiçek, Türkiye'de Özelleştirme Sosyal Destek Projesi Kapsamında İş Geliştirme Merkezleri, Çimento İşveren, Cilt 25, Sayı 2, Mart 2011.

(144) Sevgi Işık, Yoksulluğun Bir Başka Boyutu: Çalışan Yoksullar Amerika, Avrupa Birliği, Kanada ve Türkiye Örnekleri, Tühis İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt 23, Sayı 2-3, Şubat 2011.

(145) Nüvit Gerek, 4857 Sayılı İş Kanunu Kapsamında İş Güvencesi, Tühis İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt 23, Sayı 2-3, Şubat 2011.

(146) Hakan Ataman, Ayrımcılığa Karşı Bir Adım At, Girişim Matbaası, Ankara, 2011.

(147) Hakan Ataman, LGBTT Hakları İnsan Haklarıdır, Girişim Matbaası, Ankara, 2009.

(148) 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun.

(149) Hakan Topateş-Aslıcan Kalfa, Yeni Çalışma İlişkileri Bağlamında Örgütsel Yurttaşlık ve Duygusal Emek, İktisat Dergisi, Sayı 513.

(150) Şengül Hablemitoğlu, Medyatik Hayırseverlik ve Muhafazakar Popülizm Kıskacında Sosyal Haklar, İktisat Dergisi, Sayı 513.

(151) İpek Saydam, Yeni-Keynesçi Yaklaşımda Ücret Katılıkları, İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt 59, Sayı 2, 2009.

(152) Yusuf Balcı, Sendikacılık ve Toplu Pazarlık Ekonomisi, Alfa Basım ve Dağıtım, İstanbul, 1999.

(153) Tevfik Altınok, Mali Kural, Tekstil İşveren Dergisi, Sayı 367, Ekim 2010.

(154) 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun.

(155) Burhan Baloğlu-Filiz Baloğlu, Toplumsal Yapı ve Verginin Sosyal Bileşenleri Tercihleri Vergi, İTO Yayını No: 2010-62, İstanbul, 2010.

(156) Hüseyin Ünsal, Örgütlerde İletişim Kalitesinin İyileştirilmesinde Bilişim Teknolojilerinin Etkisi Üzerine Bir Araştırma, Marmara Üniversitesi YLT, İstanbul, 2008.

(157) www.aku.edu.tr.

(158) Şahin Çil, İş Hukukunda İşçinin Ücreti, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.

(159) Vedat Bilgin, Türkiye'de Değişimin Dinamikleri, Köylülükten Çıkış Yolları, Lotus Yayınevi, Ankara, 2007.

(160) Tunç Demirbilek, Toplu Pazarlığın Davranışsal Boyutu, Basisen Yayınları, İstanbul, 1996.

(161) Ulaştırma ve Haberleşme Terimleri Sözlüğü, Ulaştırma Bakanlığı Yayınları 16, Özel Matbaası, Ankara, 2011.

(162) Türkiye'de Regülasyon ve Özelleştirmelerin Gelir Dağılımına Etkileri, İstanbul Ticaret Odası Yayını No: 2009-32, İstanbul, 2009.

(163) Tekin Akgeyik, Türkiye'den Az Gelişmiş Ülkelere Sermaye Göçü (Relokasyon), İstanbul Ticaret Odası Yayını No: 2010-24, İstanbul, 2010.

(164) Can Fuat Gürlesel-Kerem Alkin, Türkiye İçin Yeni Bir Büyüme Modeli, İstanbul Ticaret Odası Yayınları No: 2010-21, İstanbul, 2010.

(165) 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu.

(166) Nurettin Kaldırımcı, 2011 Rekabet Mektubu.

(167) Ivan Illich, İşsizlik Hakkı, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul, 2010.

(168) Nuray Gökçek Karaca, Sosyal Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Bir Araç Olarak Asgari Gelir Düşüncesi: Teorik Yaklaşımlar, Kamu-İş Cilt 12, Sayı 1, 2001.

(169) Ercan Akyiğit, Kamuda Alt İşverenlik ve Müteahhide İş Verme Özeldekinden Farklı mıdır? TÜHİS, Cilt 23, Sayı 4, 2011.

(170) Georges Sorel, Şiddet Üzerine Düşünceler, Epos Yayınları, Ankara, 2008.

TÜRK-İŞ Bilgi Merkezi
2904
331.03 END 2011